

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Vybrané faktory ovlivňující migraci mezi Moravskoslezským krajem a
Prahou

Selected Factors Influencing Migration Between Moravian-Silesian
Region and Prague

Student:

Bc. Kateřina Tvrdá

Vedoucí bakalářské práce:

doc. RNDr. Milan Šimek, Ph. D.

Ostrava 2018

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Kateřina Tvrdá**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T027 Národní hospodářství

Téma: Vybrané faktory ovlivňující migraci mezi Moravskoslezským krajem a
Prahou
Selected Factors Influencing Migration Between the Moravian-Silesian
Region and Prague

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Teoretická východiska migrace
  3. Rešerše literatury
  4. Vyhodnocení migrace mezi kraji České republiky
  5. Vybrané faktory ovlivňující migraci mezi Moravskoslezským krajem a Prahou
  6. Návrhy a doporučení
  7. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KACZOR, Pavel. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1930-2.

PALÁT, Milan. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-228-0.

LUX, Martin, Petr SUNEKA a Martina MIKESZOVÁ. *Regionální rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení jako bariéra pro migraci za prací – analýza a možné nástroje státu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010. ISBN 978-80-7330-179-8.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. RNDr. Milan Šimek, Ph.D.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 27.04.2018

Ing. Jiří Balcar, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě 19. 4. 2018 .....

Kateřina Tvrďá
.....
Bc. Kateřina Tvrďá

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. RNDr. Milanu Šimkovi, Ph.D. za odbornou pomoc, věcné připomínky a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování této práce poskytl.

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Teoretická východiska migrace	6
2.1 Prostorová mobilita	6
2.1.1 Faktory ovlivňující prostorou a profesní mobilitu	8
2.2 Migrace	10
2.2.1 Ukazatelé migračních toků.....	11
2.2.2 Typy migrace	12
2.2.3 Faktory ovlivňující migraci.....	13
2.2.4 Teorie migrace	14
2.2.5 Důsledky migrace.....	20
3 Rešerše literatury	22
3.1 Zahraniční studie.....	22
3.1.1 Shrnutí závěrů zahraničních empirických studií	27
3.2 Studie zabývající se Českou republikou	29
3.2.1 Shrnutí závěrů empirických studií zabývajících se Českou republikou.....	34
4 Vyhodnocení migrace mezi kraji České republiky	37
4.1 Definice a zdroje vnitřní migrace.....	37
4.2 Determinanty vnitřní migrace v České republice	38
4.2.1 Vybrané ekonomické faktory	38
4.2.2 Vybrané osobní charakteristiky.....	40
4.3 Migrace mezi kraji České republiky	46
4.3.1 Obrat migrace v ČR	48
4.3.2 Saldo migrace v ČR	49
4.3.3 Index migračního salda	51

5 Vybrané faktory ovlivňující migraci mezi Moravskoslezským krajem a Prahou ..	52
5.1 Migrační situace v Moravskoslezském kraji.....	52
5.2 Faktory ovlivňující stěhování z Moravskoslezského kraje	54
5.2.1 Osobní charakteristiky	54
5.2.2 Ekonomické charakteristiky a dojížděky	56
5.3 Ekonomické faktory ovlivňující migraci z Moravskoslezského kraje do Prahy	61
5.3.1 Průměrná mzda.....	61
5.3.2 Obecná míra nezaměstnanosti.....	63
5.3.3 Hrubý domácí produkt na obyvatele	64
5.3.4 Míra volných pracovních míst	65
6 Návrhy a doporučení	68
7 Závěr.....	70
Seznam použité literatury	72
Seznam zkratk	79
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

Migrace je nedílnou součástí hospodářské politiky státu v oblasti trhu práce. Převážná část odborné literatury zabývající se problematikou migrace je zaměřená na migraci mezinárodní. Nelze však opomenout vnitřní migraci, tedy stěhování v rámci jednoho státu, která má značný vliv na ekonomický vývoj v jednotlivých krajích České republiky.

Cílem této práce je zjistit, jaké faktory ovlivňují migraci z Moravskoslezského kraje do Prahy.

Celá práce je rozdělená, krom úvodu a závěru, do pěti kapitol. První kapitola je věnována teoretickým východiskům stěhování, v rámci kterých je základním pojmem prostorová mobilita. Následně je vysvětlen samotný pojem migrace, včetně tzv. vnitřní migrace. Nejsou opomenuty ani typy migrace a faktory, které tento proces ovlivňují.

Obsahem druhé kapitoly je rešerše empirických studií zabývající se problematikou vnitřní migrace. Je čerpáno ze zahraničních i národních zdrojů, přičemž je důraz kladen na studie věnující se vybraným faktorům ovlivňujícím stěhování uvnitř jednoho státu.

Ve třetí části jsou zkoumány migrační toky v České republice. Po uvedení základních zdrojů migrační statistiky jsou sledovány ekonomické a osobní faktory migrace včetně vzdálenosti zamýšlených toků a dojížděky do zaměstnání. Závěr kapitoly je věnován základním ukazatelům vnitřní migrace a určení hlavních imigračních a emigračních krajů.

Předposlední kapitola je zaměřena na faktory ovlivňující stěhování z Moravskoslezského kraje do hlavního města Prahy. Po nastínění dlouhodobé migrační situace v Moravskoslezském kraji jsou zkoumány osobní a ekonomické charakteristiky včetně dojížděk do zaměstnání. S využitím třech typů modelových rodin je detailněji zkoumána rozdílnost nákladů nájemního bydlení v hlavním městě a Moravskoslezském kraji. Kapitola je zakončena korelačními analýzami mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a vybranými ekonomickými charakteristikami. Jedná se o průměrnou mzdu, obecnou míru nezaměstnanosti, hrubý domácí produkt na obyvatele a míru volných pracovních míst.

Poslední kapitola je věnována doporučením, které by mohly Moravskoslezskému kraji pomoci ve snížení dlouhodobého migračního úbytku.

V práci je využita rešerše literatury, deskriptivní, komparativní a korelační analýza. Prostřednictvím modelových rodin je zde počítán i možný zisk plynoucí z přestěhování z Moravskoslezského kraje do Prahy.

2 Teoretická východiska migrace

Obsahem této kapitoly jsou základní informace související s problematikou stěhování. První část je věnována výchozímu pojmu v rámci stěhování, a to prostorové mobilitě obyvatelstva. Následně je vysvětlen samotný jev migrace, včetně stěhování uvnitř jednoho státu, tedy vnitřní migrace. Součástí této kapitoly je také základní členění migrace podle jednotlivých typů a uvedení faktorů, které tento jev ovlivňují.

2.1 Prostorová mobilita

Mobilita je nejobecnější pojem v rámci prostorového přemísťování obyvatelstva. Zahrnuje všechny možné typy pohybů, přičemž nezohledňuje účel, četnost, směr, návratnost a vzdálenost přesunů. Je nedílnou součástí hospodářské politiky státu v oblasti trhu práce. Právě prostřednictvím podpory prostorové mobility dochází ke zpružnění trhu práce a předcházení strukturální nezaměstnanosti (Rolný, Lacina, 2004; Tvrďý a kol., 2007).

Ivan, Tvrďý (2007) dělí prostorovou mobilitu na dva typy pohybů. První typ je definován jako jednorázové a relativně nevratné přemístění, doprovázené změnou trvalého bydliště. Takový pohyb je označován jako migrace. Druhým typem jsou vratné pohyby (bez změny trvalého bydliště), kam se řadí dojížděka do zaměstnání, škol apod.

Obsahem vratných pohybů jsou cirkulační pohyby v průběhu dne a také v delším časovém intervalu. Pohyby v průběhu dne se člení na každodenní pravidelné přesuny (tedy dojížděka do práce a škol) a nepravidelné (dojížděka za kulturou, nákupy). Dojížděka je důležitý ukazatel, který vypovídá o ekonomické struktuře určitého regionu. Umožňuje sledovat sídelní rozdrobenost a zároveň i rozmístění pracovních příležitostí a škol. Tento jev je charakteristický pro malé obce, jelikož pracovní příležitosti a školy jsou zpravidla v obcích až od určité populační velikosti (ČSÚ, 2001a).

Cirkulační pohyb v delším časovém intervalu je podle Rolný, Lacina (2004), charakterizován jako cestování, či rekreace. V realitě je občas složité rozlišovat migranty a pouhé návštěvníky. Rozeznávacím aspektem je zpravidla délka nepřítomnosti v předchozím bydlišti nebo doba pobytu v novém bydlišti.

Tvrďý a kol. (2007) upozorňuje, že migrace (nevratný pohyb) je na českém trhu práce omezena několika faktory. Mezi tyto faktory patří trh s byty, nezbytnost nalezení pracovního místa pro partnera, rodinné vztahy, vazby na domácí region či neochota některých obyvatel přijmout riziko související se stěhováním. Naopak dojíždění do zaměstnání, bez změny trvalého bydliště, je v České republice velice rozšířeno. I tato forma pohybu však má své limity. Jedinec, který se rozhoduje, zda přijmout zaměstnání mimo obec svého bydliště, musí

zohlednit náklady související se vzdáleným pracovištěm (např. náklady na dopravu, čas strávený cestováním) a výši výdělku, jenž je mu nabídnut. V případě uchazeče o zaměstnání je součástí rozhodování i podpora v nezaměstnanosti a další dávky, které nezaměstnaný může pobírat.

Prostřednictvím dojížděk a migrace jsou vyčleňovány regiony, ve kterých je dostatek pracovních míst, což je klíčová informace pro úřady práce. Mobilita ve svém důsledku vede ke zvyšování či snižování počtu pracovní síly podle nabídky pracovních míst (Ivan, Tvrdý, 2007).

Mezi jednotlivými formami pohybu je velké množství složitých souvislostí, a to propojenost, vzájemné doplňování či zastupování. Typickým příkladem je účelové spojování cest, kde se řadí dojíždka do práce spojená s dojíždkou za nákupy, nebo dojíždka za nákupy spojená s kulturou/zábavou (ČSÚ, 2001a).

Podle vzdálenosti lze dělit pohyby na krátké, dlouhé, mezi státy, uvnitř daného státu, uvnitř města, mezi městy apod. Dalším hlediskem je čas, na základě kterého jsou pohyby rozdělovány na pravidelné, nepravidelné, návratné a nenávratné. Rovněž je důležité, zda je mobilita vynucená, či dobrovolná. Jedinci se mohou pohybovat ve skupinách nebo jako jednotlivci a jsou motivováni odlišnými důvody (ekonomické, rodinné apod.) a cíli (Drbohlav, 1999).

Problematika územní mobility je důležitá i pro zahraniční a domácí investory, kteří se rozhodují o lokalitě vhodné k umístění nových poboček či výrobních podniků. Bezproblémové dojíždění potenciální kvalifikované pracovní síly je nezbytným rysem prosperujícího podniku. S tím souvisí i vliv mobility na oblast dopravní obslužnosti a zdokonalení dopravní infrastruktury, jejímž prostřednictvím je zajišťována již zmíněná dojíždka pracovní síly. Mimo výše zmíněné faktory je územní mobilita úzce spjata i s bytovou politikou. Právě bytová politika je jedním z hlavních faktorů, které ovlivňují rozhodnutí změnit místo bydliště (Rolný, Lacina, 2004).

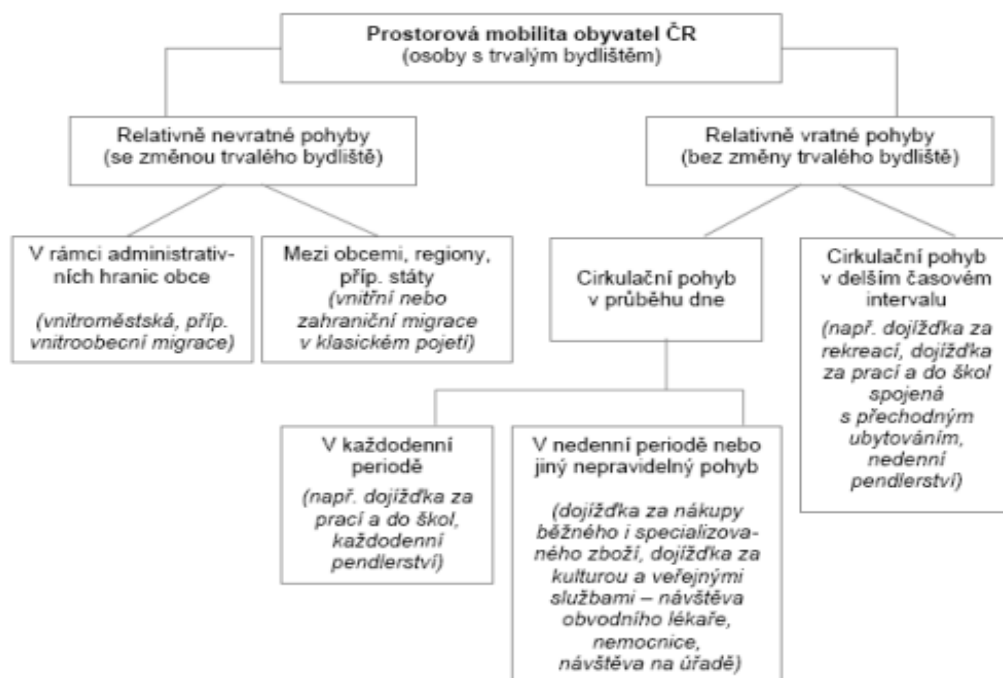
Podle Lux, Mikeszová, Sunega a kol. (2006a) existuje značná vazba mezi trhem práce a trhem bydlení. Autoři tvrdí, že jednotlivci na trhu práce tvoří poptávku na trhu s bydlením a naopak trh bydlení (tedy dostupný bytový fond) ovlivňuje rozsah nabídky na trhu práce. Oba trhy však fungují nezávisle a změna na jednom trhu nemusí nutně vyvolat změnu na druhém trhu.

S tím, jak se vyvíjí společnost, dochází k růstu prostorové mobility. Její vývoj však kolísá s ekonomickou situací země. Uvádí se, že vědeckotechnický pokrok může omezovat

mobilitu osob, a to v případě, kdy počítačová výměna informací nahradí prostorové přemísťování osob (Drbohlav, 1999).

Pro přehlednější ukázkou jsou v následujícím schématu graficky znázorněny typy prostorové mobility v ČR.

Obr. č. 2. 2.1: Schéma prostorové mobility ČR

Zdroj: ČSÚ (2001a)

Členění je možné provést i detailněji, a to rozšířením o administrativní členění a přesně vymezený čas.

2.1.1 Faktory ovlivňující prostorou a profesní mobilitu

Na prostorovou mobilitu obyvatelstva má podle Drbohlav (1999) vliv řada faktorů. Jedná se o:

- strukturální faktory (demografické, sociální, ekonomické apod.),
- zeměpisné rozmístění obyvatelstva v území (např. ve vztahu k vzdálenosti bydliště a pracoviště apod.),
- úroveň ekonomického a společenského rozvoje v dané oblasti (životní úroveň, dopravní vybavenost, vliv kultury a tradic).

Podle Tvrdý a kol. (2007) jsou faktory ovlivňující prostorovou a profesní mobilitu děleny na dva pohledy, a to ze strany poptávky po práci a ze strany nabídky práce.

a) Ze strany poptávky po práci se jedná o:

- *Úroveň a vývoj poptávky po koncových výrobcích a službách.* Trh práce je tzv. sekundárním trhem, což znamená, že je plně ovlivněn situací na trhu produktů. Jestliže nastanou problémy na trhu produktů, pak se zpravidla objeví potíže i na trhu práce. Naopak však tento vztah nefunguje a problémy ekonomiky a jejího trhu práce nelze řešit pouze podporou trhu práce. Východisko problému je na trhu produktů.
- *Orientaci ekonomiky.* Tímto je myšleno technologické směřování ekonomiky na pracovně náročné či pracovně méně náročné výrobní procesy včetně strukturálních změn (např. útlum hornictví). Každé takové rozhodnutí vede k určité prostorové a profesní struktuře. Jakýkoliv nesoulad se projevuje na trhu práce jako tzv. strukturální nezaměstnanost.
- *Vývoj nabídky výrobních faktorů, jež lze substituovat.* Ve snaze minimalizace nákladů a maximalizace celkové produkce dochází k substituci jednoho výrobního faktoru za druhý. V případě pracovní síly se může jednat o nahrazení výrobními stroji.
- *Vztah pracovních nákladů k celkovým nákladům produkce.* Faktor, který se objevuje při rozhodování o snižování početního stavu zaměstnaných. Úzce souvisí se substitucí výrobních faktorů.
- *Působení státu na výši mzdových nákladů.* Příkladem státního zásahu do mzdových nákladů je například minimální mzda, či výše povinných odvodů za zaměstnance.

b) Ze strany nabídky práce se jedná o:

- *Působení individuální nabídky práce.* Nabídka je ovlivněná velikostí mzdy, bohatstvím domácnosti a preferencemi. Zároveň na ni má vliv úroveň dosaženého vzdělání a náklady vynaložené na dosažení daného vzdělání.
- *Působení procesu hledání práce u nezaměstnaných.* V rámci tohoto procesu jsou porovnávány náklady a výnosy spojené s hledáním práce. Je zde zohledňována výše výdělku v jednotlivých profesích, nabídka pracovních pozic a také rozdíl mezi podporou v nezaměstnanosti (popř. jinými dávkami) a samotnou nabízenou mzdou. Proces hledání bude pokračovat tak dlouho, dokud očekávané výnosy budou vyšší než náklady související s hledáním.

- *Příslušnost uchazečů o zaměstnání do problémové skupiny.* Jedná se např. o ženy s malými dětmi, starší osoby, nekvalifikované osoby či etnické minority. Tyto skupiny osob se hůře přizpůsobují požadavkům trhu práce.
- *Dopravní dostupnost zaměstnavatelů.* Tento aspekt souvisí s dopravní obslužností daného podniku. Není vždy možné dopravit se prostřednictvím veřejné dopravy na dané pracoviště.
- *Cenu dopravy do zaměstnání.* Často je cena dopravy a čas strávený cestováním, v porovnání s nabízenou mzdou, důvodem odmítnutí dané pracovní pozice.
- *Vytvoření trhu s byty.* Bytová politika má vliv na stěhování obyvatelstva za prací. Jedná se o podporu bydlení, půjčky, hypotéky, ale také o nabídku firemních bytů ze strany firem.
- *Velikost a výši příjmů rodiny.* Na přijetí dané profese má vliv také složení domácnosti (např. počet nezaopatřených dětí). V některých případech jedinci požadují práci na jednu směnu, nebo zkrácený úvazek.
- *Strukturu oborů školské soustavy na všech stupních.* V tomto případě se jedná o stanovení dané struktury studijních oborů a jejich naplnění. Je tedy nutné znát poptávku po pracovních pozicích ze strany zaměstnavatelů.

Všechny výše uvedené faktory působí na poptávku a nabídku práce, čímž je ovlivňována zaměstnanost obyvatelstva. Ve snaze snižování nezaměstnanosti je podporována územní a profesní mobilita jako faktor zpružnění trhu práce.

2.2 Migrace

Migrace je jedna z forem prostorové mobility a představuje původ i důsledek prostorových změn ve společnosti. Jedinec prostřednictvím tohoto procesu reaguje na rozdílné vnější prostředí a skrze realizovanou migraci upravuje vazby mezi oblastmi vystěhování a přistěhování. Vše činí z důvodu uspokojování potřeb v nejširším slova smyslu (Drbohlav, 1999).

Rolný, Lacina (2004) uvádí, že migrace je mechanický pohyb obyvatelstva, neboli proces stěhování obyvatelstva z daného území do jiné vesnice, města, regionu nebo státu. Jako skutečnou migraci však označují pouze migraci spojenou se změnou stálého bydliště. Tím je tento proces odlišován od ostatních typů prostorové mobility, které vedou pouze k dočasné změně bydliště.

Podobnou definici předkládá i Český statistický úřad, který definuje migraci jako „*prostorové přemísťování osob přes administrativní hranice územní jednotky spojené se změnou bydliště, a to buď na území ČR (vnitřní stěhování) nebo přes hranice ČR (zahraniční stěhování)*“ ČSÚ (2007, s. 29).

Osoba, která migruje, je označovaná jako migrant. Podle směru migrace jsou uváděny dva typy migračních pohybů, a to vystěhování (emigrace) nebo přistěhování (imigrace). Samotné jevy jsou nazývány jako vystěhovalectví a přistěhovalectví. Součástí každé migrace jsou oba typy uváděných pohybů, jelikož pro lokalitu, ve které dochází k vystěhování, se jedná o emigraci a pro cílovou lokalitu o imigraci (Rolný, Lacina, 2004).

Podle Ivan (2007) je pro osobu, která se přestěhovala z jedné části země do jiné části země, používán pojem přistěhovaný nebo vystěhovaný. Pro cílovou destinaci se jedná o přistěhovaného a pro svou původní oblast o vystěhovaného. Pojem emigrant/migrant je tedy používán pro mezinárodní migraci, zatímco vystěhovaný/přistěhovaný pro vnitřní migraci. Zároveň je u vnitřní migrace rozlišována i vzdálenost. V určitých případech mohou být osoby v rámci vnitřní migrace označovány pouze jako „přestěhované“.

Palát (2014) tvrdí, že i vnitřně přemísťované osoby mohou být v určitém slova smyslu uprchlíky. Přesto, že nenaplňují právní definici uprchlíka, jsou z určitých důvodů nuceni opustit své domovy, a proto je lze za určitých okolností takto nazývat. Příčinami takového přesunu může být vzrůstající násilí, ozbrojené konflikty, přírodní či lidmi způsobené katastrofy apod.

2.2.1 Ukazatelé migračních toků

Pro měření migračních toků existuje několik ukazatelů. Mezi hlavní ukazatele je podle ČSÚ (2001b) řazena čistá migrace, hrubá migrace a index migračního salda.

Čistá migrace představuje migrační saldo, tedy rozdíl mezi přistěhovými a vystěhovanými na určitém území. Záporná hodnota značí migrační úbytek, zatímco kladná hodnota migrační přírůstek. Spolu s přirozeným přírůstkem se jedná o základní ukazatel bilance obyvatelstva.

Hrubá migrace vyjadřuje celkovou migrační mobilitu obyvatelstva, tedy součet přistěhovaných a vystěhovaných za danou oblast. Počítá se za celý stát i za jednotlivé oblasti (kraj, okres, obec). Bývá označována i jako obrat stěhování.

Index migračního salda je poměr čisté a hrubé migrace a vyjadřuje efektivnost migrace. Dosahuje hodnot $-1,0$ do $1,0$, přičemž hodnota $-1,0$ značí, že se obyvatelé z daného

území pouze stěhovali a nikdo se nepřistěhoval. Zatímco hodnota 1,0 uvádí, že se do dané lokality obyvatelé přistěhovali a nikdo se neodstěhoval.

Někdy je používán i pojem celkový populační přírůstek. Ten je dán rozdílem mezi počátečním a koncovým stavem obyvatelstva určitého území. Zahrnuje přirozený a migrační přírůstek.

2.2.2 Typy migrace

Rolný, Lacina (2004) dělí migraci na dobrovolnou, nedobrovolnou, individuální a kolektivní.

Dobrovolná migrace vychází z vlastního zájmu jedince. Palát (2014) uvádí podrobnější členění dobrovolné migrace na pracovní, řetězovou, neimigrační a inovační. U pracovní migrace je hlavní motivací lepší pracovní místo (výdělek, bonusy, pracovní postup apod.). Cílem řetězové migrace je spojení rodiny. Neimigrační migrace je dočasné stěhování, za nímž může být například studium, kde nedochází k trvalé změně bydliště. Inovační migrace je realizovaná za účelem zlepšení životních podmínek.

Rolný, Lacina (2004) uvádí, že k nedobrovolné migraci dochází, když jsou jednotlivci donuceni veřejnou mocí přímo nebo nepřímo. Například vyhoštění, diskriminace či porušování lidských práv. V rámci vnitřní migrace může nastat evakuace, kdy dochází k vysídlování obyvatelstva v určité lokalitě z důvodu ochrany před důsledky přírodní katastrofy (např. povodně).

Individuální je migrace samotného jedince, zatímco v případě kolektivní migrace se stěhují skupiny jednotlivců nebo rodiny. Podle Palát (2014) je důvodem hromadné migrace zpravidla přírodní katastrofa nebo válka.

Dle časového hlediska je migrace dělena na krátkodobou, dlouhodobou, přechodnou a kyvadlovou. Krátkodobá migrace je do 1 roku, zatímco migrace dlouhodobá je charakteristická delším časovým obdobím (více než 1 rok). Přechodná migrace je jen na určitou dobu a řadí se zde dojíždění a sezónní migrace. Kyvadlová je typická tím, že migranti se po určité době vracejí zpět do své mateřské lokality. Podle Borjas (2008) se tento pohyb nazývá zpětná migrace. Zároveň však u těchto pracovníků může dojít i ke stěhování do jiného místa (mimo původní bydliště). Toto je pro změnu opakovaná migrace.

Henig (2007) ve své studii dělí migraci podle tří kritérií, jimiž jsou kritérium lokalizace, kritérium příčiny a kritérium časovosti.

U kritéria lokalizace se jedná o mezinárodní migraci, tedy migraci mezi státy. Podkategorií je migrace kontinentální, tedy stěhování v určitém regionu, např. střední Evropa.

Interní migrace je pohyb v rámci jednoho státu a zahrnuje regionální nebo lokální migraci. Kritérium příčiny zahrnuje dobrovolnou a nedobrovolnou migraci, které již byly zmíněny výše. Autor však nedobrovolnou migraci rozšiřuje o pojem vnucené a vynucené migrace. Vnucená migrace souvisí s nedobrovolným rozhodnutím stěhování, které může nastat kvůli válce, kdy je obyvatelstvo vyháněno nebo v případě sociálního inženýrství¹. Zatímco vynucená migrace je daná nepříznivým environmentálním prostředím (sucho, hladomor apod.). Podle kritéria časovosti je migrace dělena na trvalou a dočasnou.

2.2.3 Faktory ovlivňující migraci

Paleta, Jandová (2010) uvádí 3 skupiny determinantů, které ovlivňují vnitřní migraci. Jedná se o:

- *ekonomické faktory*, mezi které řadí rozdíly ve mzdách, rozdíly v nezaměstnanosti a počet volných pracovních míst,
- *institucionální faktory*, obsahující pružnost pracovně právního zákonodárství, bytovou politiku a sociální systém,
- *sociální faktory*, související s rodinnými vazbami, sňatky, rozvody, dostupnosti bydlení a v neposlední řadě také s kvalitou životního prostředí, popřípadě zdravotními dispozicemi.

Tyto determinanty jsou obsahem i několika teorií migrace, které vysvětlují příčiny migrace obyvatelstva. V souvislosti se zaměřením této práce byly převážně vybrány teorie, které mají vazbu na vnitřní migraci. Drbohlav (1999) uvádí, že doposud neexistuje jedna obecná teorie migrace a o jejím vzniku lze silně pochybovat. Taková teorie by musela obsahovat odpovědi na velkou řadu otázek, a to:

- Kdo jsou migranti?
- Proč se stěhují?
- Jedná se o trvalou migraci nebo se jedinci opět vrací?
- Jakým způsobem migrují a jaká je jejich cílová destinace?
- V jakém časovém období migrují a jaké důsledky tohoto rozhodnutí pro samotné migranty i obyvatelstvo v oblastech vystěhování a přistěhování?

Aby byly teorie smysluplné, zpravidla odpovídají na dvě otázky z výše uvedených.

---

¹ Příkladem je stavba přehrady Tři soutěsky v Čínské lidové republice a následné vnucené přesuny obyvatelstva.

2.2.4 Teorie migrace

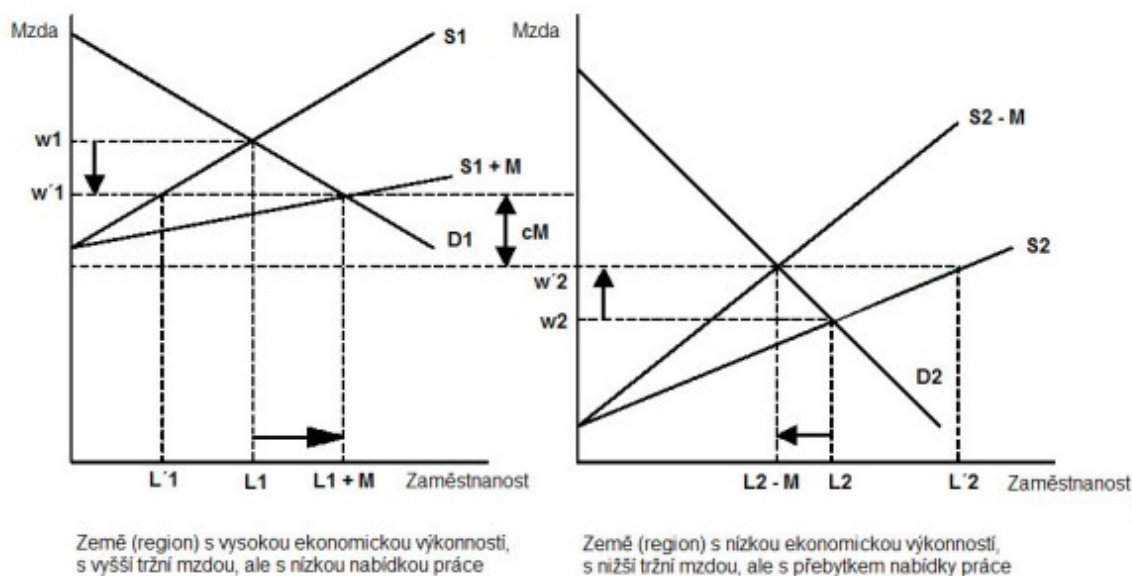
Prvním autorem migrační teorie byl Ravenstein, který vytvořil několik základních pravidel, prostřednictvím kterých je migrace řízena. Pracoval s aspektem zeměpisné polohy, sociodemografickými charakteristikami migrantů, sociálním a ekonomickým prostředím (Drbohlav, 1999).

Ravenstein (1885) v zákonech uvádí, že většina migrantů se stěhuje na krátké vzdálenosti a postupně. Osoby, které se stěhují na dlouhé vzdálenosti, obvykle upřednostňují velká obchodní nebo průmyslová centra. Daleko více migruje venkovské obyvatelstvo než obyvatelé měst a každý migrační proud vytváří protiproud. Ženy jsou mobilnější na kratší vzdálenost, zatímco muži na delší. Na jeho práci poté navázaly další teorie.

Neoklasická teorie

Jedná se o nejstarší a nejznámější teorii migrace. Základním předpokladem je rozdílnost mezd a příležitostí v různých regionech. Každá lokalita s sebou nese na základě historického vývoje odlišnou nabídku pracovních míst. Regiony, které mají vysokou ekonomickou výkonnost, vysokou akumulaci kapitálu, ale nedostatek pracovní síly, dosahují vyšší mzdy než regiony s přebytkem pracovní síly. Tyto mzdové difference pak motivují pracovníky ke stěhování z regionů s nižšími mzdami do regionů s vyššími mzdami. Migrační pohyby mezi regiony budou ukončeny, jakmile se mzdy v jednotlivých regionech vyrovnají. Grafické znázornění této teorie lze vidět v následujícím grafu (Kaczor, 2013).

Graf č. 2.1 Neoklasická teorie migrace

Zdroj: Kaczor (2013)

Z grafu lze vidět, že v regionu s nízkou ekonomickou výkonností (pravá část) jsou mzdy nižší, a to na úrovni w_2 . Pracovníci se tedy rozhodnou odejít do regionu s vyšší ekonomickou výkonností za vyšší mzdou w_1 . To vede k tomu, že se sníží nabídka práce v regionu s nižší mzdou na úroveň $S_2 - M$, klesá zaměstnanost z L_2 na $L_2 - M$ a zvyšuje se mzda na úroveň w'_2 . V zemích s vyšší ekonomickou výkonností dochází k růstu nabídky práce (o pracovníky přicházející z regionu s nízkou ekonomickou výkonností) na úroveň $S_1 + M$, zvýšila se zaměstnanost z L_1 na $L_1 + M$ a mzdy klesly na w'_1 . Jak již bylo řečeno v předchozím odstavci, tyto migrační toky budou probíhat tak dlouho, dokud se mzdy v jednotlivých krajích nevyrovnají (Kaczor, 2013).

Lux, Mikeszová, Sunega a kol. (2006a) uvádí, že tento přístup má řadu nedostatků, to například nezohlednění nákladů migrace. Tím jsou myšleny finanční náklady (např. prodej bydlení v původní lokalitě a nákup nového bydlení v cílové lokalitě, náklady na samotné přestěhování atd.), ale také psychické náklady (opuštění rodiny a přátel). Dalším nedostatkem neoklasické teorie migrace je nezohlednění autonomní migrace a migrace vysoce kvalifikované pracovní síly. Neoklasická teorie předpokládá stěhování homogenní pracovní síly a nedokáže tedy vysvětlit migraci do regionu s nízkou ekonomickou výkonností. I ekonomicky slabší region může nabízet vysoké mzdy, a to zejména pracovníkům s vysokou kvalifikací (např. manažeři). Autonomní migrace je vyvolávaná ze strany zaměstnavatelů, kteří přesouvají vedoucí pracovníky poboček do jiných regionů. Teorie také abstrahuje od jiných faktorů, jako je zlepšení bytové situace, lepší životní podmínky, dosažitelnost škol poskytujících vyšší úroveň vzdělání. Určitým nereálným předpokladem této teorie byla skutečnost, že lokální trhy fungují efektivně. Vysvětlení neefektivnosti spočívá v nepružnosti mezd, která je způsobena nedokonalou informovaností, dlouhodobými pracovními smlouvami, minimální mzdou a činností odborů. Nedokonalá informovanost je sice s rozvojem informačních technologií snižována, avšak v reálu je běžné, že lidé mezi regiony migrují díky informacím předchozích migrantů.

Rozšířená neoklasická teorie migrace

Vzhledem k výčtu nedostatků neoklasické teorie migrace byla tato teorie postupně rozšiřována. Nejznámějším rozšířením je model od Harrise a Todara. Autoři doplnili původní neoklasickou teorii o ukazatel míry nezaměstnanosti. Pracovníci podle této teorie odcházejí do regionů, kde jsou vyšší mzdy a zároveň nižší míra nezaměstnanosti. Nově je zde pracováno s úvahou pravděpodobnosti zaměstnání v cílovém regionu a očekáváním. Při rozhodování o stěhování nejsou brány v potaz pouze aktuální mzdové rozdíly, ale právě

očekávané mzdové rozdíly. Hlavní proměnnou jsou tedy mzdy, které jsou srovnávány s možností získání zaměstnání v cílovém regionu. Je zde vysvětlena i skutečnost, proč lidé migrují do centra s vysokou nezaměstnaností. Vysvětlením jsou vyšší mzdy v centru, které převáží riziko nezaměstnanosti (Kaczor, 2013).

Teorie lidského kapitálu

V této teorii je migrace chápána jako investice, která zlepšuje lidský kapitál. Vychází se zde z racionální kalkulace přínosů a nákladů migrace ze strany potenciálních migrantů. Přínosem jsou vyšší příjmy, lepší pracovní podmínky apod., zatímco náklady jsou rozděleny na:

- přímé náklady (např. doprava do cílového regionu, náklady na bydlení),
- nepřímé (ušlý příjem v průběhu migrace),
- psychické (opuštění rodiny přátel), (Kaczor, 2013).

Také Ehrenberg, Smith (1994) považují dobrovolnou mobilitu za investici, v rámci které vznikají náklady za účelem získání výnosů v delším časovém období. Pokud současná hodnota výhod spojených s mobilitou přesáhne náklady, a to jak peněžní, tak i psychické, je předpokládáno, že se lidé rozhodnou pro změnu pracovního místa a stěhování. Migrace však není aktivitou, ve které jsou lidé zastoupeni rovnoměrně. Přesněji řečeno, teorie předpokládá, že mobilita je mnohem vyšší u mladých a lépe vzdělaných osob. Existují dvě vysvětlení pro tuto skutečnost. Za první, čím je člověk mladší, tím vyšší je potenciální návratnost investic do lidského kapitálu. Jinak řečeno, čím je delší doba, po kterou lze získat přínosy z vynaložené investice, tím je větší současná hodnota těchto výhod. Za druhé, velká část nákladů na migraci jsou psychické náklady, ztráty spojené s opuštěním přátel a komunitních vazeb. Jak člověk stárne, tak se komunitní vazby stávají silnějšími a ztráty spojené s odchodem od blízkých se stávají bariérou mobility. Podle Rolný, Lacina (2004) jsou mezi migranty zpravidla mladí muži, čímž emigrační oblast ztrácí nejproduktivnější část obyvatelstva.

Pozitivní vliv vzdělání na míru migrace může existovat z důvodu, že více vzdělané osoby jsou efektivnější v hledání pracovních příležitostí na jiných trzích práce, což snižuje náklady migrace (Borjas, 2016).

I role vzdálenosti ovlivňuje potenciální rozhodnutí o migraci. Výdaje na pohyb se zvyšují se vzdáleností ze dvou důvodů. Prvním důvodem je nákladnější získávání informací na vyšší vzdálenost. Je jednodušší zjistit informace blíže k domovu. Svou roli hrají přátelé a příbuzní, kteří jsou užitečnými kontakty, a zároveň i znalosti o potenciálních zaměstnavatelích. Druhým důvodem jsou rostoucí náklady na dopravu za účelem přesunů či

výletů zpět k přátelům a příbuzným. Obecně platí, že se lidé přestěhují na kratší vzdálenost s větší pravděpodobností než na delší (Ehrenberg, Smith, 1994).

Koncept životního cyklu a koncept životní dráhy

Koncept životního cyklu vychází z osobních charakteristik jako je věk, rodinný stav, počet a věk dětí. Na základě těchto ukazatelů lze určit, v jaké fázi životního cyklu se jedinec nachází. Pro každou etapu je charakteristické určité životní rozhodnutí (osamostatnění od rodičů, založení rodiny). Tomu odpovídá i pracovní kariéra a pohyb v rámci bydlení. Teorie podlela kritice a byla nahrazena konceptem životní dráhy. Životní dráha umožňuje flexibilnější a dynamičtější přístup k vysvětlení životních rozhodnutí. Bere v potaz dopady předchozích životních zkušeností i momentální okolnosti, které mají vliv na rozhodnutí jedince. Oproti konceptu životního cyklu je zde navíc i myšlenka rozvodu, opětovného manželství nebo migrace. Charakter předchozích zkušeností může značně omezit budoucí životní možnosti (Lux, Mikeszová, Sunega a kol., 2006a).

Teorie rodinné migrace

Podle této teorie rozhodnutí migrovat nemusí vznikat pouze u jednotlivce, ale je rozhodnutím celé rodiny či domácnosti. Rodina migruje pouze tehdy, když zisk jednoho člena rodiny plynoucí ze stěhování nahradí ztrátu ostatních členů rodiny. Jednotlivec totiž migruje, jestliže rozdíl mezi budoucími diskontovanými přínosy z migrace a náklady je kladný. Zatímco rodina migruje jen za předpokladu, kdy součet rozdílů mezi budoucími diskontovanými přínosy migrace a náklady je pro celou rodinu pozitivní. Motivací pro rodinu je maximalizace příjmů rodiny a minimalizace rizik. Příjmy nemusí být jediným faktorem pro migraci. Z tohoto důvodu migrace pokračuje i v případě vyrovnání příjmových rozdílů (Kaczor, 2013).

U svobodných osob je větší pravděpodobnost migrace než u osob v manželství. Co se týká dětí, tak sezdané osoby bez dětí jsou mobilnější než manželské páry s dětmi (Ehrenberg, Smith, 1994).

Tato teorie byla později rozšířena o myšlenku, kdy rodiny nehodnotí své příjmy pouze v absolutních hodnotách, ale také relativně k jiné domácnosti. Tento přístup je označován jako „přístup relativního nedostatku“. Rodiny tedy budou migrovat pouze tehdy, když si prostřednictvím migrace zvýší svůj příjem v porovnání s referenční rodinou (Kaczor, 2013).

Koncept gravitačního modelu

Model vychází z Newtonovy fyziky a je založen na předpokladu, že migrační pohyby jsou způsobeny ekonomickými faktory. Vychází se zde ze vzdálenosti migrace a celkového rozsahu migrace, přičemž s rostoucí vzdáleností síla migrace klesá. Rozsah migrace je dán velikostí populace v místě emigrace a v místě imigrace. Faktory, jako jsou vysoké reálné mzdy, přitahují pracovní sílu, zatímco vysoká nezaměstnanost způsobuje emigraci z dané oblasti a neochotu potenciálních imigrantů se do dané oblasti přesunout. U migrace na krátkou vzdálenost nedochází ke změně pracovního místa, zatímco migrace na delší vzdálenost je spojována se změnou pracovního místa. V rámci matematického vyjádření je vycházeno z myšlenky, že od určité vzdálenostní hranice se vytratí migrace bez změny pracovního místa. Důvodem jsou vysoké náklady na dojížďku (Lux, Mikeszová, Sunega a kol., 2006a). Tento model je základem pro několik empirických studií, viz následující kapitola 3.

Teorie dvojího trhu

Vyspělé ekonomiky jsou charakterizovány rozdvojeným trhem práce. Existují tedy dva sektory trhu práce, a to primární a sekundární. Primární sektor je definován kvalifikovanou pracovní silou, vysokými mzdami a stabilní poptávkou po práci. Naproti tomu jsou v sekundárním sektoru nízké výdělky, mění se pracovní podmínky a pracovní smlouvy jsou uzavírány na dobu určitou. Typickým příkladem sekundárního sektoru jsou sezónní práce. V primárním sektoru je vyplácena vyšší mzda, což vede k tomu, že se pracovníci ze sekundárního sektoru snaží dostat do primárního sektoru a práci v sekundárním sektoru přenechávají imigrantům. Z hlediska vnitřní migrace jsou podle této teorie více pohybliví pracovníci primárního sektoru. Navíc firmy ve snaze udržet klíčové zaměstnance mohou nabízet kompenzace v souvislosti s přesunem do jiného regionu v rámci daného státu. Dvojí trh práce může existovat v rámci jedné ekonomiky, ale také v rámci jedné firmy (Lux, Mikeszová, Sunega a kol., 2006a; Kaczor, 2013).

Push a Pull teorie

Palát (2014) uvádí, že základem této teorie je rozdělení faktorů, které ovlivňují migraci do dvou skupin, a to na „push“ a „pull“, v českém překladu faktory tlaku a tahu. Migrační pohyb je výsledkem sil, které migranta vypuzují ze země jeho původu nebo regionu (tzv. push faktory) a sil, které migranta přitahují do cílové země, regionu (tzv. pull faktory).

Mezi push faktory „faktory tlaku“ je řazen:

- nedostatek pracovních pozic,
- nedostatek příležitostí v různých ohledech,
- nekvalitní lékařská péče,
- ztráta bohatství,
- diskriminace,
- špatné přírodní podmínky (sucho, katastrofy) apod.

Migrace však není ovlivňována jen push faktory. Aby k samotnému procesu přesunu došlo, musí existovat i pull faktory v cílové oblasti. Takovými faktory jsou:

- dostatek volných pracovních míst,
- kvalitnější lékařská péče,
- lepší vzdělání,
- rodinné vazby.

Mezi pull faktory se často řadí i vysoká mzda, ekonomická prosperita apod. Rozhodování o migraci je ovlivněno, krom výše zmíněných faktorů, také vazbami na rodinu, náklady související s přesídlením apod. Obecně lze výše uvedené „push“ a „pull“ faktory rozdělit do tří hlavních skupin, a to ekonomické, kulturní a environmentální faktory.

Teorie sítě

Tento koncept byl původně vytvořen pro studium migrace z venkova do afrických měst. Následně se však používal i na výzkum migrace v zemích Evropy nebo Spojených státech. Hlavním východiskem této teorie jsou sociální vazby, které ovlivňují rozhodnutí osob migrovat. Jsou tím myšleny rodinné, příbuzenské, přátelské vztahy apod. Postupně dochází ke vzniku migračních sítí mezi potenciálními migranty a migranty, kteří už v cílové zemi žijí a mají tedy dostatek informací a znalostí, které mohou předávat. Tím se snižuje riziko migrace pro potencionální migranty a vytváří se pro ně tzv. „záchranná síť“. Z důvodu nižší rizikovosti a rostoucím vazbám se stěhování stává dostupnější (Palát, 2014).

Zvyšování počtu imigrantů v cílovém regionu má pozitivní i negativní dopady. Pozitivní efekt souvisí s růstem sociálních vazeb, zatímco ten negativní je dán rostoucím počtem imigrantů se stejnými znalostmi. To způsobuje vyšší konkurenci mezi pracovníky, snižování mezd a oslabování budoucí migrace do cílového regionu. Z počátku tedy migrace do cílového regionu přináší pozitivní efekty, ale od určitého bodu začíná dominovat negativní efekt. Tento proces lze zakreslit obrácených tvarem U křivky. Kdy po dosažení vrcholu klesá

pravděpodobnost migrace do daného regionu s tím, jak roste počet imigrantů v daném regionu (Kaczor, 2013).

Teorie finanční dostupnosti bydlení

Vztah mezi trhem bydlení a migrací není v odborné literatuře zabývající se problematikou migrace příliš zkoumaný. Přesto existuje několik studií, které se touto problematikou zabývají. Lux, Sunega a Mikeszová (2010) ve své práci shrnuli několik takovýchto studií a došli k závěru, že vysoké ceny bydlení v prosperujících regionech mají negativní vliv na imigraci pracovní síly z méně prosperujících regionů.

Ostatní faktory – teorie jádro-periferie

Regionální teorie patřící do skupiny jádro-periferie považují regionální růst za nerovnovážný proces, který vyžaduje intervence vlády. Jádro dominuje nad periferií, jelikož je zde lepší úroveň dopravy, vysoká míra informací, příležitostí a inovací, vyšší transfery kapitálu, lidských i přírodních zdrojů (dostatek vzdělaných pracovníků). Často jsou jádra ztotožňována s hlavními městy jednotlivých států. Proces vývoje jádro-periferie je tím pravděpodobnější, čím jsou vyšší úspory z rozsahu, nižší dopravní náklady (rozvinutá infrastruktura, úspora nákladů díky vzájemné blízkosti firem) a zároveň vyšší podíl odvětví, která nemají konkrétní požadavky na umístění. Teorie zahrnuje myšlenku vítězů a poražených, což snižuje možnost vzájemně výhodné spolupráce (Blažek, Uhlíř, 2011).

2.2.5 Důsledky migrace

Dopad prostorového přemístění obyvatelstva závisí na množství migrujících pracovníků, jejich kvalitaci, situaci na trhu práce a ekonomickém vývoji země.

Pozitivní efekty

Z neoklasických modelů je patrné, že migrace vede k vyrovnávání mezd v různých regionech. To je způsobeno tím, že v imigračním regionu roste nabídka práce a snižují se mzdy a v emigračním regionu klesá nabídka práce a mzdy rostou. Je ovšem nutné brát v potaz kvalifikaci zaměstnanců. Jestliže imigrují nízko kvalifikovaní pracovníci, tak se snižuje mzdová sazba nízko kvalifikovaných pracovníků a roste mzdová sazba vysoce kvalifikovaných pracovníků. Zatímco když imigrují vysoce kvalifikovaní pracovníci, tak dochází ke snižování jejich mzdy a roste mzda nízko kvalifikovaných pracovníků. Migrace tedy nezasahuje jen trh pracovníků, ze kterého migranti pochází, ale také trh opačný. To je možným vysvětlením převládajících příjmových nerovností.

Model se dá rozšířit o použití různé elasticity nabídky a poptávky. Imigrace, v případě neelastické nabídky práce, způsobí mnohem větší změnu rovnovážné mzdy než elastická nabídka. Zatímco imigrace, u dokonale elastické poptávky po práci, vede ke zvýšení zaměstnanosti a produkce, kterou vyprodukovali noví migranti. Nedochází ke změně mzdy, ta je zafixována na určité úrovni (Palát, 2014).

Další teorie vychází z myšlenky, že migranti produkují externality. Zvýšení imigračních toků vede ke snížení mezd, což zvyšuje úspory firem. Podniky mohou více investovat do kapitálu a zároveň klesá cena produkce. Přistěhovalí také zvyšují spotřebitelskou poptávku v cílové oblasti (Palát, 2014; Čadil, 2010a).

Zároveň s nárůstem imigrantů dochází ke zlepšování sociálních vazeb, které zjednodušují proces další migrace.

Negativní efekty

Imigranti poškozují domácí obyvatelstvo, jelikož v cílové oblasti dochází ke zvyšování nabídky práce a snižování mzdové sazby. Někteří domácí pracovníci z trhu odejdou, jiní zůstanou pracovat za nižší mzdu (Palát, 2014).

Dochází k růstu počtu imigrantů se stejnými znalostmi. To způsobuje vyšší konkurenci mezi pracovníky, snižování mezd a oslabování budoucí migrace do cílového regionu. Z počátku tedy migrace do cílového regionu přináší pozitivní efekty, ale od určitého bodu začíná dominovat negativní efekt. Tento proces lze zakreslit obrácených tvarem U křivky. Po dosažení vrcholu, klesá pravděpodobnost migrace do daného regionu s tím, jak roste počet imigrantů v daném regionu (Kaczor, 2013).

Zároveň v emigračních oblastech dochází k „odlivu mozků“, mladé a vzdělané populace. V současné době nelze určit všechny příčiny a důsledky migrace. U široké veřejnosti převažuje spíše negativní názor, zatímco ekonomové a politici zpravidla vnímají pozitivní efekty migrace (Čadil, 2010a).

3 Rešerše literatury

V předchozí kapitole byl uveden výčet několika teorií a faktorů ovlivňujících proces migrace. Obsahem této kapitoly je ověření těchto faktorů prostřednictvím empirických studií. Je čerpáno ze zahraničních i národních zdrojů, přičemž důraz je kladen na studie věnující se vnitřní migraci.

3.1 Zahraniční studie

Andrienko a Guriev (2004) se zabývali determinanty vnitřní migrace v Rusku. Pro regresní analýzu jsou využita panelová data 78 regionů v období od roku 1992–1999. Závislou proměnnou jsou hrubé migrační toky mezi regiony a vysvětlujícími proměnnými jsou charakteristiky zdrojového a cílového regionu, jako je reálný příjem, nezaměstnanost, chudoba, vzdělání, očekávaná délka života, konflikty (kriminalita) a poskytování veřejných statků (zdravotnictví, veřejné cesty). Dále je použita proměnná vzdálenosti mezi regiony a regionální proměnné (klima, poloha atd.). Empirická analýza ukázala, že ačkoliv celková vnitřní migrace je v Rusku nízká, je ovlivňovaná příjmy na obyvatele, mírou nezaměstnanosti, chudobou, poskytováním veřejných statků a makroekonomickými šoky. Migranti preferují bohatší regiony s nižší nezaměstnaností a lepší nabídkou veřejných statků, např. více lékařů, nemocničních lůžek, silnic a telefonů. Vyšší kriminalita výrazně zvyšuje odliv do jiného regionu. Významnou bariérou migrace je omezení likvidity. Až třetina ruských regionů je zablokována v pasti chudoby. Osoby, které byly ochotné i schopné migrovat, již v prvních letech migrovaly. Zbývající potenciální migranti mohou být příliš chudí, aby si tento krok mohli dovolit. Vzdálenost je významný negativní determinant migrace. To naznačuje, že do jisté míry nízká mobilita v Rusku souvisí s obrovskými vzdálenostmi. Ostatní regionální proměnné jsou také důležité. Lidé nemají tendenci opustit regiony s přístupem k moři a největším řekám. Vzdělání má pozitivní vliv na oba směry migračních toků (odchozí jsou však citlivější). Závěry nemusí být zcela objektivní, jelikož analýza byla provedena z oficiálních údajů, zatímco neoficiální údaje migrace jsou přinejmenším stejně tak vysoké.

V následující studii, od Etzo (2011), jsou zkoumány determinanty meziregionálních migračních toků v Itálii během let 1996–2005. Právě v roce 1996, jak je uvedeno v Italském národním statistickém institutu, dochází po téměř dvou desetiletích k růstu vnitřní migrace. Základem studie je rozšířený gravitační model, ve kterém jsou zahrnuty všechny možné push a pull faktory, počet obyvatel v obou regionech a fyzická vzdálenost mezi regiony. Na základě výsledků lze mezi klíčové proměnné italské vnitřní migrace řadit celkovou ekonomickou úroveň a pravděpodobnost nalezení pracovního místa (vyjádřená jako HDP na

obyvatele a míra nezaměstnanosti). HDP na obyvatele představuje silný pull faktor, zatímco míra nezaměstnanosti je důležitým push faktorem ve vysílajících regionech. Zajímavé je, že migranti na severu a jihu reagují na push a pull faktory odlišně. Pro jižní migranty je ukazatel HDP na obyvatele silný pull faktor. Naproti tomu u severních migrantů je úloha HDP na obyvatele zcela odlišná. Zvýšení HDP na obyvatele umožňuje většímu počtu obyvatel přestěhování ze severu na jih. Možným vysvětlením tohoto výsledku je, že vyšší míra příjmů umožňuje migrantům financovat své pohyby v chudších oblastech, které mohou pocházet z neekonomických důvodů (např. důchodci, kteří se vracejí do svých rodných oblastí). Rozdíly mezi dvěma regiony se projevují také s ohledem na míru nezaměstnanosti. Zdá se, že se jedná o významným push faktor jak pro jižní, tak i pro severní přistěhovalce. Jižní migranti jsou přitahováni nízkou mírou nezaměstnanosti, zatímco severní migranti jsou přitahováni vyšší mírou nezaměstnanosti. To je dáno tím, že severní migranti při přesunu na jih vcházejí vždy do regionu s vyšší mírou nezaměstnanosti. V závěru studie byly prostřednictvím dynamického gravitačního modelu zjištěny důkazy o přítomnosti sociálních sítí mezi severem a jihem, které mají vliv na migraci.

Autoři Parikh, Van Leuvensteijn (2002) zkoumali tradiční determinanty meziregionální migrace po sjednocení Německa v roce 1989. V tomto období docházelo ke stěhování velkého množství východních Němců do západoněmeckých regionů. Analyzovaným obdobím jsou roky 1993–1995, kdy se migrační toky ustálily. Studie je založena na regresním modelu s panelovými daty, kde jsou vysvětlovanou proměnnou hrubé migrační toky pracovní síly. Mezi vysvětlující proměnné jsou pak řazeny míra nezaměstnanosti v obou regionech, mzdy kvalifikovaných a nekvalifikovaných pracovníků, infrastruktura z hlediska nemocnic a hotelových lůžek v každém regionu, vzdálenost mezi regiony, rozdíl životních nákladů a rozdíl v užívání nemovitostí (pronájem vs. vlastnictví). Autoři dospěli k závěru, že meziregionální rozdíly v nezaměstnanosti a mzdách jsou důležitými faktory při určování migrace. Vztah mezi mzdovými rozdíly a migrací je však nelineární díky mzdové konvergenci mezi východní a západní částí Německa. Nelinearita je navíc odlišná u kvalifikované a nekvalifikované pracovní síly. Pro kvalifikované pracovníky je vztah mezi mzdovými rozdíly a migrací konvexní, zatímco pro nekvalifikované pracovníky konkávní. U nekvalifikovaných pracovníků je to dáno kombinací averze k riziku, teorií očekávané hodnoty a konvergencí mezd v Německu. Pokud je očekávaný mzdový zisk klesající díky sblížování mezd mezi regiony, pak velký mzdový rozdíl mezi dvěma regiony nebude mít za následek větší migraci. Faktor vzdálenosti a typu bydlení má také důležitou roli při rozhodování o migraci. U téměř všech modelů se vzdálenost stává významným

determinantem potencionálního stěhování. Čím větší je vzdálenost mezi cílovou oblastí a zdrojovou oblastí, tím menší je pravděpodobnost migrace do cílové oblasti.

Rovněž Alecke, Mitze a Untiedt (2010) se ve své studii věnovali vnitřnímu stěhování v Německu. Konkrétně se snažili zjistit, zda regionální rozdíly v úrovni mezd, nezaměstnanosti a další ekonomické (push a pull) faktory ovlivňují vnitřní migraci v Německu. Při analýze využili interní migrační toky mezi 16 německými federálními oblastmi (úroveň NUTS1) v období 1991–2006. Získaná data byla analyzována prostřednictvím dynamického panelového modelu. Vysvětlovanou proměnnou jsou tedy migrační toky obyvatelstva mezi regiony a nezávislými proměnnými HDP v regionech, produktivita práce v regionech, reálné mzdy v regionech, míra zaměstnanosti a nezaměstnanosti v regionech, počet obyvatel v regionech, lidský kapitál (počet absolventů středních, vysokých škol atd.) a index spotřebitelských cen v regionech. Z výsledku je patrná velká role regionálních rozdílů v reálné mzdě a míře nezaměstnanosti jako hlavní hnací síly vnitřní migrace v Německu. Vliv produktivity práce a úrovně ekonomické aktivity je pozitivní, ale malý. Zároveň bylo zjištěno, že migrace má vyrovnávací efekt na regionální trhy práce v souladu s neoklasickou teorií (konvergence mezd).

Následující autoři Niebuhr, Granato, Haas a Hamann (2012) se zaměřili na zkoumání dopadu pracovní mobility na nerovnosti v oblasti regionální nezaměstnanosti a mezd v Německu. Oproti předchozí studii dochází k odlišným závěrům. Šetření je založeno na dvou modelech základní regrese, které se liší pouze s ohledem na závislé proměnné (regionální nezaměstnanost a mzdy). Ostatními proměnnými jsou údaje pro čistou míru dojíždění, čisté migrační toky obyvatelstva, hustotu obyvatelstva, odvětvové složení regionálních ekonomik, intenzitu strukturálních změn a kvalifikaci pracovní síly. Datový soubor obsahuje roční pozorování pro všechny proměnné za období 1995 až 2005. Z výsledků regrese je zjevné, že existuje významná vazba mezi mobilitou a nezaměstnaností, jinak řečeno migrace pracovníků vede ke snižování rozdílů v nezaměstnanosti mezi německými regiony. Ovšem výsledky týkající se regionálních mezd jsou poměrně slabé. Neexistuje téměř žádný vliv mobility na mzdy. Alternativa migrace ve formě dojížděky do zaměstnání je důležitá jen pro nerovnosti v nezaměstnanosti u západoněmeckých regionů, a proto nehraje klíčovou úlohu při přizpůsobování trhu práce mezi východním a západním Německem.

Juaréz (2000) studoval ekonomické determinanty meziregionálních migrace ve Španělsku. Ve studii zkoumal migrační toky mezi 17 španělskými regiony od roku 1963 do 1993. Základem je regresní model zaměstnání, tzv. job-hiring model. Vysvětlovanou proměnnou je hrubá míra migračních toků, která je závislá na míře nezaměstnanosti

v regionech, rozdílných mzdách v regionech, míře růstu regionální zaměstnanosti (počet volných pracovních míst) a vzdálenosti. Z analýzy vyplývá, že existuje vztah mezi regionální pracovní mobilitou a mírou nezaměstnanosti, mzdou a růstem zaměstnanosti. Vysoká míra nezaměstnanosti v regionu má tendenci zvyšovat emigraci, protože nezaměstnaní hledají nové pracovní místo mnohem aktivněji než zaměstnaní. Když je ovšem míra nezaměstnanosti nad určitou úrovní, tak se tento účinek snižuje. Podle získaných bodových odhadů bylo zjištěno, že pokud míra nezaměstnanosti v regionu původu dosáhne 16,4 procent, tak jakýkoliv další nárůst této míry bude vést k poklesu dvoustranného toku lidí z tohoto regionu (za předpokladu, že všechny jiné exogenní proměnné zůstávají nezměněny). Regiony s vysokou nezaměstnaností jsou pro migranty méně atraktivní, protože je zde vyšší konkurence při obsazení volných pracovních míst. Lidé mají tendenci jít nejen do regionů s vyššími mzdami, ale také do regionů, kde mzdy rostou rychleji. Míra změny relativních mezd je významným faktorem migrace ve Španělsku. Zatímco vzdálenost se díky vývoji technologie stává méně důležitým faktorem. Oproti předchozím rokům je předávání informací a hledání práce snadnější a méně nákladné. Je zřejmé, že pouze s ohledem na obecné zlepšení v různých dopravních prostředcích, včetně zlepšování podmínek infrastruktury napříč regiony, se skutečné náklady na stěhování značně snížily.

Vnitřní migrace v pobaltských zemích je obsahem studie od Hazans (2003). Jeho výzkum navazuje na práci od Fidrmuc (2003), která je blíže popsána v následující kapitole 3.2. Mobilita populace v Litvě, Lotyšsku a Estonsku je srovnatelná a podle mezinárodních standardů poměrně vysoká. V první části tedy bylo zkoumáno, zda meziregionální migrační toky během procesu transformace reagovaly na mzdy a nezaměstnanost. Pro toto zkoumání byl použit ekonometrický model s panelovými daty. Hlavními proměnnými byly migrační toky, mzda, nezaměstnanost, hustota zalidnění, sňatečnost, rozvodovost a úmrtnost. Data pro migrační toky vychází z lotyšských údajů za období 1989–2001. Na základě ekonometrické analýzy bylo zjištěno, že úmrtnost (ukazatel kvality života) a míra rozvodů vede k emigraci. Dále bylo dle teoretických předpokladů ověřeno, že vysoké mzdy výrazně podporují přistěhovalectví, zatímco nezaměstnanost má negativní vliv na příliv obyvatel. Vysoká míra sňatečnosti zlepšuje přistěhovalectví. Zatímco celkový efekt hustoty zalidnění na čistou imigraci je negativní. V Estonsku byl použit průzkum pracovních sil pro zjištění faktorů ovlivňujících rozhodnutí migrovat v letech 1997–1999. Z výsledku je možné vidět, že pravděpodobnost meziregionální migrace výrazně klesá s věkem a zvyšuje se spolu se vzděláním. Etnické menšiny a ženy jsou mnohem méně nakloněné ke stěhování než muži. Je zde zdůrazněn význam pobídek pro mobilitu nezaměstnaných a dojíždějících osob, protože

u těchto osob je pravděpodobnější, že se stanou migranty. Ke shodným zjištěním vedl i lotyšský průzkum.

Pro srovnání jsou vybrány i dvě studie zabývající se vnitřní migrací v mimoevropské zemi, a to Turecku. Zatímco v první studii jsou potvrzeny obecné faktory vnitřní migrace, druhá studie je příkladem negativního vlivu migrace na provinční růst. Filiztekin a Gökhan (2008) se zabývali determinanty vnitřní migrace v Turecku. Vycházeli z dat sčítání lidu z roku 1990 a 2000. V souboru je zahrnuto období 1985–1990 a 1995–2000. Pro zkoumání je využita deskriptivní analýza a rozšířený gravitační model, založený na hrubých migračních tocích, velikosti populace v regionech, příjmu v regionech, vzdálenosti, míře nezaměstnanosti, podílu mladých lidí v populaci, lidském kapitálu (průměrná školní docházka) a sociálních sítích. Na základě výsledků bylo zjištěno, že příjmové rozdíly, míra nezaměstnanosti a sociální faktory (přítomnost sociálních sítí) mají významný dopad na migraci. Navíc existují značné rozdíly v důvodech rozhodnutí migrace mezi muži a ženami. U žen převyšuje migrace ve vztahu k rodinnému příslušníkovi a kvůli manželství (53,24 %). Migrace za prací činí pouze 9,94 %. Zatímco u mužů je hlavním důvodem migrace hledání zaměstnání (28,45 %). Rozdíl v důvodech může být vysvětlen tím, že muž (hlava domácnosti) vyhledává příjem, zatímco žena se pohybuje spolu s rodinou a je závislá na rodině. Osoby ve věku 15 až 29 let tvoří více než polovinu migrantů, což je v souladu s tradičními fakty migrace.

V druhé studii se Kirdar, Saracoglu (2007) nejprve věnovali zkoumání konvergence příjmů na obyvatele napříč tureckými provinciemi a poté dopadu vnitřní migrace na míru regionálního růstu a rychlost sblížování příjmů na obyvatele. Údaje ve studii pokrývají všech 67 provincií Turecka za období 1975–2000. Použitými daty jsou tempo růstu, skutečné hrubé provinční produkty na obyvatele, čistá vnitřní míra migrace, hustota obyvatel v provinciích a stav ohrožení provincií. Analýza na provinční úrovni odhaluje, že provincie bezprostředně obklopující čtyři hlavní průmyslová centra a provincie v turistickém centru se sblíží k vyššímu ustálenému příjmu na jednoho obyvatele než zbytek země. V tureckých provinciích tedy dochází k podmíněné konvergenci. Následně byl zjišťován vliv migrace na rychlost konvergence a regionální tempo růstu. Došlo k odhalení pozitivního vlivu migrace na konvergenci napříč provinciemi a současně negativního vlivu migrace na regionální tempo růstu. To je pravděpodobně způsobeno dvěma aspekty turecké migrace, a to její daleko větší úrovni a odlišným složením. Z velké části je stěhování charakterizováno proudem nekvalifikovaných pracovníků z venkovských do městských oblastí. Zvýšení rychlosti konvergence mezi jednotlivými regiony je proto posíleno poklesem průměrné úrovně kvalifikace přijímajících regionů. Je zde poskytnut empirický důkaz pro negativní dopad

migrace na míru provinčního růstu v rozvojové zemi s vysokou úrovní vnitřní migrace, která je charakterizována nekvalifikovanou pracovní silou z venkovských oblastí do městských center.

Poslední studie je věnována pracovní mobilitě a trhu bydlení. Oswald (1999) tvrdí, že existuje vztah mezi trhem bydlení a pracovní mobilitou. Předkládá několik argumentů stojících za vysvětlení nižší mobility vlastníků domácností. Náklady na migraci jsou pro majitele vyšší než pro nájemce, protože je drahé prodat dům a přestěhovat se. Investice, které byly vloženy do získání domu, způsobují svázání majitelů s jejich domovskou oblastí a jejich nižší mobilitu. Vlastnictví totiž zahrnuje dlouhodobý finanční závazek a finanční riziko. Majitelé si často musí půjčit peníze na nákup domova a musí se ujistit, že mají dostatek peněz na splacení hypotéky. To vede k tomu, že jsou zranitelnější vůči ekonomickým změnám a oblasti s vysokými podíly vlastníků mají vyšší míru nezaměstnanosti. Druhým problémem je znevýhodnění osob bez kapitálu ve světě, kde je vlastnictví dominantní formou držby nemovitostí. Za třetí, v ekonomice, v níž jsou lidé nepohybní, pracovníci vykonávají práci, pro kterou nejsou ideální. To zvyšuje náklady produkce a snižuje reálné příjmy v zemi. Ceny jsou proto vyšší a reálné mzdy nižší než v mobilnější společnosti. Za čtvrté, zákony a omezení územního rozvoje půdy, které je vynucené mocí vlastníků nemovitostí, mohou odradit začínající firmy. Za páté, z údajů průzkumu je známo, že majitelé domů dojíždějí mnohem více než nájemníci. To může vést k dopravním zácpám, které činí dojezd do práce dražší a obtížnější pro všechny.

3.1.1 Shrnutí závěrů zahraničních empirických studií

Na základě rešerše zahraničních empirických studií, které se převážně věnovaly faktorům ovlivňujícím vnitřní migraci a jejím důsledkům, byly potvrzeny teoretické faktory uvedené v první kapitole. Nejčastěji využívanými metodami byly regresní analýzy, dotazníkové šetření a korelační analýzy.

Mezi hlavní faktory vnitřní migrace jsou řazeny rozdíly v nezaměstnanosti a mzdách. Důležitým aspektem jsou také osobní charakteristiky (věk, vzdělání), vzdálenost a existence sociálních sítí. Ovšem významnost faktoru vzdálenosti je nižší z důvodu rozvoje technologie, viz Juaréz (2000). Negativní dopad migrace na ekonomický růst byl zjištěn u studie zabývající se Tureckem, viz Kirdar, Saracoglu (2007). Zajímavý je vztah mezi pracovní mobilitou a trhem bydlení. Právě Oswald (1999) poskytl několik argumentů, na základě kterých je možné říci, že vlastnictví nemovitosti snižuje mobilitu osob.

Tab. č. 3.1: Přehled zahraniční empirické literatury a jejich závěrů

<i>autoři studií</i>	<i>země</i>	<i>proměnné</i>	<i>závěr</i>
Andrienko, Guriev (2004)	Rusko	vnitřní migrační toky, reálný příjem, nezaměstnanost, chudoba, vzdělání, očekávaná délka života, konflikty (kriminalita) a poskytování veřejných statků	Vnitřní migrace je ovlivňována příjmy na obyvatele, mírou nezaměstnanosti, chudobou, poskytováním veřejných statků a makroekonomickými šoky.
Etzo (2011)	Itálie	vnitřní migrační toky, push a pull faktory, vzdálenost mezi regiony	Migranti na severu a jihu reagují na push a pull faktory odlišně. Sociální sítě ovlivňují migraci v Itálii.
Parikh, Van Leuvensteijn (2002)	Německo	vnitřní migrační toky, míra nezaměstnanosti, mzdy kvalifikovaných a nekvalifikovaných pracovníků, infrastruktura, vzdálenost mezi regiony, životní náklady, typ užívání nemovitosti	Vnitřní migrace je ovlivňována rozdíly v nezaměstnanosti a mzdách. Rozdílné výsledky pro kvalifikovanou a nekvalifikovanou pracovní sílu. Bydlení a vzdálenost jsou také důležitý faktor.
Alecke, Mitze a Untiedt (2010)	Německo	vnitřní migrační toky, regionální rozdíly v úrovni mezd a nezaměstnanosti, ekonomické (push a pull) faktory	Vnitřní migrace ovlivňují rozdíly v nezaměstnanosti a mzdách. Migrace vede ke konvergenci mezd.
Niebuhr, Granato, Haas a Hamann (2012)	Německo	regionální nezaměstnanost, mzdy, dojíždění, migrační toky, hustota obyvatelstva, odvětvové složení regionálních ekonomik, intenzita strukturálních změn, kvalifikace pracovní síly	Migrace vede ke snižování rozdílů v nezaměstnanosti. Vliv mobility na mzdy nebyl prokázán.
Juaréz (2000)	Španělsko	vnitřní migrační toky, míra nezaměstnanosti v regionech, rozdílné mzdy v regionech, míra růst zaměstnanosti (počet volných pracovních míst), vzdálenost	Vnitřní migrace je ovlivňována mírou nezaměstnanosti, mzdou a růstem zaměstnanosti. Vzdálenost je méně významný faktor díky vývoji technologie.
Hazans (2003)	Litva, Lotyšsko, Estonsko	migrační toky, mzda, nezaměstnanost, hustota zalidnění, sňatečnost, rozvodovost, úmrtnost	Vysoké mzdy a míra sňatečnosti výrazně podporují přistěhovalectví. Úmrtnost a míra rozvodů vede k emigraci.
Filiztekin, Gökhan (2008)	Turecko	migrační toky, populace v regionech, příjem v regionech, vzdálenost, míra nezaměstnanosti, podíl mladých osob v populaci, lidský kapitál (průměrná školní docházka) sociální sítě	Příjmové rozdíly, míra nezaměstnanosti a sociální faktory (přítomnost sociálních sítí) mají významný dopad na migraci. Rozdíly v důvodech rozhodnutí migrace mezi muži a ženami.
Kirdar, Saracoglu (2007)	Turecko	tempo růstu, hrubé provinční produkty na obyvatele, vnitřní čisté migrační toky, hustota obyvatel v provinciích, stav ohrožení provincií	Negativní dopad migrace na míru provinčního růstu, kvůli stěhování nekvalifikované pracovní síly z venkovských oblastí do městských center.
Oswald (1999)	Evropa	nezaměstnanost, trh bydlení	Mezi trhem bydlení a mobilitou existuje vztah. Vlastníci domů jsou méně mobilní.

Zdroj: vlastní zpracování

3.2 Studie zabývající se Českou republikou

Fidrmuc (2004) zkoumal, zda migrace vede ke snižování asymetrických šoků. Model je založen na datech pro čtyři transformující se země (Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko). Zdrojem dat jsou národní statistické úřady, různé regionální statistické ročenky pro transformující se země a databáze Eurostatu. Pro srovnání s tržními ekonomikami jsou zde navíc uvedeny i výsledky pro tři země jižní Evropy (Itálie, Španělsko a Portugalsko). Období pro transformující se země pokrývá 5–7 let, a to od roku 1992 až 1998. U jižních států se jedná o období 6–12 let od počátku 80. let. Migranti by se měli pohybovat z regionů s vysokou nezaměstnaností a nízkými příjmy do regionů s vyššími mzdami a lepšími výhlídkami zaměstnanosti. V hypotetické ekonomice s dokonalou pracovní mobilitou by došlo k okamžitému přizpůsobení regionů. V reálné ekonomice je však mobilita omezená, ceny a mzdy jsou rigidní, a proto účinky asymetrických šoků přetrvávají. První regresní panelová analýza je zkoumána prostřednictvím nezaměstnanosti a mezd, zatímco do druhé analýzy je přidána hustota obyvatelstva jako stupeň urbanizace. Závislou proměnnou jsou migrační toky (čisté i hrubé). Aby byla migrace účinná při odstraňování následků asymetrických šoků, pak by hrubá a čistá imigrace měla být pozitivně korelována s průměrnými mzdami a negativně s nezaměstnaností, zatímco hrubá emigrace by měla být pozitivně korelována s nezaměstnaností a negativně se mzdami. Na základě výsledků transformujících se ekonomik však tento model není potvrzen. Účinnost migrace při snižování meziregionální nezaměstnanosti a mzdových rozdílů je nízká. V prosperujících regionech dochází k relativně velkému přílivu a odlivu obyvatelstva, zatímco neprosperující regiony mají převážně nepohyblivou populaci. Vysoká míra nezaměstnanosti odrazuje imigraci, ale neovlivňuje významně emigraci. Nedochází tedy k čistému toku z regionů s vysokou nezaměstnaností do regionů s lepšími ekonomickými podmínkami. Potencionální dopad migrace na nezaměstnanost a mzdy je ekonomicky malý. Ačkoliv během transformace docházelo ke zvyšování meziregionálních rozdílů, migrační toky klesaly.

K podobným závěrům došel i Horváth (2007). Ten ve své studii zkoumal prostorovou mobilitu pracovní síly v rámci 77 českých okresů v letech 1992–2001. Pokoušel se určit, zda regionální míra nezaměstnanosti a výše mezd mají vliv na ochotu obyvatelstva stěhovat se za prací. K tomu využil lineární regresní model s panelovými daty, kde vysvětlovanou proměnnou je míra migrace (emigrace, imigrace anebo čistá migrace mezi českými okresy) a vysvětlujícími proměnnými je mzdový podíl (podíl regionální průměrné mzdy na celkové průměrné mzdě v ČR), regionální míra nezaměstnanosti, vzdálenost od hlavního města

a dummy proměnné (příměstský okres, Morava). V České republice v 90. letech 20. století prostorová mobilita klesala, popř. stagnovala, zatímco regionální rozdíly se zvyšovaly. Reakcí na rostoucí regionální rozdíly by měla být právě zvýšená emigrace z chudších oblastí do bohatších regionů, k tomu však nedocházelo. Vysvětlení tohoto zdánlivého rozporu autor nalézá v tzv. likvidních omezeních. S přestěhováním do jiného regionu jsou spojeny značné náklady, což vede k tomu, že chudší regiony zůstávají po dlouhou dobu v tzv. pasti chudoby. Pro místní obyvatelstvo je příliš nákladné se odstěhovat do prosperujících regionů. Tyto náklady jsou dále umocněny malou rozvinutostí finančních trhů v České republice v minulém desetiletí, zejména z pohledu poskytnutých půjček domácnostem. Další komplikace jsou způsobeny tím, že se rozhoduje celá rodina a nikoliv jen jednotlivec. Vzhledem k vysoké pracovní participaci žen v České republice si pak hledají práci v novém regionu dva členové rodiny. Dalšími faktory mobility obyvatelstva je štedrost sociálních dávek a trh s byty. V empirické části autor dospěl k závěru, že migrace mezi okresy České republiky je ovlivněna nezaměstnaností a mzdou. Vyšší nezaměstnanost v daném regionu způsobuje nižší imigrační toky do takového regionu a větší emigraci z daného regionu. Pokud je mzda v určitém regionu nadprůměrná, pak dochází k tendenci stěhování se do tohoto regionu. Také vzdálenost od Prahy a příměstský region mají vliv na stěhování populace. Obyvatelstvo preferuje regiony, které jsou blíže hlavnímu městu a příměstské okresy. Zároveň však bylo zjištěno, že mzda je pozitivně korelovaná s emigrací, což není v souladu s teoretickými východisky. Vysvětlení tohoto rozporu shledává v likvidních omezeních. Čím větší je význam těchto omezení, tím nižší bude tendence k reálnému sblížování napříč regiony.

Jako předchozí autor i Fidrmuc a Huber (2007) zkoumají, jaké charakteristiky mají vliv na ochotu migrovat napříč populací. Model je založen na dotazníkovém šetření, které bylo provedeno v České republice v roce 1998. Dotazník obsahoval více než 100 otázek a byl podán reprezentativnímu vzorku, který činil 1075 jedinců. Respondenti byli dotazováni na širokou škálu otázek o finančních a socioekonomických stavech jejich domácností, zkušenosti se zaměstnáním, očekávaném ekonomickém vývoji během příštích dvou let a názorech na reformy a politické debaty. Pro ekonometrický odhad byly použity individuální charakteristiky např. pohlaví, věk, struktura domácnosti, nejvyšší ukončené vzdělání, rodinný stav, příjmy, bydlení atd. Zároveň byly použity regionální proměnné např. nezaměstnanost, poměr nezaměstnanosti a volných pracovních míst, regionální mzda, proměnné měřící trestní čin, kvalita životního prostředí, veřejná infrastruktury. Z výsledků vyplývá, že hlavními determinanty ochoty migrovat je věk, příjem a vlastnictví nemovitostí. Čím je osoba starší, tím je méně ochotná migrovat. Vyšší příjem snižuje ochotu migrovat a zároveň je

významným faktorem pouze mezi muži. Proměnná bydlení je naopak důležitým ukazatelem u obou pohlaví. Majitelé rodinných domů mají výrazně nižší ochotu stěhování, než osoby s jinými typy bytových zařízení. Vzdělávání má významný vliv na ochotu migrovat pouze u žen a i pro ně je účinek nelineární. Ženy s dokončeným vysokoškolským vzděláním nejsou výrazně ochotnější migrovat, než ty, které mají dokončené odborné vzdělání. Délka nezaměstnanosti má marginální vliv na stěhování. V rámci regionálních podmínek má významný vliv pouze poměr nezaměstnanosti a volných pracovních míst v sousedních regionech. Postojové proměnné týkající se upřednostňovaného ekonomického systému a subjektivní vnímání chudoby mají významný vliv na ochotu migrovat. U osob, které preferují tržní hospodářství je pravděpodobnost migrace vyšší, a to převážně u mužů. Současně muži, kteří se považují za členy chudé domácnosti, jsou více ochotni migrovat. Do značné míry může být nízká úroveň migrace kompenzovaná i možností dojíždění. Z výsledků vyplývá, že ochota migrovat napříč obyvatelstvem je nízká. Vysvětlení nesouvisí tolik s regionálními charakteristikami, nýbrž s osobními charakteristikami, mezi které patří příjem a typ bydlení.

Čadil (2010a) se zabýval stěhováním obyvatelstva napříč regiony České republiky. Snažil se zjistit, zda příjmové rozdíly jsou důležitým faktorem vnitřní migrace v České republice. Součástí studie bylo také ověření, zda meziregionální migrace přispívá ke snižování rozdílů regionálního důchodu. Model vychází z dat mezikrajské migrace v období 1995–2008. V modelu byla použita panelová regrese, přičemž hlavní proměnnou je podíl počtu imigrantů na počet emigrantů v regionu a čistý disponibilní důchod v regionu. Na základě výsledků studie je možné konstatovat, že rozdílná úroveň příjmů je faktor ovlivňující vnitřní migraci v České republice. Celkový význam tohoto determinantu je však sporný. Druhý závěr se týká vlivu migrace na snižování příjmových rozdílů. Ačkoliv krátkodobě migrace zvyšuje příjmové rozdíly, z dlouhodobého hlediska jsou příjmové rozdíly mezi regiony sjednocovány.

Paleta, Jandová (2010) se pomocí gravitačního modelu snažili zjistit, zda je možné nejčastěji uváděnými faktory ekonomické migrace vysvětlit migrační toky mezi kraji v ČR. Model je testován na panelových datech pro 14 krajů za období 1991–2008. Kromě migračních toků jsou hlavními proměnnými počet obyvatel kraje, vzdálenost mezi krajskými městy, průměrná mzda, nezaměstnanost a počet volných pracovních míst. Celkově se jedná o 2 912 pozorování. Jako nejdůležitější determinant se ukázala relativní výše mezd mezi zdrojovým a cílovým krajem a velikost krajů. Ekonomické faktory migrace hrají u vnitřní migrace v ČR významnější úlohu než při migraci mezinárodní. Tento fakt by mohl být vysvětlen například skutečností, že při vnitřní migraci je srovnání mezd snazší, stejně jako je

jednodušší srovnání nákladů spojených se stěhováním. Zároveň odpadají další faktory, které mohou hrát roli v mezinárodní migraci, jako existence sociálních sítí a odlišný jazyk.

Lux, Sunega, Mikeszová a kol. (2006a) vytvořili dvoudílnou studii o vnitřní migraci v České republice. První část je převážně zaměřena na zmapování meziregionální migrace v České republice. Zde bylo cílem zjistit, zda pracovní migrace uvnitř České republiky je realizována v rámci okresů (na kratší vzdálenost) či mezi okresy (tedy na delší vzdálenost) a jaké jsou charakteristiky migrantů (pohlaví, věk, vzdělání, rodinný stav, cílová destinace). Data vychází z Českého statistického úřadu, přičemž sledovaným obdobím jsou roky 2001–2004. Z výsledků bylo potvrzeno, že převážná část pracovní migrace (76 %) byla realizována na delší vzdálenost, a to mezi okresy. Osoby s vysokoškolským vzděláním byly v celkovém počtu stěhování zastoupeny relativně nejvíce. Z pracovních důvodů se nejčastěji stěhovali mladí lidé, ve věku 25–34 let a 16–24 let. Častěji se přemisťovali muži než ženy. Nejvíce se stěhovali svobodní lidé, dále rozvedení a poté osoby v manželství. Nejvyšší míra vnitřní imigrace z pracovních důvodů byla patrná zejména ve velkých městech a jejich zázemí (Praha, Plzeň, Praha-západ, České Budějovice) a rovněž v okrese Český Krumlov. Prostřednictvím korelační analýzy byl ověřen vztah mezi mírou migrace z pracovních důvodů a průměrnou mzdou v regionu. Čím vyšší je průměrná mzda v okrese, tím nižší je počet vystěhovalých. A naopak, čím vyšší průměrná mzda v okrese, tím vyšší je počet přistěhovalých. Dále byl zjištěn vztah mezi vlastnickým bydlením a migrací, čím vyšší je podíl vlastnického bydlení v daném okrese, tím nižší je počet vystěhovalých.

V druhé části se Lux, Sunega, Mikeszová a kol. (2006b) zaměřili na vztah mezi trhem bydlení a migrací uvnitř České republiky. Ve studii byla provedena 2 celostátní dotazníková šetření včetně regresních analýz. První regresní analýzou byl potvrzen vliv bydlení na ochotu přestěhovat se. V případě nezaměstnanosti jsou více ochotné migrovat osoby, které bydlí v přechodných formách bydlení (soukromé i obecné nájemní byty), než osoby vlastníci/spoluvlastníci rodinný dům. Hlavními proměnnými je počet a důležitost přátel, příbuzných v blízkém okolí, frekvence vzájemné výpomoci se sousedy, důležitost i frekvence zájmových aktivit v místě bydliště, rodinný stav, věk, typ užívání bytu. Statistická významnost modelu však byla nízká, a proto byla provedena celostátní dotazníková šetření týkající se ochoty přestěhování v případě nezaměstnanosti a v případě zlepšení příjmu, včetně několika doplňkových kvalitativních a kvantitativních šetření. Tímto způsobem byla zjištěna vysoká významnost proměnné spokojenosti s bydlením. Zatímco proměnná sociální síť v místě bydliště se projevila jako nevýznamná. Prostřednictvím skupinkových rozhovorů bylo navíc ověřeno, že životní styl domácnosti a psychologická dispozice člověka má krom věku,

typu užívání bydlení, vzdělání či fáze životního cyklu, vliv na stěhování. Mezi tyto faktory se řadí odvaha, sebevědomí, pohled na svět, přístup k profesní kariéře, možnost uplatnit se na černém pracovním trhu a štědrý sociální systém. V závěrečném regresním modelu bylo potvrzeno, že typ právního užívání domu (zejména pak vlastnictví rodinného domu) má významný vliv na pracovní migraci lidí.

Sunega, Lux a Mikeszová (2010) se snažili zjistit, zda finanční rozdíly v dostupnosti bydlení napříč Českou republikou ovlivňují pracovní mobilitu. Zdrojem migračních dat jsou mezikrajské statistiky ČSÚ za období 2000–2007. Dále byly použity údaje hrubých průměrných mezd v jednotlivých kategoriích KZAM a krajích. Poslední proměnnou byly ceny tržních nájmů a cen bytů. Pro analýzu byly vytvořeny domácnosti s určitým typem bydlení. Celkem se jednalo o 60 domácností, které představovaly necelých 66 % všech českých domácností. Těmto domácnostem byl přidělen příjem podle kategorií KZAM a byl zkoumán zisk rodin ze stěhování mezi kraji. Dále byla provedena korelační a regresní analýza pro zjištění vlivu bydlení na pracovní mobilitu. Na základě výsledku bylo zjištěno, že migrace mezi kraji vede k potenciální redistribuci bohatství ve prospěch příjmově silnějších domácností (KZAM 1 až KZAM 3). Obecně platí, že čím nižší je kvalifikace domácnosti, tím je výběr krajů pro přestěhování po finanční stránce omezenější. Korelační analýzou bylo zjištěno, že existuje negativní vztah mezi regionálními rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení a celkovou úrovní mezikrajské migrace. Prostřednictvím regresního modelu bylo ověřeno, že rostoucí regionální rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení sice představují bariéru migrace za prací, ale pouze pro osoby s vysokoškolským vzděláním. Z toho vyplývá, že cílovou skupinou opatření na podporu pracovní migrace by měly být osoby s nižším vzděláním (nižší kvalifikací).

Kureková, Hejduková (2017) zkoumaly vztah mezi migrací, příjmem a mírou nezaměstnanosti v České a Slovenské republice. Vazby byly odhadovány prostřednictvím autoregrese a Grangerova testu podmíněnosti. Vybrané proměnné (ukazatel migrace, HDP na osobu a míra nezaměstnanosti) jsou použity za období 2004–2013. Na základě výsledků bylo zjištěno, že rozdíly v příjmech jsou faktorem ovlivňujícím migraci mezi regiony. Tento závěr je v souladu s neoklasickou teorií. Ovšem kauzální vztah pro nezaměstnanost nebyl potvrzen. Navíc bylo zjištěno, že změny v příjmech a míře nezaměstnanosti nejsou způsobeny migrací. Jinak řečeno, proces migrace nevede ke konvergenci příjmů a míry nezaměstnanosti v České a Slovenské republice.

Autoři následující studie Šimpach, Dotlačilová (2013) analyzovali migrační balance mezi okresy České republiky za období 2007–2011. Data hrubých vnitřních migračních toků jsou získány z Českého statistického úřadu. V souladu s předchozími studiemi bylo zjištěno, že klíčové faktory ovlivňující rozhodnutí o změně bydliště jsou životní podmínky, prostředí, kulturní příležitosti, dopravní dostupnost, kvalita služeb a zdravotní péče a nabídka pracovních míst. Pokud je nabídka práce dlouhodobě nízká, lidé nemají žádný podnět k setrvání v bydlišti a jsou připraveni co nejdříve změnit trvalé bydliště. Mezi nejvíce ohrožené regiony ve smyslu poklesu obyvatelstva patří Ústecký, Karlovarský, Olomoucký a Moravskoslezský kraj.

Šulák (2015) zjišťoval vliv znečištění životního prostředí na migraci uvnitř České republiky v období 1994–2011. Dle hypotézy život ve znečištěném prostředí způsobuje lidem náklady, a to různé nemoci, vyšší výdaje na zdravotní péči, vyšší pravděpodobnost nemocenské dovolené. Tyto faktory mohou být motivací k migraci do čistších regionů. Alternativně mohou být znečištěná prostředí považována za negativní a předpokládá se, že život ve znečištěném prostředí je pro některé obyvatele nepohodlný, proto by chtěli žít a vychovávat své děti v ekologicky čistých oblastech. K analýze je využit ekonometrický model s panelovými daty za použití metody nejmenších čtverců. Vysvětlovanou proměnnou je míra migrace mezi cílovým a zdrojovým okresem, přičemž vysvětlujícími proměnnými jsou míra nezaměstnanosti, míra volných pracovních míst, vzdálenost mezi okresy, sousední okresy, vzdušný prach, SO_2 , NO_x , populace, míra urbanizace a mzdy. Na základě výsledků nebyla hypotéza potvrzena. Znečištění může způsobit rozhodnutí o migraci, a to zejména u vzdělanějších a lépe placených osob. Ostatní lidé se však rozhodují o migraci podle typických ekonomických faktorů, jako jsou mzda, volná místa a náklady na migraci. Nejdůležitější roli při formování migrace hrají náklady na migraci. Nejsilnější dopady (ve srovnání s jinými typy nákladů) má vzdálenost. Jiné druhy nákladů (včetně znečištění ovzduší) jsou také důležité pro vysvětlení migračních toků, ale jejich dopad není tak vysoký. Populace v České republice preferuje ekonomické důvody migrace oproti zdravotním a environmentálním podmínkám.

3.2.1 Shrnutí závěrů empirických studií zabývajících se Českou republikou

Jak již bylo výše uvedeno, druhá část kapitoly byla věnována empirickým studiím, zabývajícím se migrací uvnitř České republiky. Použité metody jsou shodné s metodami v zahraničních studiích, tedy regresní, korelační analýzy a dotazníkové šetření.

Dle výsledků studií jsou hlavními faktory vnitřní migrace mzdové rozdíly mezi kraji. Rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení jsou bariérou migrace, stejně jako právní typ užití bydlení. Konkrétně vlastnictví bydlení má negativní vliv na migraci. Nedá se s jistotou říci, zda migrace vede ke konvergenci mezd a nezaměstnanosti, jelikož závěry plynoucí ze studií nedochází ke shodě, viz následující tabulka.

Tab. č. 3.2: Přehled empirické literatury zabývající se Českou republikou

<i>autoři studií</i>	<i>proměnné</i>	<i>závěr</i>
Fidrmuc (2004) ²	vnitřní migrační toky, nezaměstnanost, průměrné mzdy, hustota obyvatelstva	Účinnost migrace při snižování meziregionální nezaměstnanosti a mzdových rozdílů je nízká. Neprosperující regiony mají převážně nepohyblivou populaci.
Horváth (2007)	míra migrace, mzdový podíl, regionální míra nezaměstnanosti, vzdálenost od hlavního města, dummy proměnné (příměstský okres, Morava)	K migraci z chudších do bohatších regionů nedochází kvůli tzv. likvidním omezením. Regiony s horšími ekonomickými podmínkami jsou chyceny v tzv. „pasti chudoby“.
Fidrmuc, Huber (2007)	finanční a socioekonomické stavy domácností, zkušenosti se zaměstnáním, očekávaný ekonomického vývoj během příštích dvou let a názory na reformy a politické debaty	Migrace nemá výrazný vliv na přizpůsobení trhu práce z důvodu nízké ochoty migrovat. Nejsou důležité regionální podmínky na trhu práce, nýbrž osobní faktory (např. vlastnictví, dojíždění, u žen vzdělání).
Čadil (2010a)	podíl počtu imigrantů a emigrantů v regionu, čistý disponibilní důchod v regionu	Rozdílná úroveň příjmů je faktor ovlivňující vnitřní migraci. Krátkodobě migrace zvyšuje příjmové rozdíly, z dlouhodobého hlediska jsou příjmové rozdíly mezi regiony sjednocovány.
Paleta, Jandová (2010)	vnitřní migrační toky, počet obyvatel kraje, vzdálenost mezi krajskými městy, průměrná mzda, nezaměstnanost a počet volných pracovních míst	Nejdůležitějšími faktory vnitřní migrace jsou relativní výše mezd mezi zdrojovým a cílovým krajem a velikost krajů.
Lux, Sunega, Mikeszová, Večerník a Matyáš (2006a)	vnitřní migrační toky, vzdálenost, pohlaví, věk, vzdělání, rodinný stav, cílová destinace, průměrná mzda	Migrace je realizována na delší vzdálenost. Nejvíce migrují mladé, svobodné osoby s vysokoškolským vzděláním. Existuje vztah mezi mírou migrace z pracovních důvodů a průměrnou mzdou v regionu.
Lux, Sunega, Mikeszová, Večerník a Matyáš (2006b)	sociální sítě, důležitost i frekvence zájmových aktivit v místě bydliště, rodinný stav, věk, typ bydlení	Sociálně sítě v místě bydliště nejsou významným faktorem migrace. Vlastnictví domu má negativní vliv na migraci. Životní styl a psychologická dispozice člověka také ovlivňují migraci.

Zdroj: vlastní zpracování

² Zkoumanými jsou Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko. Pro srovnání s tržními ekonomikami bylo ve studii pracováno i s daty pro Itálii, Španělsko a Portugalsko.

Tab. č. 3.3: Přehled empirické literatury zabývající se Českou republikou

<i>autoři studií</i>	<i>proměnné</i>	<i>závěr</i>
Sunega, Lux, Mikeszová (2010)	vnitřní migrační toky, průměrné mzdy, ceny tržních nájmů, ceny bytů	Rostoucí regionální rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení představují bariéru migrace za prací. Cílovou skupinou opatření na podporu pracovní migrace by měly být osoby s nižším vzděláním
Kureková, Hejduková (2017) ³	ukazatel migrace, HDP na osobu a míra nezaměstnanosti	Rozdíly v příjmech jsou faktorem ovlivňujícím migraci mezi regiony. Migrace nevede ke konvergenci příjmů a míry nezaměstnanosti.
Šimpach, Dotlačilová (2013)	migrační bilance	Klíčové faktory ovlivňující rozhodnutí o změně bydliště jsou životní podmínky, prostředí, kulturní příležitosti, dopravní dostupnost, kvalita služeb, zdravotní péče a nabídka pracovních míst.
Šulák (2015)	míra migrace mezi okresy, míra nezaměstnanosti, míra volných pracovních míst, vzdálenost mezi okresy, sousední okresy, vzdušný prach, SO ₂ , NO _x , populace, míra urbanizace, mzdy	Populace v České republice preferuje ekonomické důvody migrace ve srovnání se zdravotními a environmentálními podmínkami.

Zdroj: vlastní zpracování

³ Zkoumanými zeměmi jsou Česká a Slovenská republika.

4 Vyhodnocení migrace mezi kraji České republiky

Tato kapitola je zaměřena na analýzu migračních toků v České republice. Po uvedení definice a základních zdrojů vnitřní migrace jsou sledovány vybrané faktory ovlivňující proces stěhování, a to zejména ekonomické a osobní determinanty. Není však opomenuta ani vzdálenost zamýšlených toků či dojížděky do zaměstnání. Závěr kapitoly je věnován základním ukazatelům vnitřní migrace a vymezení hlavních imigračních a emigračních krajů.

4.1 Definice a zdroje vnitřní migrace

Jak už bylo v teoretické kapitole uvedeno, vnitřní migrace zahrnuje veškeré trvalé přesuny osob na území jednoho státu, tedy mezi územními oblastmi v rámci hranic České republiky. V demografické statistice České republiky je vnitřní migrace chápána jako změna trvalého bydliště mezi obcí a obcí. V Praze jako změna trvalého bydliště mezi jednotlivými urbanistickými obvody (ČSÚ, 2007).

Český statistický úřad sleduje 3 typy vnitřní migrace, a to z obce do obce v rámci okresu, z okresu do okresu v rámci kraje a z kraje do kraje. Podle Kupiszewski, Drbohlav, Rees a Durham (1998) dosahuje vnitrookresní migrace vzdálenosti 15–20 km, meziokresní v kraji 60–80 km a mezikrajská 150–200 km. Tyto vzdálenosti jsou však jen teoretické a celkové měření typu migrace podle překročení administrativních celků není zcela přesné. Jedinec se může přestěhovat do sousední obce, ta však leží v jiném kraji, takže by se mělo jednat o mezikrajskou migraci, ale ve skutečnosti urazil jen krátkou vzdálenost.

Statistika migračních dat není jednoduchá. Základním zdrojem je **běžná evidence obyvatelstva**, která vychází ze změny trvalého bydliště. Hlášení jsou evidována na matrikách a zahrnují i další demografické a socioekonomické znaky obyvatelstva. Od roku 2005 však došlo k metodologickým změnám a není již sledováno vzdělání a důvody migrace. Šetření je prováděno souvisle, a to každý rok. Celková kvalita této statistiky závisí na spolupráci obyvatelstva, což je dáno účinností legislativy a kvalitou administrativního aparátu. Zadavatelem je Vláda ČR a realizátorem Český statistický úřad, s magistráty a obecními úřady. Je pravděpodobné, že všechny pohyby nejsou zaregistrovány. Některé jsou zaznamenány s určitým zpožděním, jiné jsou registrovány, ačkoliv k nim nedošlo. Obecně je registrace kvalitnější v místě přistěhování než v oblasti vystěhování (Drbohlav, 1999; Ivan, Tvrdý, 2007).

Druhým zdrojem jsou nárazová šetření, nejčastěji **sčítání lidu**. Umožňuje získat data ve smyslu předchozího bydliště nebo místa bydliště v době narození. Provádí se v dlouhém časovém intervalu. Data jsou tedy průřezová a neumožňují sledovat časový vývoj. V České

republiky je cca co deset let prováděno Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB). Zadavatelem této statistiky je opět Vláda ČR a realizátorem Český statistický úřad. Jedná se o jediné šetření, ze kterého lze zjistit míru dojížděky z okresů a obcí. Statistika je prováděna u všech osob, které měly v době konání trvalý nebo povolený přechodný pobyt i u osob, které byly v České republice pouze přítomny (Drbohlav, 1999; Ivan, Tvrď, 2007).

Dalším zdrojem je **registr obyvatelstva a výběrová šetření (mikrocensus)**. Výběrové šetření představuje sběr menšího počtu dat určitým standardizovaným postupem. Registr obyvatelstva obsahuje soubor referenčních údajů o fyzických osobách. V České republice je jeho správcem Ministerstvo vnitra a spadá pod jeden z registrů v rámci informačního systému veřejné správy (Správa základních registrů, 2017; Ivan, 2007).

4.2 Determinanty vnitřní migrace v České republice

Tato kapitola je zaměřena na ověření základních faktorů vnitřní migrace, jež jsou uvedeny v předchozí kapitole. Jedná se především o ekonomické faktory a osobní charakteristiky. Dále pak vzdálenost zamýšlených toků, včetně alternativy ve formě dojížděk a důvody stěhování.

4.2.1 Vybrané ekonomické faktory

Podle neoklasické a rozšířené neoklasické teorie jsou hlavními ekonomickými faktory migrace rozdílnost mezd a míra nezaměstnanosti v jednotlivých oblastech. Vysoká mzda a nízká míra nezaměstnanosti pozitivně působí na imigrační toky, zatímco nízká mzda a vysoká nezaměstnanost jsou negativními faktory. Ke shodnému závěru došla i řada empirických studií, viz např. Alecke, Mitze a Untiedt (2010), Parikh, Van Leuvensteijn (2002) či Juaréz (2000). V souladu s teorií jádro-periferie je použit i ukazatel HDP na obyvatele, který je dle Etzo (2011) silný „pull“ faktor.

V následující tabulce lze vidět úroveň průměrných hrubých měsíčních mezd, míru nezaměstnanosti, počet uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce na 1 pracovní místo v evidenci úřadu práce a hrubý domácí produkt na osobu v jednotlivých krajích ČR. Jako ukazatel míry nezaměstnanosti je použita obecná míra nezaměstnanosti, která vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle. Zdrojem dat je výběrové šetření pracovních sil (ČSÚ, 2018b).

Tab. č. 4.1: Vybrané ekonomické faktory vnitřní migrace v roce 2016

<i>kraj</i>	<i>průměrná hrubá měsíční mzda (mzdová sféra v Kč)</i>	<i>nezaměstnanost (v %)</i>	<i>počet uchazečů o zaměstnání na 1 pracovní místo</i>	<i>HDP na 1 obyvatele (v Kč)</i>
Praha	37 931	2,2	1,4	937 542
Středočeský	29 338	3,1	2,1	414 379
Jihočeský	26 591	2,8	2,0	373 833
Plzeňský	28 276	3,4	1,4	422 251
Karlovarský	25 006	5,4	3,2	300 894
Ústecký	26 542	5,1	5,8	333 521
Liberecký	27 326	4,4	3,3	352 313
Královéhradecký	26 656	4,1	2,3	401 056
Pardubický	26 356	3,7	1,5	360 372
Vysočina	26 754	3,2	3,3	373 421
Jihomoravský	28 456	3,9	4,4	436 430
Olomoucký	25 861	3,7	4,2	346 789
Zlínský	26 246	4,0	3,0	391 336
Moravskoslezský	26 555	6,9	5,9	385 247

Zdroj: ČSÚ (2018a); ČSÚ (2018b); ČSÚ (2018d); vlastní zpracování

Z tabulky jsou patrné výrazné mzdové rozdíly mezi Prahou a zbytkem krajů. Dle teoretických předpokladů by tedy měly vést nejvyšší migrační toky do Prahy, a dále pak do Středočeského, Jihomoravského a Plzeňského kraje. Naopak nejnižší imigrační proudy lze očekávat u Karlovarského kraje.

Shodně je možné pohlížet i na míru nezaměstnanosti. Jak již bylo řečeno, aby se oblast stala dostatečně perspektivní pro cíl stěhování, měla by dosahovat vysoké průměrné mzdy a nízké míry nezaměstnanosti. V případě vysoké míry nezaměstnanosti dochází k vyšší konkurenci při obsazování volných pracovních míst a takové regiony jsou méně atraktivní. Proto je výše uveden i počet uchazečů o zaměstnání na 1 pracovní místo v daném kraji. Z tohoto pohledu lze za imigrační oblast jednoznačně považovat Prahu. Hlavní město dosahuje nejnižší míry nezaměstnanosti i konkurence při obsazování volných pracovních míst. Na druhou stranu, Moravskoslezský a Ústecký kraj lze pravděpodobně považovat za emigrační kraje. V těchto krajích je nejvyšší míra nezaměstnanosti i počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo.

Z teorie jádro-periferie vyplývá, že oblasti charakteristické jako jádro dominují nad periferiemi. Proto lze očekávat, že takové oblasti budou dosahovat vyššího HDP na obyvatele, a to z důvodu vyšší míry úspor z rozsahu, vyšší míry inovací a příležitostí, většího počtu kvalifikovaných pracovníků atd. Čadil (2010b) navíc uvádí, že mezi centrem a periferií vzniká dlouhodobá růstová mezera. Výsledky HDP na obyvatele jsou v souladu s předchozími ekonomickými ukazateli. Nejvyšší úroveň hrubého domácího produktu je zaznamenána

v Praze. Hlavní město dosahuje mnohonásobně vyšší hodnoty oproti ostatním krajům. Tímto je potvrzen nerovnoměrný regionální vývoj a mezera v ekonomické výkonnosti mezi jádrem a periferií, neboli hlavním městem a ostatními kraji. Nejnižší úroveň HDP na obyvatele je charakteristická pro Karlovarský kraj, který dosahuje i nejnižší průměrné mzdy.

Nelze však opomíjet rozdílnost životních nákladů v jednotlivých krajích. Tím jsou myšleny například náklady na bydlení. Pro ukázkou byly vybrány ceny nájemného bydlení v jednotlivých krajích. Ačkoliv oficiální statistika takovýchto dat neexistuje, jsou použity údaje developerské společnosti Trigema. Ta zkoumala okolo 25 tisíc dostupných záznamů z 20 realitních serverů v České republice.

Tab. č. 4.2: Průměrné nájemné v ČR v prvním pololetí roku 2017

<i>kraj</i>	<i>nájemné (Kč/m²)</i>
Praha	293
Jihomoravský	217
Středočeský	185
Královéhradecký	180
Zlínský	174
Plzeňský	172
Olomoucký	172
Plzeňský	164
Vysočina	162
Jihočeský	157
Karlovarský	148
Liberecký	144
Ústecký	142
Moravskoslezský	142

Zdroj: Trigema (2017)

Nejdražší nájemné je v Praze, dále pak v Jihomoravském a Středočeském kraji. Naopak nejlevnější nájemné je v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. Přesun do oblasti s vyššími náklady na bydlení vede ke snižování potenciálního zisku z migrace. Ačkoliv je v Praze nejvyšší průměrná hrubá mzda a nejnižší míra nezaměstnanosti, tak právě trh bydlení může být bariérou takového přesunu.

4.2.2 Vybrané osobní charakteristiky

Podle teorie lidského kapitálu je migrace proces, v němž jsou lidé nerovnoměrně zastoupeni. Mobilita je rozdílná nejen z důvodu stáří, pohlaví a vzdělání osob, ale i kvůli vzdálenosti zamýšlených toků. Teorie rodinné migrace doplňuje tento výčet rodinným stavem migrujících.

První analyzovanou charakteristikou je **stáří neboli věk migrujících** osob. Dle teoretických východisek, jsou nejmobilnější složkou obyvatelstva mladé osoby, a to z důvodu

vyšší potenciální návratnosti investic do lidského kapitálu. V následujícím grafu je možné vidět věkové složení migrujících osob v České republice. Celkově se jedná o 5 věkových skupin.

Graf č. 4.1: Věkové kategorie migrujících osob v České republice, 2006–2016

Zdroj: ČSÚ (2011); ČSÚ (2017); vlastní zpracování

Na první pohled lze vidět, že nejmobilnější věkovou složkou obyvatelstva jsou lidé ve věku 15–34. Právě v tomto období se migranti stěhují za práci po absolvování školy. Naopak nejméně pohyblivou věkovou skupinou jsou osoby nad 65 let a osoby v předdůchodovém věku, tedy 50–64. Mírný nárůst je zaznamenán okolo 70. roku života, kdy dochází ke stěhování starších osob do rekreačních objektů, do zařízení sociální péče, k rodině nebo do menšího bydlení. Překvapivě, u dětí ve věku 0–14 je od roku 2011 zaznamenán vyšší počet stěhování ve srovnání s věkovou kategorií 35–49 let. To souvisí s migrací rodin s malými dětmi nebo stěhováním studentů do místa vzdělání. Výsledky jsou v souladu s teorií lidského kapitálu.

Další proměnnou je **pohlaví**. Dle Rolný, Lacina (2004) jsou větší migrační toky zaznamenány u mužů. Také Hazans (2003) ve své studii uvedl, že ženy jsou méně nakloněny ke stěhování. V následující tabulce jsou tedy uvedeny absolutní i relativní hodnoty migrace k celkovému počtu obyvatel daného pohlaví.

Tab. č. 4.3: Vnitřní migrace v České republice podle pohlaví, 2006–2016

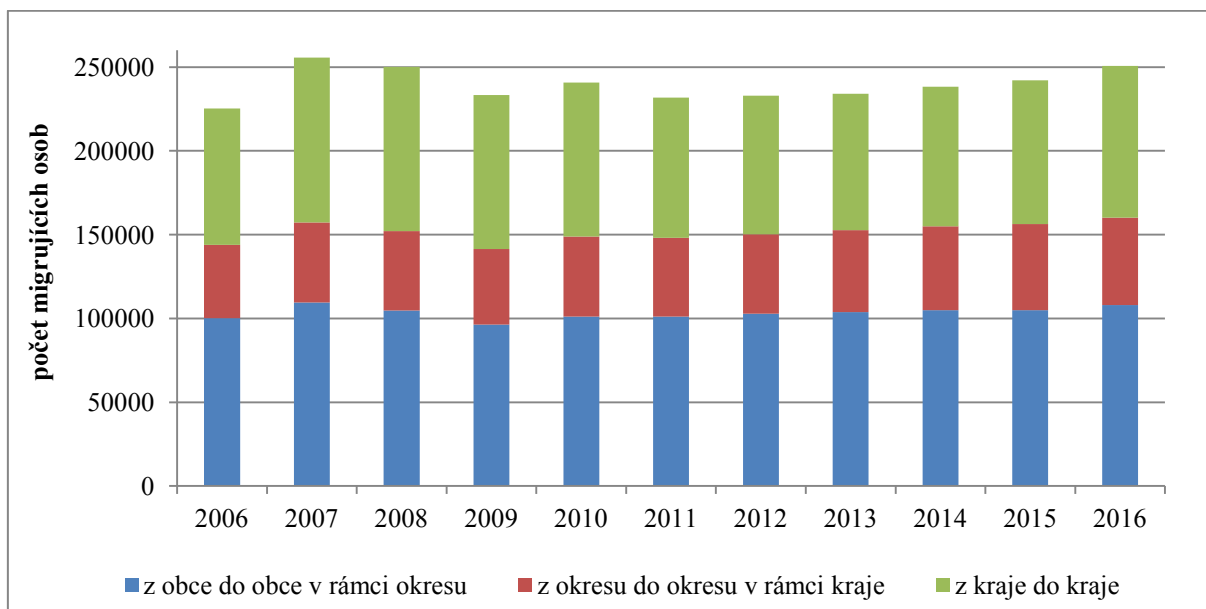
rok	muži		ženy	
	počet	podíl %	počet	podíl %
2006	108 765	2,2	116 476	2,2
2007	125 823	2,5	129 866	2,5
2008	123 486	2,4	126 585	2,4
2009	114 528	2,2	118 734	2,2
2010	117 894	2,3	122 801	2,3
2011	109 188	2,1	122 506	2,3
2012	109 219	2,1	123 609	2,3
2013	108 933	2,1	125 161	2,3
2014	110 212	2,1	128 127	2,4
2015	111 930	2,2	130 183	2,4
2016	117 033	2,3	133 689	2,5

Zdroj: ČSÚ (2011); ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017b); vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že migrační aktivita dle pohlaví se příliš neliší. Od roku 2011 jsou mírně mobilnější ženy. Není ovšem potvrzeno, že by ženy byly méně nakloněny ke stěhování než muži.

V rámci **vzdálenosti** Český statistický úřad zaznamenává 3 druhy migrace. Dle teoretických východisek by se lidé měli stěhovat na kratší vzdálenost, jelikož delší vzdálenost způsobuje vyšší náklady.

Graf č. 4.2: Objem a typ migrace v České republice 2006–2016

Zdroj: ČSÚ (2011); ČSÚ (2017a); vlastní zpracování

Z grafu je vidět, že nejvyšší počet migrujících osob byl zaznamenán u přemístění z obce do obce a mezi kraji. Rozdíly mezi těmito druhy stěhování se postupně snižují, ovšem nejvyšší četnost pohybů je stále u stěhování mezi obcemi v rámci okresu, tedy na kratší vzdálenost. To potvrzuje závěry teorie lidského kapitálu. Pro detailnější ukázkou jsou v následující tabulce uvedena konkrétní data.

Tab. č. 4.4: Objem a typ migrace v České republice 2006–2016

<i>rok</i>	<i>objem stěhování celkem</i>	<i>z obce do obce v rámci okresu</i>	<i>z okresu do okresu v rámci kraje</i>	<i>z kraje do kraje</i>
2006	225 241	100 183	43 700	81 358
2007	255 689	109 541	47 745	98 403
2008	250 071	104 713	47 444	97 914
2009	233 262	96 395	45 002	91 865
2010	240 695	101 181	47 774	91 740
2011	231 694	101 072	47 064	83 558
2012	232 828	102 862	47 395	82 571
2013	234 094	103 700	48 946	81 448
2014	238 339	104 998	49 979	83 362
2015	242 113	105 014	51 393	85 706
2016	250 722	107 994	52 235	90 493

Zdroj: ČSÚ (2011); ČSÚ (2017a); vlastní zpracování

V roce 2008 došlo k prvnímu poklesu celkového stěhování během sledovaného období. Nejvyšší pokles však nastal v roce 2009, kdy došlo k meziročnímu snížení počtu migrujících osob o 16 809, tedy téměř 7 %. Nejvíce se na tomto vývoji podílelo snížení migrace mezi obcemi o téměř 8 %. Úbytek lze také vidět i u ostatních druhů stěhování. Tento vývoj s největší pravděpodobností souvisí s hospodářskou krizí, která započala v roce 2008. Naopak nejvyšší hodnota je zaznamenána v roce 2007 (255 689 osob). Z posledních hodnot lze usuzovat pozitivní vývoj a pozvolné přibližování k hodnotě dosažené v roce 2007.

Další proměnnou je **rodinný stav** migrujících. Z teoretických východisek je známo, že u svobodných osob je pravděpodobnost migrace větší než u osob v manželství. V následující tabulce jsou tedy uvedeny hodnoty vnitřní migrace pro jednotlivé rodinné stavy. Relativní údaje jsou vyjádřeny jako procentuální podíl k celkovému počtu obyvatelstva v dané kategorii rodinného stavu.

Tab. č. 4.5: Celkový objem vnitřní migrace podle rodinného stavu v ČR

rok	svobodný, svobodná		ženatý, vdaná		rozvedený, rozvedená		ovdovělý, ovdovělá	
	absolutní hodnota	%	absolutní hodnota	%	absolutní hodnota	%	absolutní hodnota	%
2006	104 341	2,7	83 044	1,8	26 538	2,8	9 551	1,3
2007	120 535	3,0	94 272	2,1	29 824	3,1	9 371	1,2
2008	123 704	3,1	86 229	1,9	29 231	2,9	8 830	1,2
2009	117 581	2,9	78 498	1,7	27 006	2,6	8 258	1,1
2010	122 784	2,9	79 426	1,7	28 534	2,7	8 629	1,2
2011	119 831	2,8	73 200	1,6	28 294	2,6	9 319	1,2
2012	122 726	2,9	72 109	1,6	28 403	2,6	9 096	1,2
2013	126 211	3,0	69 298	1,6	29 044	2,6	9 179	1,2
2014	130 589	3,0	68 286	1,6	30 251	2,6	8 988	1,2
2015	133 290	3,1	68 214	1,6	31 109	2,7	9 355	1,2
2016	140 175	3,2	69 251	1,6	32 083	2,7	9 040	1,2

Zdroj: ČSÚ (2011); ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017b); vlastní zpracování

Nejméně se na vnitřní migraci podílejí ovdovělé, ženaté a vdané osoby. Nejmobilnější složkou jsou svobodné a rozvedené osoby, což je v souladu s teorií rodinné migrace. Z počátku sledovaného období byl procentuální podíl mezi svobodnými a vdanými/ženatými osobami velmi blízký. Postupně se však rozdíl mezi těmito skupinami zvyšuje a převažuje migrace u svobodných osob.

Ačkoliv Český statistický úřad ukončil sledování **vzdělání a důvodů migrace** v roce 2004, pro ukázkou jsou zde použity poslední dostupné údaje.

Nejvyšší migrační toky se očekávají u osob s vysokoškolským vzděláním. Podle Borjas (2016) jsou totiž vzdělanější lidé efektivnější při hledání pracovních příležitostí, což vede ke snížení nákladů migrace. V následující tabulce č. 4.6 jsou uvedeny absolutní i relativní údaje vzdělání, které jsou vyjádřeny jako procentuální podíl k celkovému počtu obyvatelstva v dané kategorii vzdělání. Údaje o celkovém počtu obyvatelstva podle vzdělání jsou získány ze statistiky „Výběrové šetření pracovních sil“.

Tab. č. 4.6: Vnitřní migrace podle dosaženého vzdělání v roce 2004

druh vzdělání (věk 15+):	celkem	podíl v %
základní	29 125	1,6
střední bez maturity	61 730	1,9
střední s maturitou	57 114	2,2
vysokoškolské	23 471	2,8

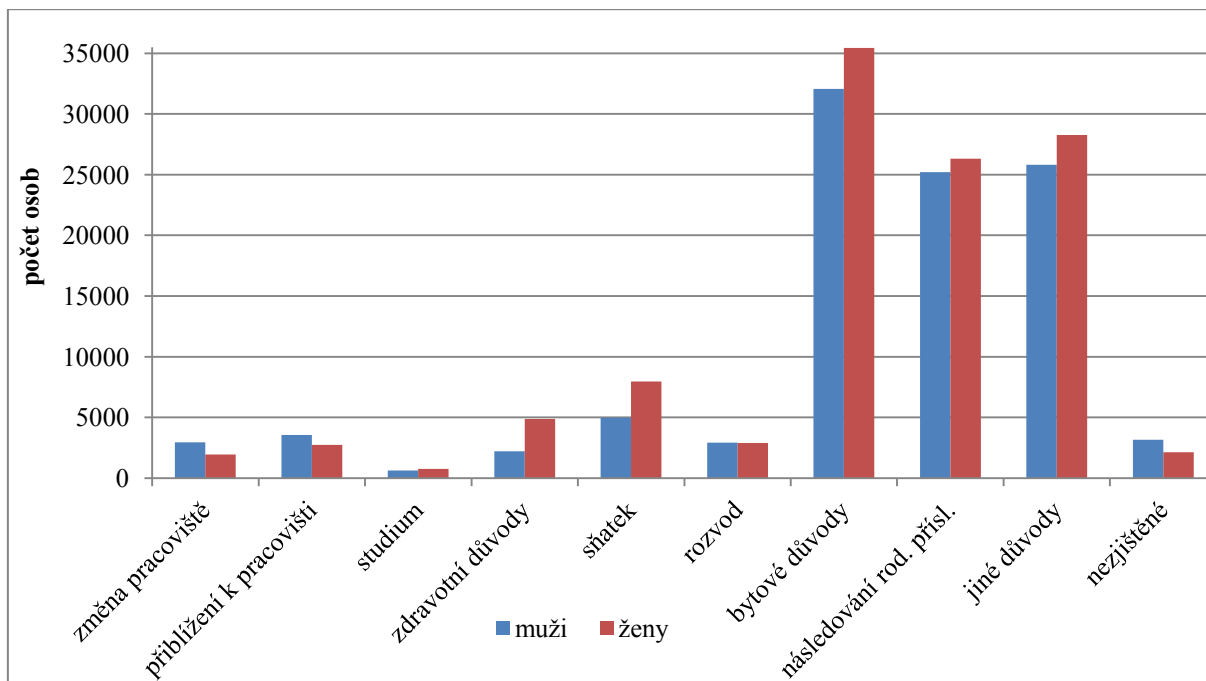
Zdroj: ČSÚ (2017b); ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

Mobilita se zvyšuje spolu s rostoucí úrovní vzdělání. Nejvíce se na vnitřní migraci podílejí absolventi vysokých škol a nejméně absolventi základního vzdělání. To odpovídá teorii lidského kapitálu.

Nyní jsou sledovány důvody stěhování pro obě pohlaví. Patří zde pracovní důvody (změna pracoviště či přiblížení k pracovišti), studium, zdravotní důvody, sňatek, rozvod, bytové důvody, následování rodinných příslušníků a ostatní důvody.

Graf č. 4.3: Důvody vnitřní migrace podle pohlaví v roce 2004

Zdroj: ČSÚ (2017c), vlastní zpracování

Pro obě pohlaví byly hlavní motivací k mobilitě bytové důvody a následování rodinných příslušníků. Situace se nemění ani s přihlédnutím na druh stěhování. Ve všech třech typech stěhování jsou bytové důvody na hlavních příčkách. Více než polovina přesunů z důvodu bydlení (59 %) je realizována v rámci migrace uvnitř okresu. Z pracovních důvodů se mnoho lidí nestěhuje a častěji se vyskytují u mezikrajské migrace. Na těchto zjištěních se mohou do jisté míry podílet i dojížděky do zaměstnání (dále jen dojížděky).

Dojížděky jsou důležitou alternativou migrace a nelze je opomíjet. Poslední statistické údaje tohoto ukazatele jsou zachyceny v rámci Sčítání lidu, domů a bytů roku 2011 (viz příloha č. 1). Přesnost zjištěných dat se však odvíjí od spolupráce s respondenty, a proto nemusí být výsledky zcela objektivní.

Nejvíce obyvatel dojíždí do Prahy, Středočeského a Jihomoravského kraje. Přičemž toky ze Středočeského kraje do Prahy mnohonásobně převyšují ostatní mezikrajské bilance. Na druhou stranu, nejméně obyvatel dojíždí do Karlovarského, Plzeňského a Ústeckého kraje. Pro určení kraje s nejvyšším počtem vyjížděk byly použity relativní hodnoty, tedy podíl vyjížděk jednotlivých krajů na celkovém počtu obyvatelstva daného kraje. Tímto bylo

zjištěno, že nejvyšší podíl vyjíždějících osob je ve Středočeském kraji, a to právě do Prahy, dále v Pardubickém kraji a Vysočině. Naopak nejméně se vyjíždí z Moravskoslezského kraje.

4.3 Migrace mezi kraji České republiky

Po analýze hlavních faktorů vnitřní migrace jsou zkoumány migrační toky uvnitř České republiky. Na úvod jsou v následující tabulce zaznamenány stavy přistěhovalých a vystěhovalých osob v jednotlivých krajích České republiky za rok 2016.

Tab. č. 4.7: Vnitřní migrace v krajích ČR, 2016

<i>kraj</i>	<i>přistěhovalí</i>	<i>vystěhovalí</i>
Praha	22 791	20 491
Středočeský	22 380	14 696
Jihočeský	3 937	4 184
Plzeňský	3 825	3 240
Karlovarský	1 882	3 146
Ústecký	5 339	6 956
Liberecký	3 536	3 951
Královéhradecký	3 480	4 549
Pardubický	3 737	3 959
Vysočina	2 862	4 032
Jihomoravský	6 722	6 302
Olomoucký	3 559	4 605
Zlínský	2 925	3 849
Moravskoslezský	3 518	6 530

Zdroj: ČSÚ (2017a), vlastní zpracování

Nejvíce obyvatel se stěhuje do hlavního města a Středočeského kraje. Tyto oblasti lákají vysokou průměrnou mzdou a nízkou mírou nezaměstnanosti. Z Prahy ovšem velké množství lidí odchází, což je způsobeno vysokými životními náklady. Dále je velký počet vystěhovalých u Středočeského kraje, ten je ale převýšen počtem přistěhovalých. Odlišná situace nastává v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, kde vysoká míra nezaměstnanosti a nízké průměrné mzdy způsobují značný odliv obyvatelstva. V následující tabulce je zohledněno, mezi kterými kraji ke stěhování dochází.

Tab. č. 4.8: Stěhování mezi kraji České republiky v roce 2016

	<i>kraj přistěhování</i>													
	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
PHA	x	14063	870	662	350	1143	605	540	420	445	493	274	223	403
STC	8240	x	734	710	268	1472	774	634	482	373	406	205	135	263
JHC	1463	752	x	469	108	190	122	72	99	414	295	69	47	84
PLK	973	557	481	x	421	264	78	70	59	40	127	63	48	59
KVK	916	430	129	725	x	460	77	73	65	46	92	35	25	73
ULK	2238	1648	304	477	379	x	835	178	151	97	260	100	76	216
LBK	1122	809	96	97	63	803	x	489	121	49	137	57	43	65
HKK	1137	839	109	118	44	177	488	x	1019	111	220	116	47	124
PAK	808	579	83	88	21	167	125	809	x	250	517	295	60	157
VYS	978	517	457	75	33	100	96	94	269	x	1102	115	83	113
JHM	1545	556	267	155	63	164	109	165	477	796	x	649	830	526
OLK	870	407	123	63	36	99	65	122	311	92	876	x	690	851
ZLK	795	351	89	40	30	50	35	60	77	62	1081	595	x	584
MSK	1706	872	195	146	66	250	127	174	187	87	1116	986	618	x

Zdroj: ČSÚ (2017a), vlastní zpracování

Nejvyšší toky jsou zaregistrovány mezi Prahou a Středočeským krajem. Velikost těchto pohybů mnohonásobně převyšuje toky mezi ostatními regiony. To je způsobeno blízkou vzdáleností těchto krajů i životními náklady. Bydlení v Praze je oproti Středočeskému kraji dražší. Podle Michaely Tomášové, výkonné ředitelky Central group je zásadní problém na pražském trhu bydlení mezi poptávkou a nedostatečnou nabídkou bytů, což způsobuje tlak na růst cen. Tato situace odrazuje osoby od stěhování do Prahy a preferování dojíždění ze středních Čech (Echo24, 2017). To bylo potvrzeno i dojížděkami, viz příloha č. 1.

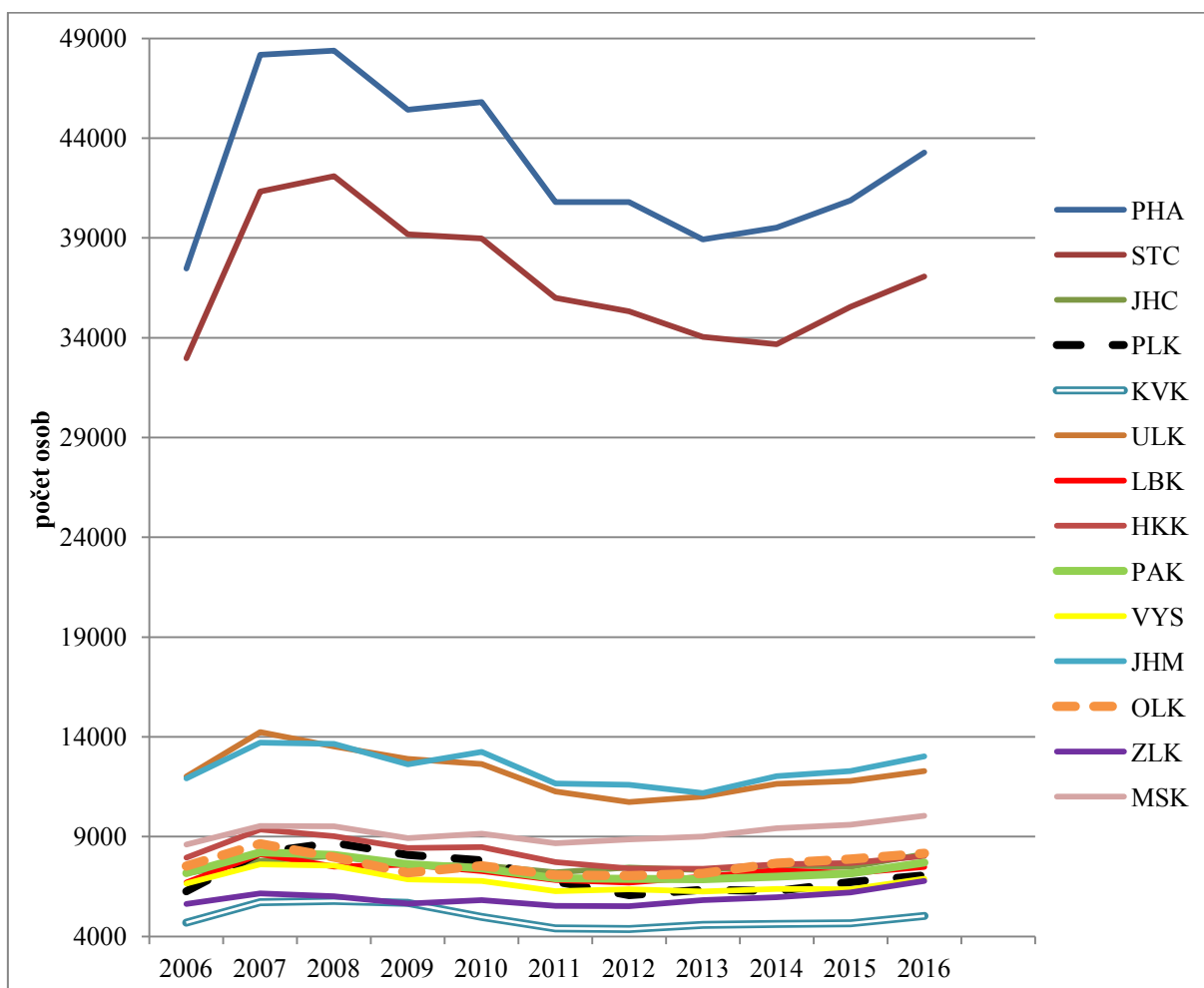
Do hlavního města se stěhuje nejvíce osob z téměř všech regionů. Výjimku tvoří pouze Vysočina, Olomoucký a Zlínský kraj, kde migranti dávají přednost Jihomoravskému kraji. Naopak z hlavního města se nejvíce lidí stěhuje po Středočeském kraji do Ústeckého kraje.

Nejmenší počet stěhování je zaznamenán z Pardubického do Karlovarského kraje a z Karlovarského do Zlínského kraje. To může být způsobeno fyzickou vzdáleností i atraktivností krajů. Nyní jsou sledovány jednotlivé ukazatele vnitřní migrace, a to obrat migrace, saldo migrace a index migrace.

4.3.1 Obrat migrace v ČR

Tento ukazatel sleduje úhrn přistěhovaných a vystěhovaných za určitou územní jednotku. V případě této práce se jedná o územní jednotku na úrovni kraje. Ukazatel je také znám pod názvem hrubá migrace. Výsledkem bude určení krajů, které jsou charakteristické nejvyšší a nejnižší mobilitou.

Graf č. 4.4: Obrat migrace v České republice v roce 2016

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); vlastní zpracování

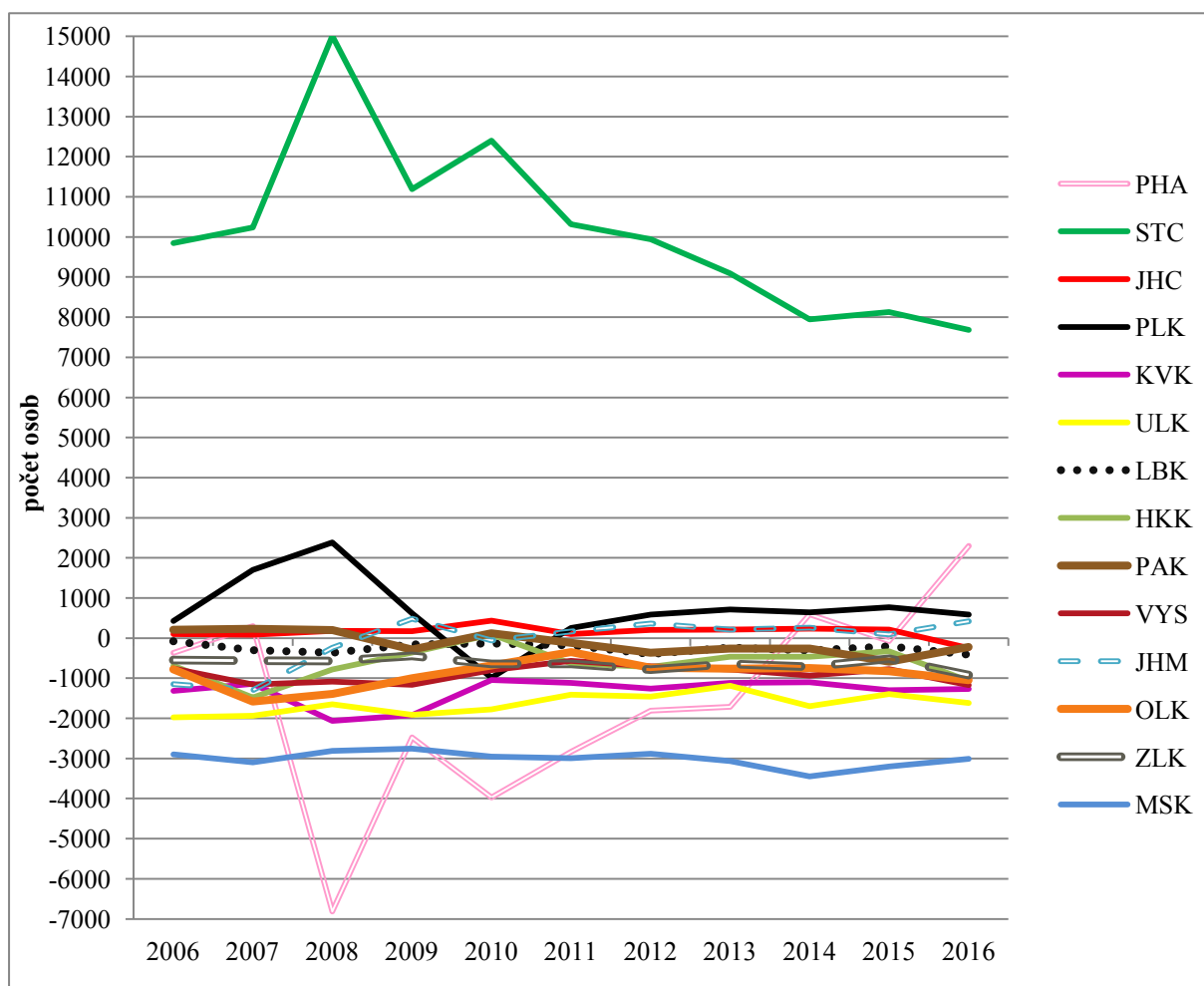
Praha a Středočeský kraj jasně dominují nad všemi ostatními kraji. Jedná se o nejmobilnější kraje České republiky. U obou lze vidět, že nejvyšší mobility bylo dosaženo v roce 2008. Od té doby docházelo k pozvolnému poklesu, který dosáhl svého minima v roce 2013. Tento vývoj souvisel s hospodářskou krizí, která započala roku 2008. V posledních letech jde zaznamenat pozvolný návrat k předkrizovým hodnotám. Kromě Prahy a Středočeského kraje je vyšší obrat migrace zaregistrován i u Jihomoravského a Ústeckého kraje. Naopak k nejnižší mobilitě dochází v Karlovarském a Zlínském kraji.

Samotný ukazatel obratu migrace však neurčí, zda se jedná o emigrační či imigrační oblast, proto je dále uvedeno saldo migrace.

4.3.2 Saldo migrace v ČR

Tento ukazatel představuje čistou míru migrace, tedy rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými na území daného kraje. V případě kladné hodnoty se jedná o migrační přírůstek, zatímco v případě záporné hodnoty o migrační úbytek. V následujícím grafu je zobrazeno saldo pro všechny kraje České republiky v letech 2006–2016.

Graf č. 4.5: Saldo vnitřní migrace v krajích ČR 2006–2016

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); vlastní zpracování

Pouze ve Středočeském kraji byl během sledovaného období zaznamenán migrační přírůstek. S výjimkou jednoho roku je přírůstkový také Plzeňský a Jihočeský kraj. Pro zbytek krajů je specifický spíše migrační úbytek. Z dlouhodobého pohledu je nejhorší situace v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, což je způsobeno nízkou mzdou, vysokou mírou nezaměstnanosti i životním prostředím. U Moravskoslezského kraje navíc i útlumem hornictví. Pouze v letech 2008 a 2010 byl úbytek Moravskoslezského kraje převyšén Prahou.

Situace Moravskoslezského kraje je detailněji sledována v následující kapitole č. 5. Karlovarský kraj také dlouhodobě zažívá vylidňování. Podle agentury Karlovarské agentury rozvoje podnikání (KARP) je důvodem nízká nabídka pracovních příležitostí, nízké mzdy, nedostatečné možnosti trávení volného času a nedostatečné možnosti vzdělávání (Meluzín, 2017).

Migrační přírůstek ve Středočeském kraji je mnohokrát vyšší než v ostatních krajích. Počet přistěhovalých v tomto kraji je srovnatelný s Prahou, ale hlavní město trpí vysokou mírou vystěhovalých zejména do Středočeského kraje. Jak již bylo zmíněno, důvodem je zejména blízkost krajů a náklady na bydlení.

Z předchozích grafů je známo, který kraj je nejmobilnější, přírůstkový a úbytkový. V následující tabulce jsou zobrazena migrační salda mezi jednotlivými kraji navzájem.

Tab. č. 4.9: Mezikrajská migrační salda v roce 2016

	<i>kraj přistěhování</i>													
	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
PHA	x	-5823	593	311	566	1095	517	597	388	533	1052	596	572	1303
STC	5823	x	18	-153	162	176	35	205	97	144	150	202	216	609
JHC	-593	-18	x	12	21	114	-26	37	-16	43	-28	54	42	111
PLK	-311	153	-12	x	304	213	19	48	29	35	28	0	-8	87
KVK	-566	-162	-21	-304	x	-81	-14	-29	-44	-13	-29	1	5	-7
ULK	-1095	-176	-114	-213	81	x	-32	-1	16	3	-96	-1	-26	34
LBK	-517	-35	26	-19	14	32	x	-1	4	47	-28	8	8	62
HKK	-597	-205	-37	-48	29	1	1	x	-210	-17	-55	6	13	50
PAK	-388	-97	16	-29	44	-16	-4	210	x	19	-40	16	17	30
VYS	-533	-144	-43	-35	13	-3	-47	17	-19	x	-306	-23	-21	-26
JHM	-1052	-150	28	-28	29	96	28	55	40	306	x	227	251	590
OLK	-596	-202	-54	0	-1	1	-8	-6	-16	23	-227	x	-95	135
ZLK	-572	-216	-42	8	-5	26	8	-13	-17	21	-251	95	x	34
MSK	-1303	-609	-111	-87	7	-34	-62	-50	-30	26	-590	-135	-34	x

Zdroj: ČSÚ (2017a), vlastní zpracování

Není překvapením, že největší migrační saldo je zachyceno mezi Prahou a Středočeským krajem. Pro Středočeský kraj se jedná o migrační přírůstek, zatímco Praha zažívá s tímto krajem silný úbytek osob. S ostatními kraji však dosahuje čistého migračního přírůstku. Ten největší je s Ústeckým, Moravskoslezským a Jihomoravským krajem.

Zcela vyrovnané migrační toky jsou zaregistrovány mezi Olomouckým a Plzeňským krajem, kdy velikost migračního salda je pro tyto kraje rovna nule. Migrační saldo blízké hodnotě 0 je možné vidět i mezi Karlovarským a Olomouckým krajem, Královéhradeckým a Ústeckým, Ústeckým a Olomouckým, Libereckým a Královéhradeckým.

4.3.3 Index migračního salda

Poslední ukazatel zkoumá efektivnost migrace podílem salda a obratu migrace. Nabývá hodnot mezi $-1,0$ a $1,0$, kdy záporná hodnota označuje kraj emigrační a kladná imigrační. Hodnota okolo 0 je charakteristická pro regiony, které se vyznačují vyrovnanými toky obyvatelstva. V následující tabulce jsou shrnuty základní ukazatele vnitřní migrace včetně indexu migrace.

Tab. č. 4.10: Shrnující tabulka pro rok 2016

<i>kraj</i>	<i>přistěhovalí</i>	<i>vystěhovalí</i>	<i>obrat migrace</i>	<i>saldo migrace</i>	<i>index migrace</i>
Praha	22 791	20 491	43 282	2 300	0,05
Středočeský	22 380	14 696	37 076	7 684	0,21
Jihočeský	3 937	4 184	8 121	-247	-0,03
Plzeňský	3 825	3 240	7 065	585	0,08
Karlovarský	1 882	3 146	5 028	-1 264	-0,25
Ústecký	5 339	6 956	12 295	-1 617	-0,13
Liberecký	3 536	3 951	7 487	-415	-0,06
Královéhradecký	3 480	4 549	8 029	-1 069	-0,13
Pardubický	3 737	3 959	7 696	-222	-0,03
Vysočina	2 862	4 032	6 894	-1 170	-0,17
Jihomoravský	6 722	6 302	13 024	420	0,03
Olomoucký	3 559	4 605	8 164	-1 046	0,13
Zlínský	2 925	3 849	6 774	-924	-0,14
Moravskoslezský	3 518	6 530	10 048	-3 012	-0,30

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); vlastní zpracování

Hlavními imigračními oblastmi v České republice je Středočeský kraj, Plzeňský kraj, Praha a Jihomoravský kraj. Zbytek krajů dosahuje záporných hodnot indexu migrace a jsou tedy převážně emigrační. Nejnižší index migrace je charakteristický pro Moravskoslezský kraj a Karlovarský kraj.

Pouze dva kraje dosahují relativně vyrovnaných toků obyvatelstva. Jedná se o Pardubický a Jihočeský kraj, kde hodnoty salda dosahují velikosti do ± 300 obyvatel.

5 Vybrané faktory ovlivňující migraci mezi Moravskoslezským krajem a Prahou

Obsahem této kapitoly je zjištění faktorů ovlivňující stěhování z Moravskoslezského kraje do hlavního města Prahy. Nejprve je zde zobrazena dlouhodobá migrační situace v Moravskoslezském kraji a poté jsou zkoumány osobní a ekonomické charakteristiky včetně dojížděk do zaměstnání. Pro ověření vzájemného vztahu mezi počtem vystěhovaných z Moravskoslezského kraje a vybranými ekonomickými faktory je použita korelační analýza.

5.1 Migrační situace v Moravskoslezském kraji

Z předchozí kapitoly je známo, že Moravskoslezský kraj patří mezi regiony, kde dochází k vysokému migračnímu úbytku obyvatelstva. Pro ukázkou dlouhodobého vývoje je zde uvedeno migrační saldo po dobu posledních deseti let.

Tab. č. 5.1: Vnitřní migrace v Moravskoslezském kraji 2006–2016

rok	přistěhovalí	vystěhovalí	saldo
2006	2 857	5 754	–2 897
2007	3 221	6 319	–3 098
2008	3 354	6 165	–2 811
2009	3 088	5 842	–2 754
2010	3 099	6 049	–2 950
2011	2 843	5 834	–2 991
2012	2 992	5 871	–2 879
2013	2 975	6 038	–3 063
2014	2 985	6 434	–3 449
2015	3 200	6 403	–3 203
2016	3 518	6 530	–3 012

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); vlastní zpracování

V Moravskoslezském kraji během celého sledovaného období došlo k úbytku obyvatelstva. Celkově ho vystěhování opustilo 67 239 osob, zatímco počet přistěhovalých činil pouze 34 132 osob. Pro poslední sledovaný rok je zde zachycena i situace v jednotlivých okresech kraje. Statistika na úrovni okresů zahrnuje vystěhovalé a přistěhovalé mezi kraji i regiony České republiky.

Tab. č. 5.2: Vnitřní migrace v jednotlivých okresech MSK v roce 2016

okres	přistěhovalí	vystěhovalí	saldo
Bruntál	928	1 393	–465
Frýdek-Místek	2 408	2 127	281
Karviná	2 105	3 698	–1 539
Nový Jičín	1 421	1 633	–212
Opava	1 553	1 723	–170
Ostrava-město	3 966	4 819	–853

Zdroj: ČSÚ (2018e); ČSÚ (2018f); vlastní zpracování

Pouze Frýdek-Místek dosahuje kladné hodnoty migračního salda. Ve zbytku okresů dochází k odlivu obyvatelstva, přičemž ten největší je zaznamenán v okrese Karviná.

Pro zjištění, kam obyvatelé Moravskoslezského kraje odchází, jsou v následující tabulce zaznamenány migrační toky kraje s ostatními kraji v České republice.

Tab. č. 5.3: Mezikrajské migrační bilance ve vztahu k Moravskoslezskému kraji

<i>kraj</i>	<i>počet osob</i>		
	<i>přistěhovalých</i>	<i>vystěhovalých</i>	<i>saldo</i>
PHA	403	1 706	-1 303
STC	263	872	-609
JHC	84	195	-111
PLK	59	146	-87
KVK	73	66	7
ULK	216	250	-34
LBK	65	127	-62
HKK	124	174	-50
PAK	157	187	-30
VYS	113	87	26
JHM	526	1 116	-590
OLK	851	986	-135
ZLK	584	618	-34

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); vlastní zpracování

Z dat je zřejmé, že nejvíce lidí odchází do hlavního města Prahy. Tento proud je dominantní a Praha je primárním cílem osob opouštějících Moravskoslezský kraj. Na druhém místě je Středočeský kraj. Naopak nejvyšší počet lidí přichází z Olomouckého a Zlínského kraje, což je dáno sousedící geografickou polohou.

Na základě ověření faktu, že nejvíce osob z Moravskoslezského kraje odchází do Prahy, je zde navíc uvedena i migrační bilance mezi těmito kraji na úrovni okresů. U vystěhovalých je použit procentuální podíl počtu vystěhovalých k celkovému obyvatelstvu daného okresu, což umožní vzájemnou srovnatelnost okresů.

Tab. č. 5.4: Meziokresní migrační bilance mezi okresy MS kraje a Prahou v roce 2016

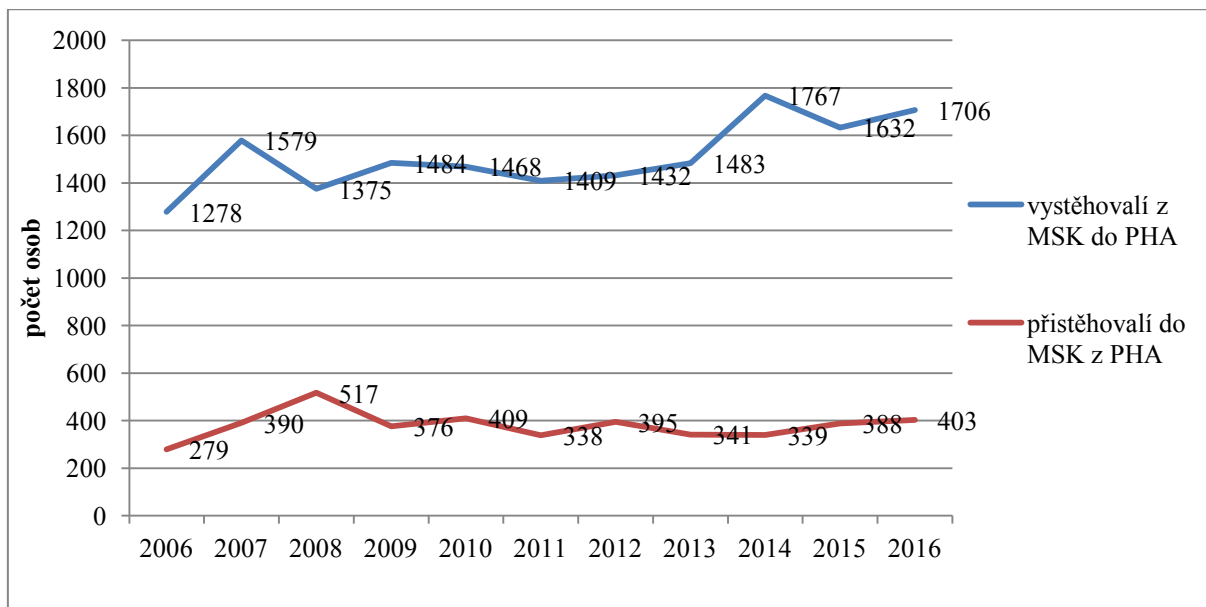
<i>okres</i>	<i>přistěhovalí</i>	<i>vystěhovalí (%)</i>		<i>Saldo</i>
Bruntál	33	160	0,17	−127
Frýdek-Místek	73	236	0,11	−163
Karviná	80	400	0,16	−320
Nový Jičín	48	168	0,11	−120
Opava	48	203	0,11	−155
Ostrava	121	539	0,17	−418

Zdroj: ČSÚ (2017e), vlastní zpracování

Nejvíce osob migrujících do hlavního města odchází z Ostravy, Bruntálu a Karviné. Migrační úbytek ve prospěch Prahy je patrný u všech okresů. Z Prahy se lidé přicházejí zejména do Ostravy, Karviné a Frýdku Místku.

V následujícím grafu je uveden dlouhodobý vývoj mezikrajské migrace mezi Moravskoslezským krajem a Prahou. Je zde vidět počet vystěhovalých z Moravskoslezského kraje do hlavního města i počet přistěhovalých z hlavního města.

Graf č. 5.1: Vzájemné migrační bilance mezi Moravskoslezským krajem a Prahou

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); vlastní zpracování

Na první pohled je patrný vysoký nepoměr mezi vystěhovalými obou krajů navzájem. Například v posledním sledovaném roce odešlo z Moravskoslezského kraje více než čtyřnásobek osob, jež z hlavního města přišly. Z dlouhodobého hlediska nedochází ke sblížování počtu vystěhovalých obou krajů, což se negativně ovlivňuje populační vývoj v Moravskoslezském kraji.

5.2 Faktory ovlivňující stěhování z Moravskoslezského kraje

Jak již bylo řečeno, Moravskoslezský kraj zažívá nejvyšší populační úbytek s hlavním městem Prahou. V této podkapitole jsou zkoumány faktory, které ovlivňují tento dlouhodobý vývoj. Jedná se o osobní a ekonomické charakteristiky včetně alternativy stěhování ve formě dojížděk. V rámci ekonomických faktorů jsou prostřednictvím modelových rodin detailněji zpracovány náklady na bydlení. Veškeré charakteristiky jsou sledovány na úrovni vnitřní migrace, uvnitř České republiky.

5.2.1 Osobní charakteristiky

První sledovanou charakteristikou je **pohlaví**. Kromě absolutních hodnot jsou zde uvedeny i procentuální podíly, které byly získány přepočtem absolutních hodnot

k celkovému počtu obyvatel daného pohlaví. Tím je zohledněn rozdíl počtu žen a mužů v populaci kraje.

Tab. č. 5.5: Vystěhovalí z Moravskoslezského kraje podle pohlaví

rok	muži		ženy	
	počet	podíl v %	počet	podíl v %
2006	2 749	0,45	3 005	0,47
2007	3 122	0,51	3 197	0,50
2008	3 067	0,50	3 098	0,49
2009	2 903	0,47	2 939	0,46
2010	2 970	0,49	3 079	0,48
2011	2 685	0,44	3 149	0,50
2012	2 721	0,45	3 150	0,50
2013	2 825	0,47	3 213	0,51
2014	2 958	0,49	3 476	0,56
2015	2 934	0,49	3 469	0,56
2016	2 994	0,50	3 536	0,57

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); ČSÚ (2017g); vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že v počátcích sledovaného období byl rozdíl napříč pohlavím téměř zanedbatelný. Od roku 2011 dochází k růstu mezery mezi výsledky obou pohlaví a ženy je možné postupně charakterizovat jako mírně mobilnější. V absolutních hodnotách však diference nejsou příliš vysoké. Pohlaví tedy není faktorem ovlivňující rozhodnutí stěhovat se.

Druhou proměnnou je **věk** stěhujících se osob. Je známo, že nejmobilnější složkou populace bývají mladé osoby. Tento výsledek byl ověřen i v rámci hodnot pro celou Českou republiku. Opět jsou použity absolutní i relativní údaje.

Tab. č. 5.6: Vystěhovalí z Moravskoslezského kraje podle věku

rok	0–14		15–34		35–49		50–64		65+	
	celkem	v %	celkem	v %	celkem	v %	celkem	v %	celkem	v %
2006	937	0,50	3 170	0,84	903	0,34	464	0,18	280	0,17
2007	935	0,51	3 541	0,95	1 101	0,42	485	0,19	257	0,15
2008	910	0,50	3 418	0,92	1 067	0,41	494	0,19	276	0,16
2009	924	0,52	3 104	0,85	1 092	0,41	475	0,18	247	0,14
2010	990	0,56	3 049	0,86	1 197	0,44	504	0,20	309	0,17
2011	1 147	0,64	2 751	0,80	1 037	0,38	579	0,23	320	0,17
2012	1 129	0,63	2 766	0,84	1 073	0,39	579	0,23	324	0,17
2013	1 188	0,66	2 789	0,88	1 168	0,42	526	0,21	367	0,18
2014	1 208	0,68	3 028	0,98	1 276	0,46	569	0,23	353	0,17
2015	1 291	0,72	2 955	0,99	1 236	0,45	538	0,22	383	0,18
2016	1 225	0,68	3 069	1,05	1 305	0,47	581	0,23	350	0,16

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); ČSÚ (2018g); vlastní zpracování

Také pro Moravskoslezský kraj je charakteristický odliv mladých osob ve věku 15–34 let, tedy nejproduktivnější skupiny obyvatel. Druhou nejmobilnější skupinou jsou děti ve

věku 0–14. Tato věková skupina se stěhuje současně se svými rodiči, což způsobuje jejich vyšší mobilitu. Nejméně se stěhují obyvatelé 65+. Výsledky jsou v souladu s teoretickými východisky. Dá se tedy říci, že věk je faktor ovlivňující stěhování z Moravskoslezského kraje.

Další charakteristikou je **rodinný stav** vystěhovalých osob. Dle teoretických východisek i výsledků pro celou Českou republiku by nejmobilnější složkou obyvatelstva měly být svobodné a rozvedené osoby. Jelikož Český statistický úřad nesleduje rodinný stav u obyvatelstva na úrovni krajů, jsou zde použity pouze absolutní údaje.

Tab. č. 5.7: Vystěhovalí z Moravskoslezského kraje podle rodinného stavu

<i>rok</i>	<i>svobodný svobodná</i>	<i>ženatý vdaná</i>	<i>rozvedený rozvedená</i>	<i>ovdovělý ovdovělá</i>	<i>nezjištěný</i>
2006	2 963	1 938	600	202	51
2007	3 250	2 163	686	165	55
2008	3 249	1 982	674	188	72
2009	3 138	1 792	648	165	99
2010	3 190	1 962	640	199	58
2011	3 199	1 742	640	226	27
2012	3 255	1 741	657	199	19
2013	3 379	1 716	715	218	10
2014	3 605	1 886	721	215	7
2015	3 722	1 764	672	242	3
2016	3 752	1 795	759	211	13

Zdroj: ČSÚ (2017a); ČSÚ (2017c); ČSÚ (2017d); vlastní zpracování

Z dat lze potvrdit, že nejmobilnější složkou obyvatelstva Moravskoslezského kraje jsou svobodné osoby. Dále pak osoby v manželském svazku a rozvedené osoby. Ačkoliv z teoretických východisek i výsledků pro celou Českou republiku bylo předpokládáno, že rozvedené osoby budou zastupovat druhou příčku, lze vidět, že situace na úrovni kraje je odlišná. Jelikož rozdíly mezi jednotlivými stavy migrujících osob jsou vcelku vysoké, je možné konstatovat, že rodinný stav ovlivňuje migraci z Moravskoslezského kraje.

5.2.2 Ekonomické charakteristiky a dojížděky

V této části jsou sledovány čtyři ekonomické charakteristiky v Moravskoslezském kraji a současně i v Praze. Lze předpokládat, že právě tyto faktory jsou hlavními důvody velkých migračních toků do hlavního města. U počtu volných pracovních míst je čerpáno z pracovních míst v evidenci úřadu práce vždy ke konci daného roku. Zároveň jsou zde řazeny i náklady na bydlení, v rámci kterých je na příkladu modelových rodin spočítán potenciální zisk plynoucí přestěhováním z Moravskoslezského kraje Prahy. Podkapitola je zakončena alternativou ke stěhování, tedy dojížděkami do zaměstnání.

Tab. č. 5.8: Ekonomické charakteristiky v Praze a Moravskoslezském kraji

rok	průměrná mzda (Kč)		obecná míra nezaměstnanosti (v %)		HDP na 1 obyvatele		počet volných pracovních míst	
	MSK	PHA	MSK	PHA	MSK	PHA	MSK	PHA
2006	20 811	31 173	12	2,8	280 698	730 827	7 896	16 192
2007	22 514	33 553	8,5	2,4	307 168	808 798	10 696	28 746
2008	24 075	35 905	7,4	1,9	322 872	840 097	8 795	25 002
2009	23 873	36 658	9,7	3,1	304 010	807 113	2 756	8 508
2010	24 554	36 124	10,2	3,8	312 335	813 342	3 191	5 743
2011	23 909	34 403	9,3	3,6	329 361	810 814	4 163	7 465
2012	24 340	35 356	9,5	3,1	332 781	807 594	3 335	9 994
2013	24 397	35 155	9,9	3,1	324 580	812 460	2 280	7 299
2014	24 667	35 343	8,6	2,5	344 328	834 578	5 399	9 426
2015	25 475	36 371	8,1	2,8	362 022	917 183	10 324	15 016
2016	26 555	37 931	6,9	2,2	385 247	937 542	10 911	21 054

Zdroj: ČSÚ (2018a); ČSÚ (2018b); ČSÚ (2018d); vlastní zpracování

Není překvapením, že hlavní město dosahuje lepších hodnot ve všech ukazatelích. Navíc rozdíly mezi kraji jsou značné. Lidé odcházející z Moravskoslezského kraje do Prahy jsou tedy motivováni daleko vyšší průměrnou mzdou, nižší mírou nezaměstnanosti a nižší konkurencí při hledání nového pracovního místa.

Kromě těchto faktorů, hrají důležitou roli i náklady na bydlení v jednotlivých krajích. Již z předchozí kapitoly je známo, že Praha dosahuje nejvyšší ceny za nájem na m². Z toho vyplývá, že migrací do hlavního města Prahy se sice zvýší průměrná mzda, ale současně i náklady na bydlení, což vede ke snížení čistého zisku plynoucího ze stěhování. Na příkladu tří modelových rodin je zkoumán potenciální zisk, který je dosažitelný přestěhováním z Moravskoslezského kraje do Prahy.

Opět jsou použity náklady na bydlení developerské společnosti Trigema, která zkoumala okolo 25 tisíc dostupných záznamů u 20 realitních serverů v České republice za první polovinu roku 2017. Všem modelovým rodinám je přidělena odpovídající velikost bytu, a to 30 m² u jednotlivce, 60 m² pro 2 osoby a 90 m² pro úplnou rodinu (oba rodiče) s jedním dítětem. Ceny nájemného jsou uváděny bez poplatků.

Tab. č. 5.9: Průměrné měsíční náklady na nájemní bydlení, první polovinu roku 2017 (v Kč)

kraj	měsíční náklady za nájemní byt (v Kč)			
	cena za 1 m ²	30 m ²	60 m ²	90 m ²
PHA	293	8 790	17 580	26 370
MSK	142	4 260	8 520	12 780

Zdroj: Trigema (2017); vlastní zpracování

Průměrné mzdy obou krajů jsou čerpány ze Strukturální mzdové statistiky, kterou poskytuje Český statistický úřad ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Je

použitá klasifikace zaměstnání podle tříd CZ-ISCO za rok 2016. Z důvodu nedostupnosti dat pro pracovníky v zemědělství, lesnictví a rybářství, není tato kategorie níže uvedena.

Tab. č. 5.10: Průměrné čisté měsíční mzdy podle klasifikace zaměstnání 2016 (v Kč)

<i>klasifikace zaměstnání CZ-ISCO</i>		<i>hrubá průměrná mzda (v Kč)</i>	
<i>kód CZ-ISCO</i>	<i>typ zaměstnání</i>	PHA	MSK
1000	Řídící pracovníci	81 616	54 051
2000	Specialisté	49 831	36 214
3000	Techničtí a odborní pracovníci	37 666	29 799
4000	Úředníci	28 067	21 264
5000	Pracovníci ve službách a prodeji	22 097	18 127
7000	Řemeslníci a opraváři	26 464	24 440
8000	Obsluha strojů a zařízení, montéři	26 596	24 505
9000	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	17 460	16 106

Zdroj: ČSÚ (2018i), vlastní zpracování

Z hrubých mezd jsou vypočteny průměrné čisté příjmy (viz příloha 2), které jsou navýšené o možný příspěvek na bydlení. Od tohoto součtu jsou následně odečteny výše zmíněné náklady na bydlení. Pro určení orientační výše poplatků souvisejících s bydlením, které jsou nezbytné pro výpočet příspěvku na bydlení, byly použity veřejné dostupné inzeráty, viz následující tabulka.

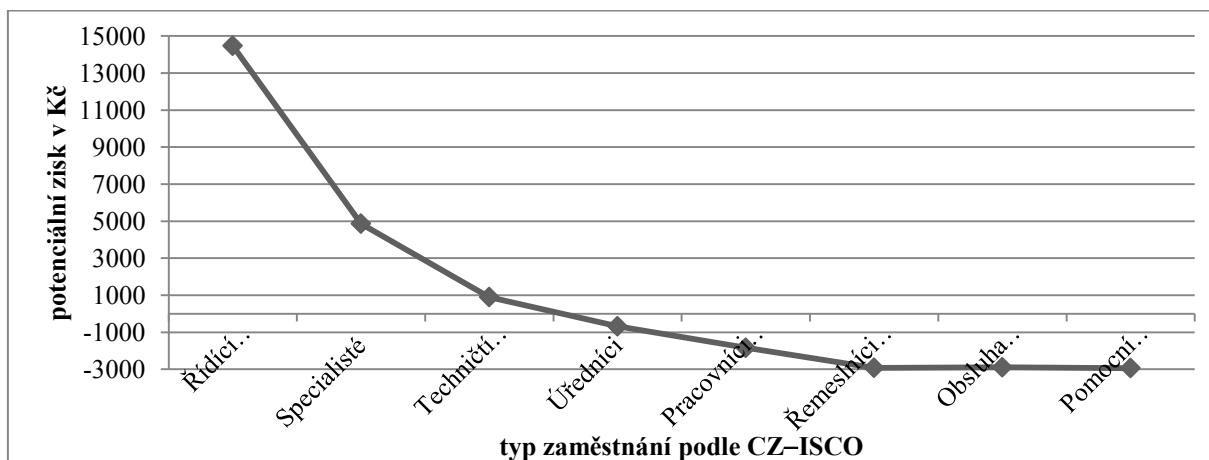
Tab. č. 5.11 Výše poplatků souvisejících s bydlením (v Kč)

<i>poplatky za nájemní bydlení (v Kč)</i>			
<i>rozloha</i>	30 m²	60 m²	90 m²
výše poplatků (Kč)	2 100	3 000	3 600

Zdroj: Seznam (2018); vlastní zpracování

Prvním modelovým příkladem je jednočlenná domácnost s bytem cca 30 m². Tato velikost by měla odpovídat bytu 1+1, popřípadě 1+kk.

Graf č. 5.2: Potenciální zisk z migrace u jednočlenné domácnosti z MSK do PHA (v Kč)

Zdroj: ČSÚ (2018i), Peníze (2018a); Peníze (2018b); Trigema (2017); vlastní zpracování

Z grafu lze vidět, pro osoby pracující na pozicích se základním a středoškolským vzděláním je stěhování z Moravskoslezského kraje do Prahy ztrátové. Na tomto výsledku se podílí právě vysoké náklady na bydlení v Praze. Emigrace do Prahy je finančně nejvýhodnější pro osoby s vysokoškolským vzděláním.

Druhým modelovým příkladem je domácnost skládající se ze dvou členů. Takovému typu rodiny je přidělen byt 2+1, konkrétně 60 m². Není počítáno se slevou na dani ve formě manžela, manželky, jelikož se jedná pouze partnery. Výsledkem je matice, ve které je obsažen potenciální zisk ze stěhování pro všechny možné kombinace povolání.

Tab. č. 5.12: Potenciální zisk ze stěhování z MSK do PHA u dvoučlenné domácnosti

<i>kód CZ-ISCO</i>									
<i>kód CZ-ISCO</i>		1000	2000	3000	4000	5000	7000	8000	9000
	1000	28 936	19 328	15 365	14 613	12 661	11 334	11 379	10 873
	2000	19 328	9 720	5 757	5 005	3 053	1 726	1 771	1 265
	3000	15 365	5 757	1 794	1 042	-910	-2 237	-2 192	-2 698
	4000	14 613	5 005	1 042	290	-1 662	-2 989	-2 944	-3 450
	5000	12 661	3 053	-910	-1 662	-3 818	-4 941	-4 896	-5 821
	7000	11 334	1 726	-2 237	-2 989	-4 941	-6 268	-6 223	-6 729
	8000	11 379	1 771	-2 192	-2 944	-4 896	-6 223	-6 178	-6 684
	9000	10 873	1 265	-2 698	-3 450	-5 821	-6 729	-6 684	-6 913

Zdroj: ČSÚ (2018i); Peníze (2018a); Peníze (2018b); Trigema (2017); vlastní zpracování

I v tomto případě je potvrzeno, že stěhování je ekonomicky výhodné pro osoby, jejichž pracovní pozice jsou charakteristické vysokoškolským vzděláním. Aby bylo stěhování finančně výhodné i pro osoby se středoškolským vzděláním, musí alespoň jejich partner pracovat na pozici, kde je předpokladem vysokoškolské vzdělání.

Třetím modelovým příkladem je tříčlenná domácnost, která je složena ze dvou rodičů a jednoho dítěte ve věku 6 let. Pro tento typ rodiny je zvolen byt v rozloze cca 90 m², tedy 3+1. Z důvodu dostatečně vysokých mezd, nemá ani jedna rodina nárok na přídavek na dítě⁴, který by mohl být součástí výpočtu příspěvku na bydlení. Do rozhodného příjmu rodiny pro výpočet příspěvku na bydlení lze ještě započítat slevu na dani, zatímco daňový bonus ne. Daňové zvýhodnění na dítě je přiděleno tomu rodiči, jehož mzda je vyšší. Zároveň je nezbytné uvést, že se nejedná o osoby v manželském svazku, a proto při výpočtech není zohledněna sleva na dani ve formě manžela/manželky.

⁴ Hranice rozhodného měsíčního příjmu v Kč pro nárok na přídavek na dítě (2,7násobek životního minima rodiny) činí pro tento typ rodiny 20 817 Kč.

Tab. č. 5.13 Potenciální zisk ze stěhování z MSK do PHA u rodiny s jedním dítětem

<i>kód CZ-ISCO</i>									
<i>kód CZ-ISCO</i>		1000	2000	3000	4000	5000	7000	8000	9000
	1000	24 406	14 798	10 835	10 083	8 131	6 804	6 849	6 343
	2000	14 798	5 190	1 227	475	-1 477	-2 804	-2 759	-3 265
	3000	10 835	1 227	-2 736	-3 488	-6 092	-6 767	-6 722	-8 298
	4000	10 083	475	-3 488	-6 004	-7 469	-8 629	-8 571	-8 561
	5000	8 131	-1 477	-6 092	-7 469	-8 630	-9 709	-9 682	-9 722
	7000	6 804	-2 804	-6 767	-8 629	-9 709	-10 789	-10 762	-10 802
	8000	6 849	-2 759	-6 722	-8 571	-9 682	-10 762	-10 734	-10 774
	9000	6 343	-3 265	-8 298	-8 561	-9 722	-10 802	-10 774	-10 843

Zdroj: ČSÚ (2018i); Peníze (2018a); Peníze (2018b); Trigema (2017); vlastní zpracování

Vývoj odpovídá předchozím dvěma modelovým rodinám. Stěhování je opět výhodné pro osoby na pozicích s vysokoškolským vzděláním. Z tabulky je navíc patrné, že kvůli vyšším nákladům na bydlení je snížen počet kombinací povolání, pro které by bylo stěhování výhodné. Výsledky by mohly být mírně změněny v případě, kdy by se rodina s jedním dítětem rozhodla žít v menším bytě.

Ačkoliv veškeré výpočty související s bydlením jsou založeny na orientačních hodnotách, je možné říci, že z hlediska nákladů na bydlení je větší mobilita očekávaná u osob s vysokoškolským vzděláním. U osob se středoškolským, případně základním vzděláním jsou zpravidla zaznamenána záporná čísla, která značí potenciální ztrátu v osobních příjmech. I to je důvodem, proč někteří lidé upřednostňují dojíždění do zaměstnání.

Právě u **vyjížděk a dojížděk do zaměstnání** bylo v minulé kapitole zjištěno, že z Moravskoslezského kraje v porovnání s ostatními kraji vyjíždí nejméně osob. Ovšem, jak již bylo řečeno, statistika nemusí být zcela relevantní z důvodu neúplné spolupráce s respondenty.

Tab. č. 5.14: Vyjížd'ky do zaměstnání z Moravskoslezského kraje v roce 2016

<i>kraj dojížd'ky</i>	<i>počet osob</i>
PHA	3 165
STC	489
JHC	121
PLK	76
KVK	25
ULK	92
LBK	92
HKK	152
PAK	155
VYS	106
JHM	1 274
OLK	2 095
ZLK	1 272

Zdroj: ČSÚ (2018h), vlastní zpracování

Nejvíce osob Moravskoslezského kraje dojíždí do Prahy, poté Olomouckého, Jihomoravského a Zlínského kraje. Praha však dominuje. Navíc počet dojíždějících do hlavního města téměř dvojnásobně převyšuje počet osob, které se rozhodly pro trvalé přesídlení, tedy pro migraci. Dojížděky jsou očividně oblíbenějším nástrojem a jsou zcela nepochybně faktorem ovlivňující migraci.

5.3 Ekonomické faktory ovlivňující migraci z Moravskoslezského kraje do Prahy

Obsahem této kapitoly je ověření vztahu mezi vystěhovalými z Moravskoslezského kraje a vybranými ekonomickými faktory v Moravskoslezském kraji a Praze. Hlavní město je zvoleno z důvodu, že je nejvýznamnější cílovou destinací vystěhovalých z Moravskoslezského kraje. Lze tedy předpokládat, že ekonomická situace v hlavním městě je neodmyslitelným faktorem, jenž se podílí na rozhodnutí o stěhování. Vysvětlovanou proměnnou je tedy počet vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a možnými faktory jsou průměrná mzda, míra nezaměstnanosti, hrubý domácí produkt na obyvatele a míra volných pracovních míst. Použitou metodou je korelační analýza.

Tato analýza měří vzájemné závislosti (sílu vztahu) mezi proměnnými a nelze z ní vyvozovat kauzální vztahy. Výsledkem je koeficient korelace, který nabývá hodnot od -1 do $+1$. Jestliže je koeficient korelace roven $+1$, pak je mezi zkoumanými charakteristikami přímá lineární závislost. Naopak, pokud je výsledek roven -1 , tak mezi zkoumanými charakteristikami je nepřímá funkční lineární závislost. Třetí možností je výsledek 0 , který značí lineární nezávislost (Hindls, 2006).

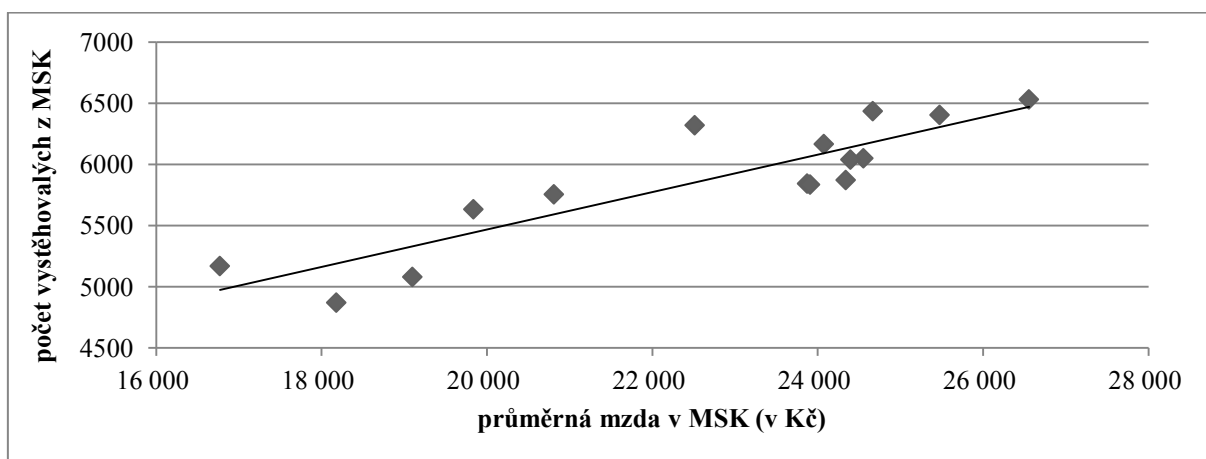
Veškeré korelační koeficienty jsou vypočteny za použití funkce „CORREL“ v programu Excel. Časové řady ekonomických proměnných jsou zobrazeny v příloze č. 3.

5.3.1 Průměrná mzda

První ekonomickou proměnnou je průměrná mzda. Pro tuto charakteristiku je použita časová řada od roku 2002–2016. Delší období nebylo možné sledovat z důvodu nedostupnosti průměrných výdělků v jednotlivých krajích. Zdrojem dat je Strukturální mzdová statistika a demografické ročenky, které jsou publikované na stránkách Českého statistického úřadu.

Výsledný korelační koeficient mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a průměrnou mzdou v Moravskoslezském je roven $0,88775$. Jedná se tedy o silnou přímou závislost mezi proměnnými.

Graf č. 5.3: Vztah mezi počtem vystěhovaných osob z MSK a průměrnou mzdou v MSK

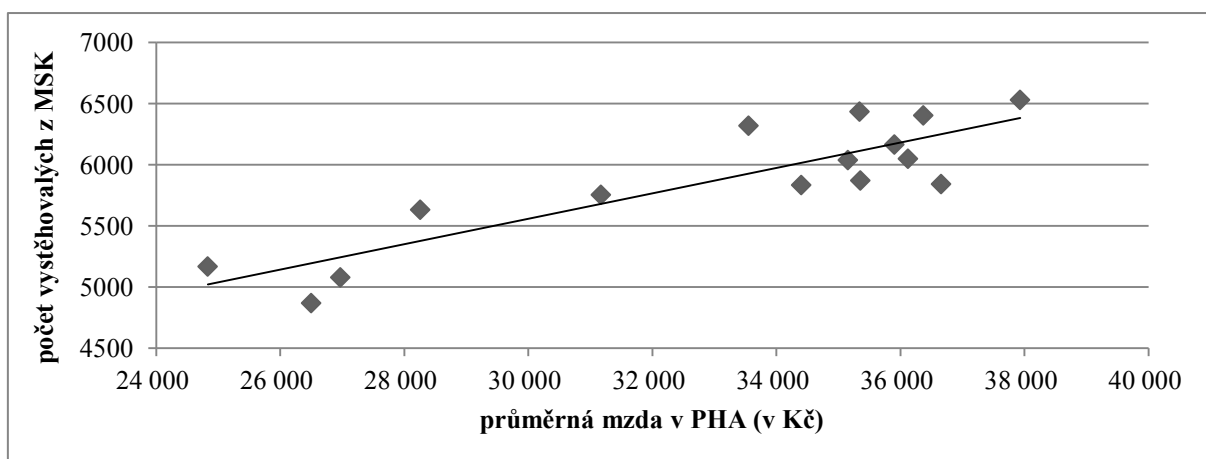

Zdroj: ČSÚ (2018a); ČSÚ (2017b), ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

Ačkoliv z výsledků nelze vyvozovat kauzální závěry, výsledný koeficient je možné interpretovat prostřednictvím neoklasické teorie migrace. Odchod pracovníků ze zdrojového kraje způsobí snížení nabídky práce a vede firmy ke zvyšování průměrné mzdy v tomto kraji.

V následujícím grafu je zaznamenán vztah mezi počtem vystěhovaných z Moravskoslezského kraje a průměrnou mzdou v Praze. I zde korelační koeficient dosahuje vysoké hodnoty, a to 0,87807. Mezi proměnnými je tedy silná a přímá závislost.

Graf č. 5.4: Vztah mezi počtem vystěhovaných osob z MSK a průměrnou mzdou v PHA

Zdroj: ČSÚ (2018a); ČSÚ (2017b), ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

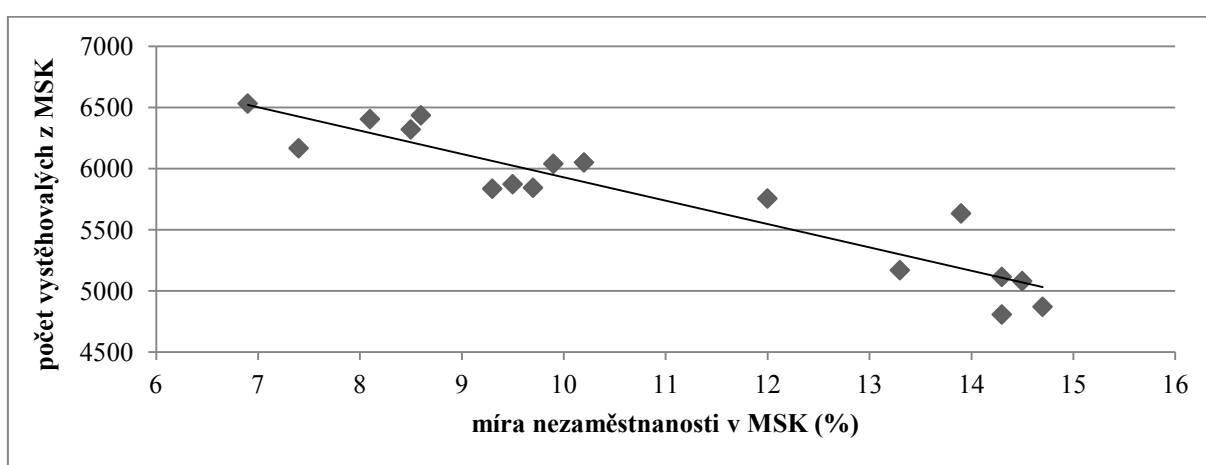
Rozdíly mezd v krajích jsou dle teoretických východisek jeden z hlavních faktorů, ovlivňující stěhování obyvatel. Z kladného korelačního koeficientu sice nelze odvodit, která proměnná je příčinou a která důsledkem, lze však říci, že s růstem jedné proměnné dochází k růstu té druhé. Je tedy možné předpokládat, že s růstem průměrné mzdy v Praze se zvyšuje počet vystěhovaných z Moravskoslezského kraje.

5.3.2 Obecná míra nezaměstnanosti

Další ekonomickou charakteristikou je obecná míra nezaměstnanosti. Hodnoty pro vztah mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a obecnou mírou nezaměstnanosti v tomto kraji jsou použity za období 2000–2016. Delší časová řada nebyla možná, protože kraje v dnešní podobě vznikly až v roce 2000. Zdrojem dat jsou demografické ročenky a výběrové šetření pracovních sil publikované na stránkách Českého statistického úřadu.

Korelační koeficient mezi proměnnými je roven hodnotě $-0,93321$. Tento výsledek značí silný a nepřímý vztah.

Graf č. 5.5: Vztah mezi počtem vystěhovalých osob z MSK a mírou nezaměstnanosti v MSK

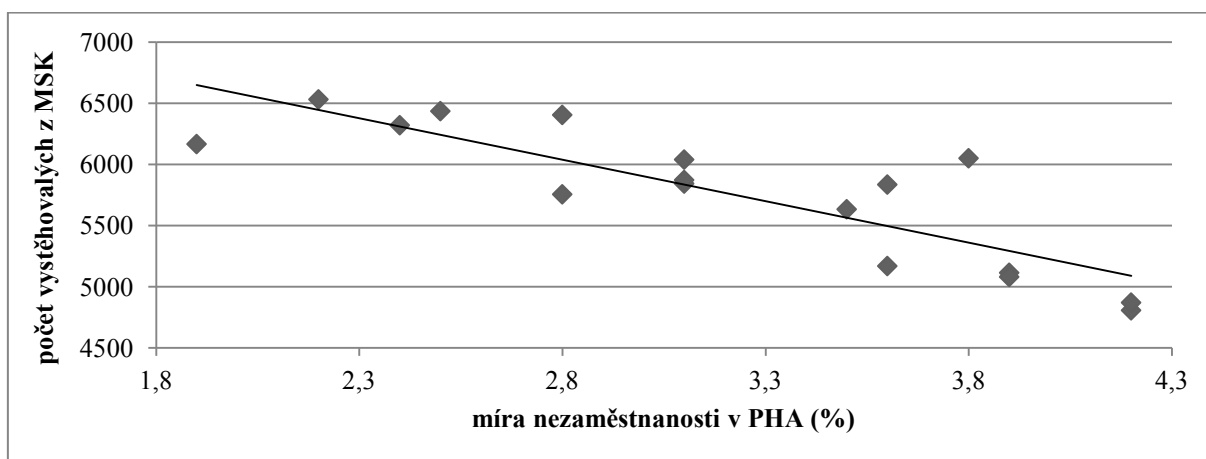

Zdroj: ČSÚ (2018b); ČSÚ (2017b), ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

Na základě výsledného grafu lze s největší pravděpodobností konstatovat, že s růstem počtu vystěhovalých dochází ke snižování nezaměstnanosti, jelikož klesá počet uchazečů o 1 volné místo. Jinak řečeno konkurence při obsazování volných míst je nižší. Jak již bylo řečeno, z korelační analýzy není možné určit posloupnost jevů. Dle teorie by však mělo platit, že vystěhování vede ke snížení míry nezaměstnanosti v původním kraji a konvergenci příjmové hladiny s ekonomicky vyspělejším regionem.

Migranti jsou motivováni nejen vysokou průměrnou mzdou, ale i nízkou mírou nezaměstnanosti v cílovém regionu. Proto je zde sledován vztah mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a obecnou mírou nezaměstnanosti v hlavním městě. Pro tyto proměnné je korelační koeficient roven $-0,84615$. Jedná se opět o silný a nepřímý vztah. Oproti předchozímu výsledku, kde byla vysvětlujícím faktorem obecná míra nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji, je síla vztahu nižší, stále však významná.

Graf č. 5.6: Vztah mezi počtem vystěhovalých osob z MSK a mírou nezaměstnanosti v PHA

Zdroj: ČSÚ (2018b); ČSÚ (2017b), ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

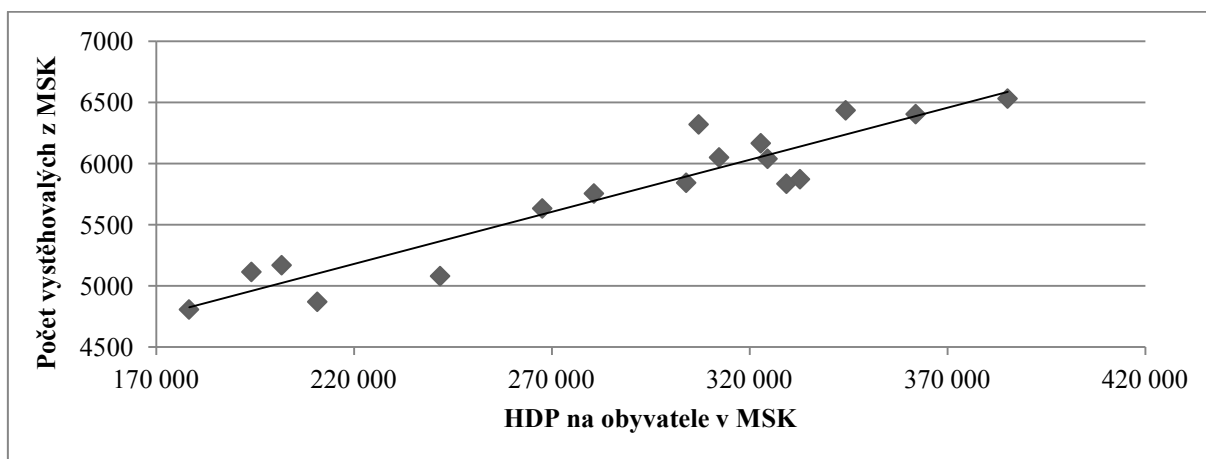
Nepřímý vztah mezi proměnnými lze vysvětlit rozšířenou neoklasickou teorií migrace, kde nízká míra nezaměstnanosti představuje faktor, který motivuje přistěhovalé.

5.3.3 Hrubý domácí produkt na obyvatele

Třetí proměnnou je hrubý domácí produkt na obyvatele, který je ukazatelem ekonomické výkonnosti dané lokality. Časová řada je opět za období 2000–2016 a zdrojem dat je Český statistický úřad.

Mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a hrubým domácím produktem na obyvatele v tomto kraji je výsledná vzájemná vazba na úrovni 0,943532.

Graf č. 5.7: Vztah mezi počtem vystěhovalých osob z MSK a HDP na osobu v MSK

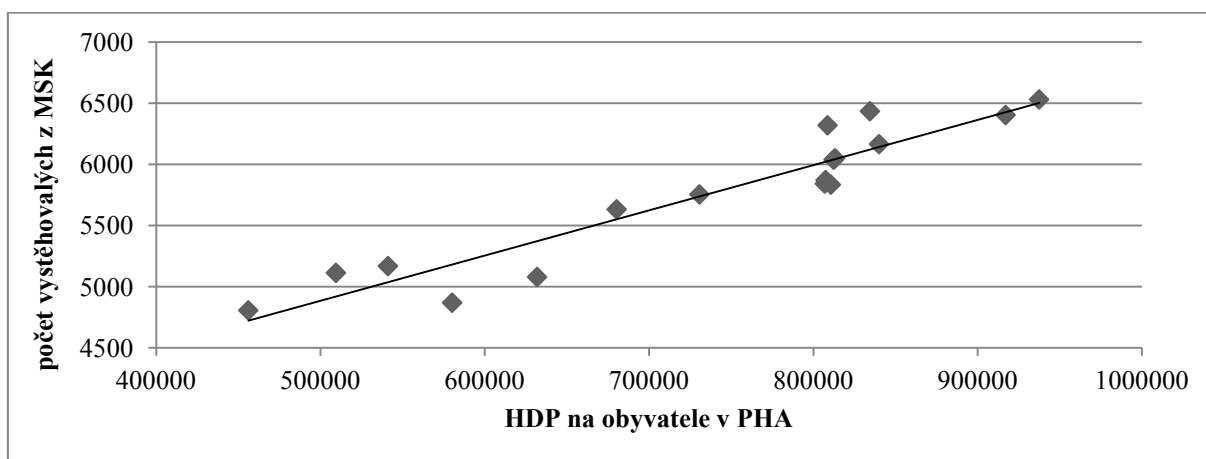
Zdroj: ČSÚ (2018b), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

Jedním z mnoha faktorů ovlivňující HDP na obyvatele jsou moderní technologie. Právě v Moravskoslezském kraji sídlí řada zahraničních investorů, kteří se výrazně podílí na ekonomickém rozvoji kraje. Proto je možné mezi počtem vystěhovalých osob z MSK a HDP na obyvatele zaznamenat kladný vztah. Do značné míry se na výsledku podílí i samotný

ukazatel HDP obyvatele. V případě, že bude docházet ke snižování obyvatelstva, pak ukazatel roste z důvodu nižšího jmenovatele.

Stejný vztah je zkoumán i mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a hrubým domácím produktem na obyvatele v Praze. Výsledný korelační koeficient je velice silný a kladný. Jeho velikost činí 0,9462.

Graf č. 5.8: Vztah mezi počtem vystěhovalých osob z MSK a HDP na osobu v PHA

Zdroj: ČSÚ (2018b), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

Kladný vztah mezi proměnnými značí, že se obě proměnné vyvíjí stejným směrem. Tento výsledek odpovídá ekonomické teorii.

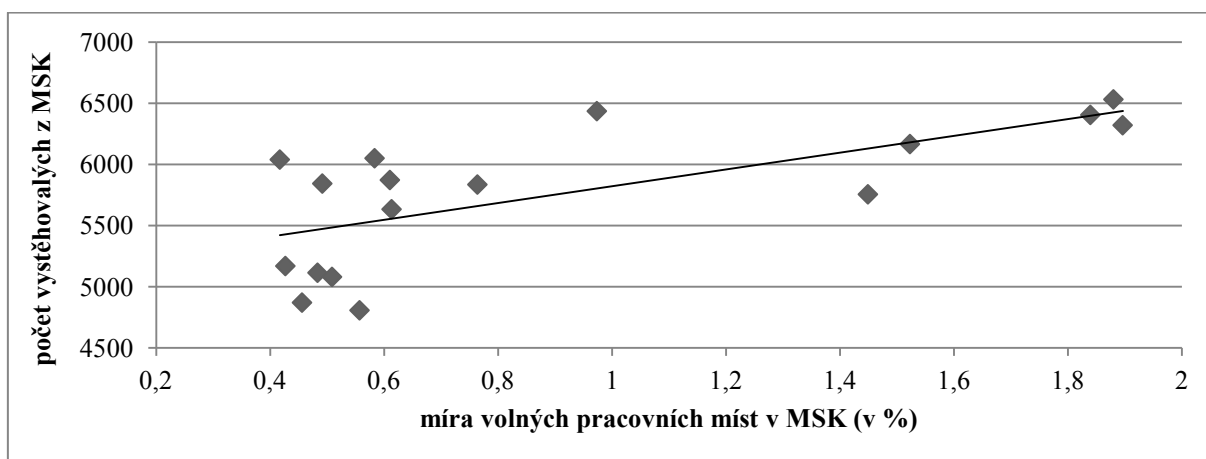
5.3.4 Míra volných pracovních míst

Poslední proměnnou je míra volných pracovních míst. Časová řada pokrývá období roku 2000–2016 a zdrojem dat je i v tomto případě Český statistický úřad. Tento ukazatel však není nikde publikován, a proto byl pro následující potřeby vypočten podle vzorce 5.1.

$$\text{míra volných pracovních} = \frac{\text{volná pracovní místa}}{\text{obsazená pracovní místa} + \text{volná pracovní místa}} * 100 \quad (5.1)$$

Výsledný koeficient mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a mírou volných pracovních míst v Moravskoslezském kraje je 0,68705. Jedná se o přímý lineární vztah, avšak síla vazby nedosahuje takových hodnot jako u předchozích ukazatelů.

Graf č. 5.9: Vztah mezi počtem vystěhovaných osob z MSK a MVPM v MSK

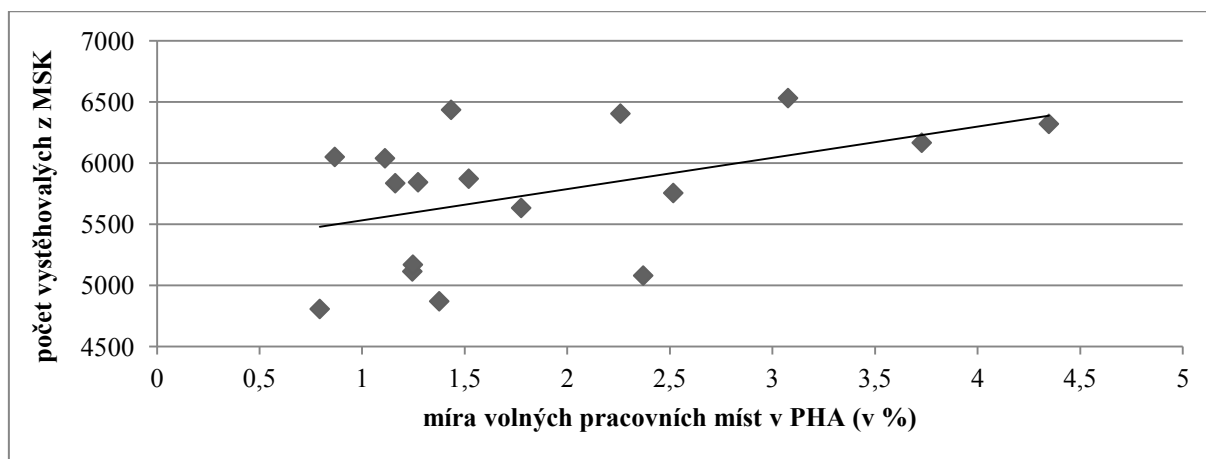

Zdroj: ČSÚ (2018d), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

Z korelační analýzy sice není možné určit příčinnou závislost proměnných, přesto lze předpokládat, že vystěhování způsobí uvolnění pracovních míst, čímž dochází k růstu volných pracovních míst.

Pro vzájemný vztah mezi počtem vystěhovaných z Moravskoslezského kraje a mírou volných pracovních míst v Praze je výsledný korelační koeficient roven hodnotě 0,46446. Tato hodnota značí kladný a ne příliš silný vztah mezi proměnnými. Síla vztahu je nejnižší ze všech zkoumaných ukazatelů.

Graf č. 5.10: Vztah mezi počtem vystěhovaných osob z MSK a MVPM v PHA

Zdroj: ČSÚ (2018d), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2017c); vlastní zpracování

Z výsledné síly vazby mezi proměnnými lze usoudit, že míra volných pracovních míst v Praze není faktorem, který by se výrazně podílel na rozhodnutí o vystěhování.

Celkově byly prostřednictvím korelační analýzy zkoumány čtyři ekonomické veličiny. Výslednou tabulku vzájemných vazeb lze vidět v následující tabulce.

Tab. č. 5.15: Výsledná tabulka korelačních koeficientů

	<i>průměrná mzda</i>		<i>míra nezaměstnanosti</i>		<i>HDP na obyvatele</i>		<i>míra volných prac. míst</i>	
	MSK	PHA	MSK	PHA	MSK	PHA	MSK	PHA
vystěhovalí z MSK	0,8878	0,8781	-0,9332	-0,8461	0,9435	0,9462	0,6871	0,4645

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě výsledků je možné říci, že existuje silná vazba mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a průměrnou mzdou, mírou nezaměstnanosti i HDP na obyvatele. Míra volných pracovních míst dosahuje nejnižší síly vazby a je důležitější ve vztahu ke zdrojové destinaci. Do jisté míry může být výsledek ovlivněn i nedostatkem pozorování, které bylo způsobeno nedostupností dat.

6 Návrhy a doporučení

Podle neoklasických migračních modelů vede migrace k vyrovnávání příjmových hladin mezi regiony. Na základě této práce lze vidět, že rozdíly mezi kraji České republiky přetrvávají a situace je spíše podobná modelu jádro-periferie. Jádrem je v tomto případě hlavní město spolu se Středočeským krajem a ostatní kraje plní funkci periferie. Typickým příkladem je Moravskoslezský kraj, který dlouhodobě trpí migračním úbytkem. Ve srovnání s ostatními kraji má jednu z nejnižších průměrných mezd i vysokou míru nezaměstnanosti. Za období 2006–2016 jeho migrační úbytek činil okolo 33 tisíc obyvatel, což je nejvyšší hodnota ze všech krajů.

V této práci bylo zjištěno, že nejmobilnější složkou obyvatelstva jsou mladí lidé ve věku 15–34 let. Odchodem této skupiny však zdrojová oblast ztrácí nejproduktivnější část obyvatelstva, což má negativní vliv na dlouhodobý populační i ekonomický vývoj dané oblasti.

Následně byl prostřednictvím korelační analýzy ověřen vztah mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a průměrnou mzdou, mírou nezaměstnanosti i HDP na obyvatele. Z toho lze usoudit, že zlepšení migrační situace v Moravskoslezském kraji spočívá ve zvyšování mezd. Ty zahrnují i nástupní mzdy, které jsou významným faktorem stěhování pro absolventy. Pokud výše pracovních příjmů bude v porovnání s ostatními kraji nedostatečná, pak lze předpokládat, že bude docházet k odlivu dalších lidí, a to zejména osob s vysokoškolským vzděláním.

Pro nabídnutí adekvátních mezd ze strany firem je nezbytné, aby potenciální zaměstnanci byli dostatečně kvalifikovaní. K tomu by mohlo přispět zlepšení výuky cizích jazyků, včetně postupného zavedení povinné výuky druhého cizího jazyka ve vybraných školách. Studium i pracovní stáže v zahraničí by měly být podporovány u všech studentů, kteří o ně projeví zájem. Za zajímavou myšlenku lze považovat i možnost zavedení určité povinné zahraniční zkušenosti během vysokoškolského studia.

Pro lepší uplatnitelnost na trhu práce by u absolventů studia měla být zajištěna alespoň základní zkušenost s pracovním prostředím. Toho je možné dosáhnout rozvíjením vzájemné spolupráce mezi školami a firmami. Rolí firem by bylo poskytnutí odborných praxí a trainee programů v souladu se studovaným oborem včetně zřízení pozice mentora. Ten by se věnoval studentům po nezbytně potřebnou dobu. Firmy by tímto krokem mohly navázat spolupráci s budoucími zaměstnanci, popřípadě získat finanční odměny ze strany státu. Naopak pro

studenty by se jednalo o možnost seznámení se s budoucím pracovním prostředím. Pro správné fungování je nezbytné, aby byl tento nástroj začleněn do školních vyučovacích plánů.

Obecně by pracovníci měli být motivováni k setrvání ve firmách, a to peněžními nepeněžními odměnami. Tím je myšlena flexibilní pracovní doba, home office, sick days či zkrácené úvazky. Nadstandardními benefity mohou být různé dárkové poukazy, vstupenky, firemní školky, poskytnutí firemních prostředků pro soukromé účely či různé teambuildingové akce, které zlepší vztahy mezi zaměstnanci. Je nutné zaměstnance neustále vzdělávat, a to prostřednictvím školení, stáží a kurzů. Při nástupu nového zaměstnance by měl být kladen důraz na vzájemnou komunikaci, zpětnou vazbu i poskytnutí osoby, která nového zaměstnance v začátcích zaškolí. Právě tyto okolnosti zlepšují firemní kulturu a mohou hrát roli při rozhodování o stěhování.

Z dlouhodobého hlediska je nutné reagovat na nabídku a poptávku na trhu práce, což je klíčový problém na všech úrovních školství. Měly by být podporovány technické obory, a to prostřednictvím jejich vyšší propagace i nabídky stipendií.

Dalším nástrojem jsou různé druhy dotací, daňových úlev včetně podpory mladých začínajících podnikatelů. Právě příchod nových investorů vede ke zvyšování poptávky po práci, rozvoji výroby a snižování nezaměstnanosti.

Nedílnou součástí všech způsobů řešení je zlepšování dopravní infrastruktury s cílem propojením odlehlých míst. Toto opatření zvýší zaměstnatelnost osob, které žijí v těchto lokalitách a právě dojížděka do práce je pro ně problémem. Konkrétně se jedná o budování nové dopravní infrastruktury, včetně jejího zlepšování i zvyšování frekvence dopravních spojení.

Za mimoekonomický faktor lze považovat kvalitu životního prostředí. Ovzduší v Moravskoslezském kraji je dlouhodobě nevyhovující, což může být pro některé obyvatelé důvodem pro změnu bydliště. Proto by se kraj měl snažit tuto problematiku řešit.

Dle mého názoru jsou hlavními faktory ovlivňující vystěhování průměrné mzdy, míra nezaměstnanosti, věk, rodinný stav a vzdělání. Pokud tedy nebude docházet ke zvyšování mezd, zvláště nyní, v době ekonomického růstu, lze očekávat další migrační úbytek, a to zejména osob s vysokoškolským vzděláním.

7 Závěr

Vnitřní migrace je jednou z forem prostorové mobility obyvatelstva. Dle neoklasické teorie migrace se jedná o nástroj, který napomáhá mzdové konvergenci mezi jednotlivými územními celky. Na příkladu České republiky však lze vidět, že mzdové rozdíly mezi kraji přetrvávají. Dokonce je u některých krajů zaznamenán dlouhodobý migrační úbytek, který je způsoben právě vnitřním stěhováním.

Cílem této práce bylo zjistit, jaké faktory ovlivňují migraci z Moravskoslezského kraje do Prahy. Tento cíl byl v průběhu jednotlivých kapitol naplněn.

Krom úvodu a závěru, byla práce rozdělena do pěti kapitol. První kapitola byla věnována teoretickým souvislostem migrace s důrazem na tzv. vnitřní migraci, tedy migraci na území jednoho státu. Byly zde uvedeny typy tohoto stěhování, včetně hlavních migračních teorií, jež zkoumají faktory ovlivňující takovéto rozhodnutí.

V následující kapitole byly prostřednictvím domácí i zahraniční rešerše literatury ověřovány teoretické determinanty migrace. Na základě toho bylo zjištěno, že hlavní motivací pro stěhování je rozdílnost v příjmové hladině a míře nezaměstnanosti v jednotlivých krajích.

Obsahem třetí kapitoly bylo sledování migračních toků napříč kraji České republiky. Nejmobilnější složkou obyvatelstva jsou svobodné, popř. rozvedené osoby ve věku 15–34 let. Pohlaví není faktorem ovlivňující migraci. Převažuje stěhování na kratší vzdálenosti. Důležitým faktorem jsou i dojížděky a náklady na bydlení. Nejmobilnějšími kraji jsou Praha, Středočeský a Jihomoravský kraj. Spolu s Plzeňským krajem se jedná o hlavní cílové oblasti stěhujících se osob, které lákají především vyšší průměrnou mzdou. Naopak nejvyšší migrační úbytky jsou zaznamenány v Moravskoslezském, Ústeckém a Karlovarském kraji z důvodu nedostatečných pracovních příležitostí a nízké mzdy.

Čtvrtá kapitola byla zaměřena na migrační situaci v Moravskoslezském kraji. Dlouhodobý vývoj v tomto kraji je charakteristický migračním úbytkem. Během období 2006–2016 ho opustilo okolo 67 tisíc obyvatel, přičemž počet přistěhovalých byl pouze 34 tisíc. Nejvyšší emigrační toky jsou zaznamenány do hlavního města Prahy. Osobní faktory ovlivňující vystěhování z tohoto kraje jsou totožné s výsledky na úrovni České republiky. Výjimkou je pouze rodinný stav migrujících, kdy druhou příčku představují lidé v manželském svazku. V rámci ekonomických charakteristik byl prostřednictvím modelových rodin zkoumán i potenciální zisk plynoucí z přestěhování z Moravskoslezského kraje do Prahy. Z výsledků je patrné, že stěhování se vyplatí pouze lidem, kteří pracují na lépe placených pozicích, obecně tedy lidem vzdělanějším. Pro zaměstnance, jejichž pracovní

pozice jsou charakteristické nižším vzděláním, je stěhování nevýhodné. Jejich příjem se tímto krokem dostane do záporných hodnot. Právě náklady na bydlení mohou být důvodem, proč jsou dojížděky do zaměstnání oblíbenějším nástrojem než trvalé přemístění. V poslední části této kapitoly byl pomocí korelační analýzy ověřován vztah mezi počtem vystěhovalých z Moravskoslezského kraje a vybranými ekonomickými faktory (průměrná mzda, obecná míra nezaměstnanosti, HDP na obyvatele, míra volných pracovních míst). U všech ekonomických proměnných byla použita data pro Moravskoslezský kraj i Prahu, která zde představovala cílovou destinaci. Výsledné korelační koeficienty, s výjimkou míry volných pracovních, dosahují vysokých hodnot. Jejich vazba na proces stěhování byla tímto krokem ověřena.

V poslední kapitole byly uvedeny možné návrhy a doporučení, které by mohly Moravskoslezskému kraji pomoci s jeho dlouhodobou migrační situací.

Z výsledků je možné říci, že hlavní migrační proudy uvnitř České republiky probíhají z ekonomicky zaostalejších do ekonomicky vyspělých krajů, a to zejména do Prahy a Středočeského kraje. Nedá se říci, že by vnitřní migrace přispívala ke konvergenci příjmových hladin.

Seznam použité literatury

ALECKE, Björn, Timo MITZE a Gerhard UNTIEDT, 2010. Internal Migration, Regional Labour Market Dynamics and Implications for German East-West Disparities: Results from a Panel VAR. *Jahrb Reg wiss*, vol. 30, no. 2, p. 159-189. ISSN 0173-7600

ANDRIENKO, Yuri a Sergei GURIEV, 2004. Determinants of Interregional Mobility in Russia: Evidence from Panel Data. *Economics of Transition*, vol. 12, no. 1, p. 1–27. ISSN 1468-0351

BLAŽEK Jiří a David UHLÍŘ, 2011. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0384-5

BORJAS, George J., 2013. *Labor economics*. 7th ed. New York: McGraw-Hill Education. ISBN 978-1-259-25236-5

ČADIL, 2010a. Analýza vnitřní migrace ČR – studie kauzality. *Regionální studia*, no. 2, p. 2-8, ISSN 1803-1471

ČADIL, 2010b. ČADIL, Jan. *Regionální ekonomie: teorie a aplikace*. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-191-8

ČSÚ, 2001a. Vývoj dojížděky jako formy prostorové mobility v ČR. *Dojížděka za prací a do škol v Pardubickém kraji (na základě výsledků SLDB) – 2001* [online]. [cit. 4. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/dojizdka-za-praci-a-do-skol-v-pardubickem-kraji-na-zaklade-vysledku-sldb-2001-wea488yem>

ČSÚ, 2001b. *Průručka demografické statistiky pro potřebu oblastních statistických orgánů – Stěhování* [online]. [cit. 4. 12. 2017]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/~mak/gos/demmetodika/www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/stehovan.htm>

ČSÚ, 2007. Regionální aspekty vnitřní migrace a jejich širší podmíněnost. *Analýza regionálních rozdílů v ČR pro rok 2007* [online]. [cit. 10. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20564299/137007a2.pdf/c0f83dff-c1c9-4196-a603-cd172e12fa28?version=1.0>

- ČSÚ, 2011. *Vývoj obyvatelstva České republiky – 2010* [online]. [cit. 20. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cris/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2010-ujnpvv2s6u>
- ČSÚ, 2017a. *Vývoj obyvatelstva České republiky – 2016* [online]. [cit. 20. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2016>
- ČSÚ, 2017b. *Česká republika od roku 1989 v číslech – 2016* [online]. [cit. 20. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-w0i9dxmghn#01>
- ČSÚ, 2017c. *Demografické ročenky (pramenná díla) 2009-1990* [online]. [cit. 21. 12. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie_2009_1990
- ČSÚ, 2017d. *Demografické ročenky (pramenná díla) 2015-2010* [online]. [cit. 21. 12. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie_2009_1990
- ČSÚ, 2017e. *Demografická ročenka České republiky* [online]. [cit. 19. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky-2016>
- ČSÚ, 2018a. *Průměrná hrubá měsíční a medián mezd – mezikrajské srovnání* [online]. [cit. 3. 1. 2018]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=MZD07&z=T&f=TABULKA&katalog=30852&c=v3~8__RP2016
- ČSÚ, 2018b. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let* [online]. [cit. 28. 1. 2018]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-A&z=T&f=TABULKA&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-A&str=v178&c=v3~8__RP2016#w=
- ČSÚ, 2018c. *Hrubý domácí produkt v regionech soudržnosti a krajích* [online]. [cit. 28. 1. 2018]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=NUC05S1az4&z=T&f=TABULKA&skupId=706&katalog=30832&pvo=NUC05-S1az4&str=v117&c=v3~8__RP2016

ČSÚ, 2018d. *Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci úřadu práce (stav k 31. 12.)* [online]. [cit. 28. 1. 2018]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=ZAM09&z=T&f=TABULKA&sp=A&katalog=30853&str=v172&c=v3~3__RP2008

ČSÚ, 2018e. *Vystěhovalí podle regionů soudržnosti, krajů a okresů* [online]. [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=DEMD130062-6-2&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&katalog=30845&c=v3~11__RP2016QP4#w=

ČSÚ, 2018f. *Přistěhovalí podle regionů soudržnosti, krajů a okresů* [online]. [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=DEMD130062-6-1&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&katalog=30845&c=v3~11__RP2016QP4

ČSÚ, 2018g. *Obyvatelstvo* [online]. [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/obyvatelstvo-xt>

ČSÚ, 2018h. *Bilance meziokresní dojížděky – vyjížděky do zaměstnání* [online]. [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DVCR703&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&pvokc=&katalog=30782&z=T

ČSÚ, 2018i. *Podíly zaměstnanců, placený čas a hrubé měsíční mzdy podle hlavních tříd CZ-a ISCO pohlaví* [online]. [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=MZD09&z=T&f=TABULKA&sp=A&katalog=30852&str=v266&c=v3~8__RP2016

DRBOHLAV, Dušan, 1999. Geografické aspekty v rámci interdisciplinárního výzkumu migrace obyvatelstva. *Geografie*, vol. 104, no. 2, p. 73-87. ISSN 1212-0014

EHRENBERG, Ronald G. and Robert Stewart SMITH, 1994. *Modern labor economics: theory and public policy*. 5th ed. New York: HarperCollins. ISBN 978-1-292-06047-7

ECHO24, 2017. *Bydlení v Praze je drahé, lidé se stěhují na periferie* [online]. Echo Media, 21. 9. 2017 [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iY4Cq/bydleni-v-praze-je-drahe-lide-se-stehuji-na-periferie>

ETZO, Ivan, 2011. The determinants of the recent interregional migration flows in Italy: a panel data analysis. *Journal of Regional Science*, vol. 51, no 5., p. 948 – 966. ISSN 1467-9787

FIDRMUC, Jan, 2004. Migration and Regional Adjustment to Asymmetric Shocks in Transition Economies. *Journal of Comparative Economics*, vol. 32, no. 2, p. 197-373. ISSN 0147-5967

FIDRMUC, Jan a Peter HUBER, 2007. Willingness to Migrate in the CEECs: Evidence from the Czech Republic. *Empirica*, vol. 34, no. 4, p. 351–369. ISSN 0340-8744

GÖKHAN, Ali a Alpay FILIZTEKIN, 2008. The Determinants of Internal Migration In Turkey. Istanbul: Sabanci University. *EcoMod no. 23800044*

HAZANS, Mihails, 2003. Determinants of inter-regional migration in the Baltic Countries. University of Bonn. *ZEI Working paper B 17-2003*

HENIG, David, 2007. *Migrace* [online]. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/migrace>

HINDLS, Richard, 2006. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, ISBN 978-80-86946-43-6

HORVÁTH, Roman, 2007. Mezuregionální migrace v České republice: Role likviditních omezení. *Ekonomický časopis*, vol. 55, no. 8, p. 731-746. ISSN

IVAN, Igor, 2007. *Analýza vývoje migrace Moravskoslezského kraje*. Diplomová práce. Ostrava: VŠB-TU Ostrava

IVAN, Igor a Lubor TVRDÝ, 2007. Změny v prostorovém pohybu obyvatelstva Moravskoslezského kraje. In: *Území, znalosti a rozvoj na počátku 21. století. Sborník příspěvků sekce konference Nové výzvy pro rozvoj regionů, států a mezinárodních trhů*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava. ISBN 978-80-248-1554-1

- IVAN, Igor a Lubor TVRDÝ, 2008. Sociodemografické faktory ovlivňující vzdálenost migrace a její vývoj. *Regionální studia*, no. 1, p. 2-8, ISSN 1803-1471
- JUAREZ, Juan Pablo, 2000. Analysis of Interregional Labor Migration in Spain Using Gross Flows. *Journal of Regional Science*, vol. 40 no. 2, p. 377–399. ISSN 1467-9787
- KACZOR, Pavel, 2013. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1930-2
- KIRDAR, Murat a Sirin SARACOGLU, 2007. Migration and Regional Convergence: An Empirical Investigation for Turkey. Munich: University Library of Munich. *MPRA Paper 2648*
- KUPISZEWSKI, Marek, DRBOHLAV, Dušan, REES, Philip a Helen DURHAM, 1998. Internal Migration and Regional Population Dynamics in Europe: Czech Case Study. University of Leeds: School of Geography. *Working Paper 98/10*
- KUREKOVÁ, Lucie a Pavlína HEJDUKOVÁ, 2017. Inter-regional Migration in CZ and SK: the Empirical Study of Panel Data at Nuts3 Level. In *Proceedings of the 7th Economics & Finance Conference, Tel Aviv*. Prague, Czech Republic: International Institute of Social and Economic Sciences, p. 178-188. ISBN: 978-80-87927-32-8
- LUX, Martin, Petr SUNEKA, Martina MIKESZOVÁ a kol., 2006a. *Analýza opatření bytové politiky směřujících k podpoře flexibility práce v ČR: 1. díl - teoretický úvod*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 80-7330-107-5
- LUX, Martin, Petr SUNEKA, Martina MIKESZOVÁ a kol., 2006b. *Analýza opatření bytové politiky směřujících k podpoře flexibility práce v ČR: 2. díl – výsledky empirických šetření*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 80-7330-108-3
- LUX, Martin, Petr SUNEKA a Martina MIKESZOVÁ, 2010. *Regionální rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení jako bariéra pro migraci za prací – analýza a možné nástroje státu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-7330-179-8
- NIEBUHR, Annekatrin, Nadia GRANATO, Anette HAAS a Silke HAMANN, 2012. Does Labour Mobility Reduce Disparities between Regional Labour Markets in Germany? *Regional Studies*, vol. 46, no. 7, p. 841-858. ISSN 0034-3404

MELUZÍN, Vladimír, 2017. *Úbytek obyvatel kraje nemá konce. Lidé se stěhují jinam* [online]. Vltava Labe Media, 17. 8. 2017. [cit. 7. 1. 2018]. Dostupné z: https://karlovarsky.denik.cz/zpravy_region/ubYTEK-obyvatel-kraje-nema-konce-lide-se-stehuji-jinam-20171226.html

INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV, 2017. *Statistiky nezaměstnanosti* [online]. [cit. 7. 1. 2018]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz>

OSWALD, Andrew J., 1999. *The Housing Market and Europe's Unemployment: A Non-Technical Paper* [online]. [cit. 28. 11. 2017]. Dostupné z: <https://warwick.ac.uk/fac/soc/economics/staff/ajoswald/homesnt.pdf>

PALÁT, Milan, 2014. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing. ISBN 978-80-7418-228-0.

PALETA, Tomáš a Monika JANDOVÁ, 2010. Gravitační model vnitřní migrace v ČR. Brno: MU. *Working Paper 13/2010*

PENÍZE, 2018a. *Výpočet čisté mzdy 2018* [online]. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/vypocet-ciste-mzdy>

PENÍZE, 2018b. *Příspěvek na bydlení 2018 – kalkulačka* [online]. [cit. 20. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/prispevek-na-bydleni>

PARIKH, Ashok a Michiel Van LEUVENSTEIJN, 2002. Internal Migration in Regions of Germany: A Panel Data Analysis. European Network of Economic Policy Research Institutes. *Working Paper No.12*

RAVENSTEIN, E. G, 1885. The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*. Vol. 48, no. 2, p. 167-235. ISSN: 09595341

ROLNÝ, Ivo a Lubor LACINA, 2004. *Globalizace - etika - ekonomika*. 2. rozš. vyd. Věrovany: Jan Piskiewicz. ISBN 80-86768-04-X

SEZNAM, 2018. *Byty – pronájem* [online]. [cit. 30. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.sreality.cz/hledani/byty>

SPRÁVA ZÁKLADNÍCH REGISTRŮ, 2017. *Registr obyvatel* [online]. [cit. 24. 11. 2017]. Dostupné z: <http://www.szrcr.cz/registr-obyvatel>

ŠIMPACH, Ondřej a Petra DOTLAČILOVÁ, 2013. Analysis of Migration Attractiveness of the Regions in the Czech Republic during 2007-2011. In *Region in the Development of Society*. Brno: MU, p. 322-335. ISBN 978-80-7375-884-4

ŠULÁK, Jan, 2015. The Impact of Air Pollution on Internal Migration in the Czech Republic. In: *Proceedings of the 13th International Conference „ Economic Policy in the European Union Member Countries“*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2015. p. 661-671. ISBN 978-80-248-3796-3

TRIGEMA, 2017. *Nájemné v Praze je oproti severu Čech a Moravy zhruba dvojnásobné* [online]. ČTK, 17. 8. 2017. [cit. 7. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/najemne-v-praze-je-oproti-severu-cech-a-moravy-zhruba-dvojnásobne/1517176>

TVRDÝ, Lubor a kol., 2007. *Trh práce a vzdělanost v regionálním kontextu*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava. ISBN 978-80-248-166

Seznam zkratek

CZ-ISCO	klasifikace zaměstnání
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
HDP	hrubý domácí produkt
JHC	Jihočeský kraj
HKK	Královéhradecký kraj
JHM	Jihočeský kraj
KVK	Karlovarský kraj
KZAM	klasifikace zaměstnání
L	práce, zaměstnanost
LBK	Liberecký kraj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSK	Moravskoslezský kraj
MVPM	míra volných pracovních míst
OLK	Olomoucký kraj
PAK	Pardubický kraj
PHA	Hlavní město Praha
PLK	Plzeňský kraj
S _L	nabídka práce
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
STC	Středočeský kraj
ULK	Ústecký kraj
VYS	Kraj Vysočina
ZLK	Zlínský kraj
W	mzdová sazba

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 19. 4. 2018

.....
Bc. Kateřina Tvrďá

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dojížděky mezi kraji České republiky

Příloha č. 2: Čisté průměrné příjmy podle klasifikace CZ-ISCO

Příloha č. 3: Časové řady ekonomických proměnných